МАТЕРІАЛИ
II СЕСІЇ
ПАТРІАРШОГО СОБОРУ
УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

«РОЛЬ І МІСЦЕ МИРЯН В ЦЕРКВІ»

«ПІЗНАЙ САМОГО СЕБЕ!»

Львів

23-30 серпня 1998 р.Б.

Декрет

Програма

Зміст

1. Привітання учасників ІІ-ої сесії Патріаршого Собору УГКЦ.

2. Доповідь Владики Любомира Гузара.

3. Доповідь отця Богдана Панчака.

4. Доповідь пані Павліни Диркач.

5. Доповідь пана Леоніда Рудницького.

6. Доповідь пані Роми Гайди.

7. Доповідь пана Іларіона Кіналя.

8. Привітання Архиєпископа Антоніо Франка, Апостольського нунція в Україні.

9. Доповідь пані Лесі Крип'якевич.

10. Доповідь отця Ореста Мокрика.

11. Доповідь пані Олени Бардаль.

12. Доповідь Владики Єфрема Кривого.

13. Доповідь пані Орисі Стефин.

14. Заключне слово Владики Софрона Мудрого.

Проект Документу ІІ-ої сесії Патріаршого Собору УГКЦ.

Гасло **Собору: "ПІЗНАЙ САМОГО СЕБЕ!"**

В ім'я Святої, Животворящої і Нероздільної Тройці,

Отця і Сина, і Святого Духа. Амінь.

ДЕКРЕТ

Властю, делегованою мені Верховним Архиєпископом Української Греко-Католицької Церкви Мирославом-Іваном Любачівським, та згідно з рішеннями Синодів Єпископів нашої Церкви від 20-27 лютого 1994 р. і 14-20 вересня 1997 р. та канонами 140-145 Кодексу Канонів Східних Церков і уставами Помісної Української Греко-Католицької Церкви

скликаємо

ПАТРІАРШИЙ (ВСЕЦЕРКОВНИЙ) СОБОР

УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

на тему:

"РОЛЬ МИРЯН В УГКЦ",

який відбудеться у м. Львові в днях 23-30 серпня 1998 р.

см. ЛЮБОМИР.

Дано у Львові

при архикатедральному соборі Св. Юра,

дня 14 квітня 1998 р.

ПРОГРАМА РОБОТИ ДРУГОЇ СЕСІЇ

ПАТРІАРШОГО СОБОРУ УГКЦ

ТЕМА: **“РОЛЬ І МІСЦЕ МИРЯН У ЦЕРКВІ”**

ГОЛОВНІ ПИТАННЯ:

1. Церква є одна, і в ній є ми;
2. Церква і світ;
3. Організація життя мирянських спільнот і рухів;
4. Сім'я та її завдання в ділянці християнізації народу;
5. Співпраця і взаємовідносини між ієрархією та мирянами.

РОЗКЛАД ПЛЕНАРНИХ ЗАСІДАНЬ

23 Серпня. Неділя.

Свята Літургія.

Урочисте відкриття ІІ-ої сесії Патріаршого Собору УГКЦ.

Доповідь Владики Любомира Гузара.

Акафіст у церкві Преображення Господнього.

24 серпня. Понеділок.

Пленарне засідання очолили представники митрополії УГКЦ в Польщі.

Тема пленарного засідання: ***“Церква є одна, і в ній є ми”.***

Питання пленарної теми.

Роль мирян у Церкві в історичному аспекті:

- єдність посеред багатоманітності з точки зору св. ап. Павла;
- єдність з точки зору свв. апп. Матея та Івана;
- екуменічний Рух;
- східні і західні християнські тенденції в Українській Церкві;
- Помісна Церква та її єдність;
- Помісна Українська Церква та її служіння для єдності Вселенської Церкви.

Завдання і обов'язки мирян у первісній Церкві.

Поняття терміну "миряни".

Роль мирян у Церкві Київської Русі.

25 серпня. Вівторок.

Пленарне засідання очолили представники митрополії УГКЦ в Канаді.

Тема пленарного засідання: **“Церква *і світ”*.**

Питання пленарної теми.

Апостолят і служіння мирян:

- розуміння світу з християнської точки зору;

- християнин покликаний з-поміж людей для служіння й навернення світу;

- суспільство, як місце побуту християнина;

- сьогодення посткомуністичних країн і України зокрема, як виклик для особливого апостоляту мирян;

- необхідність заангажування мирян у соціальні ділянки суспільства.

Богословські та еклезіологічні підстави апостоляту мирян.

Апостолят мирян у різновидності харизм і служінь.

Роль мирян в сучасній Україні.

26 серпня. Середа.

Пленарне засідання очолили представники митрополії УГКЦ в США.

Тема пленарного засідання: ***“Організація життя мирянських спільнот і рухів”*.**

Питання пленарної теми.

Мета мирянського руху:

- потреба мирянських організацій;

- діяння мирянського руху;

- різновиди мирянських рухів;

- висвітлення діяльності окремих мирянських рухів;

- засоби діяння мирянських рухів.

Формація і духовність мирян.

Покликання до святості та основи духовності мирян.

Засади вишколу мирян в УГКЦ (проблеми і перспективи).

Мирянські рухи та організації: канонічний аспект мирянських інституцій.

Мирянські організації УГКЦ (проблеми і перспективи).

27 серпня. Четвер.

Пленарне засідання очолили представники Львівської архиепар-хії УГКЦ.

Тема пленарного засідання: ***"Сім'я та її завдання в ділянці християнізації народу".***

Питання пленарної теми.

Християнська родина, як фундамент суспільства:

- Таїнство подружжя є основою сім'ї;

- християнська сім'я - основа спільноти, що побудована на любові;

- статистика соціологічних досліджень аспекту української сім'ї;

- євангелізація у сім'ї, євангелізація через сім'ю.

28 серпня. П'ятниця.

Святковий день. Делегати і Гості Собору взяли участь у святкуванні празника Успіння Пречистої Діви Марії в Унівському монастирі.

29 серпня. Субота.

Пленарне засідання очолили представники єпархій УГКЦ в Бразилії та Австралії.

Тема пленарного засідання: ***"Співпраця і взаємовідносини між ієрархією та мирянами".***

Питання пленарної теми.

Природа ієрархічного устрою Церкви та його необхідність.

Взаємне служіння і співпраця мирян та ієрархії.

30 серпня. Неділя.

Делегати і Гості Собору взяли участь у Святій Літургії та урочистому закритті II-ої сесії Патріаршого Собору УГКЦ.

23 серпня 1998 р. Б.

Перший день засідань ІІ-ої сесії Патріаршого Собору УГКЦ

ВІДКРИТТЯ ДРУГОЇ СЕСІЇ ПАТРІАРШОГО СОБОРУ
УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Владика Любомир Гузар,

єпископ-помічник Глави УГКЦ:

- Ми розпочинаємо велике діло. Сьогодні ми вже відбули Святу Літургію, тепер маємо першу нашу пленарну сесію-відкриття. Дозвольте на самому початку дуже сердечно привітати Вас - тут присутніх. Хочу також відразу подякувати Секретареві цього Собору отцеві Теодозієві Янківу за весь його труд у приготуванні цього Собору. Оте, що він починається, можна б сказати, так якось упорядковано, що ми всі маємо своє місце, що ми маємо **всі** матеріали і багато більше, що належить до підготування, це - його заслуга. І я хочу йому зложити першу подяку, бо все ще не закінчилося, щойно починається Собор. Він ще буде змушений терпіти цілий тиждень. Хочу йому передати дальше ведення цього сьогоднішнього зібрання, але хочу зробити це з певним невеличким символом, якщо дозволите, хочу в його руки дати символ проведення тої практичної частини нашого зібрання. А цим є, щоби він нас кликав на працю *(дзвонить дзвіночком)*, і коли треба скінчити. Отче, будь-ласка!

Отець Теодозій Янків (ЧСВВ),

Секретар другої сесії Патріаршого Собору:

- Від імені Секретаріату другої сесії Патріаршого Собору щиро вітаємо усіх наших делегатів, які прибули на це святе зібрання. Щиро вітаємо Преосвященних Владик і з рідної землі, і з діаспори, тобто з усіх наших єпархій, які вже прибули і, сподіваємося, які незабаром ще прибудуть.

Вітаємо Преосвященного митрополита Римо-Католицької Церкви в Україні Владику Мар'яна Яворського, щиро вітаємо представників влади - заступника Голови Львівської обласної державної адміністрації пана Ігоря Держка, радника мера міста Львова пана Богдана Стельмаха, щиро вітаємо і господаря цього приміщення, де ми зібралися - ректора університету «Львівська політехніка» пана Юрія Рудавського, який відкрив нам широко двері Політехніки для того, щоб впродовж цього тижня ми могли проводити тут наші наради.

Оскільки ця сесія Собору присвячена розглядові питання мирян у Церкві, отже тих мирян, які прибули здалека і зблизька, вітаємо в особливий спосіб, а також поздоровляємо і сподіваємося, що тут вони зможуть висловити як те, що бажатимуть, так і те, що підкаже

їхнє серце. Отож, чекаємо на Ваші *золоті* думки і ждемо Ваших палких дискусій тут - впродовж цього Собору.

А тепер попрошу пана Ігоря Держка привітати учасників цього Собору від імені нашого Голови обласної державної адміністрації.

Пан Ігор Держко,

заступник Голови Львівської обласної держадміністрації:

- Ваше Преосвященство, Всечесні Отці, шановні Делегати Собору!

Для українського народу Греко-Католицька Церква завжди була символом хоронителя і будителя наших національних й духовних цінностей. Відродження і становлення нашої державності є невіддільне від відродження Української Греко-Католицької Церкви, яка виконувала поважну суспільну і духовну місію, яка в дечому була ширша за діапазон Церкви, як суспільної інституції. Бо народ, якого неодноразово позбавляли державності, народ, який прагнули знищити, страждав, у першу чергу, своєю Церквою. І, властиво, Українська Греко-Католицька Церква є невіддільна від нашої історії, від наших страждань. Тому становлення нас, українців, у власній незалежній державі є невіддільне у своєму розвитку і становленні від Української Греко-Католицької Церкви. Коли намагалися знищити нас, то знищували нашу Церкву. Коли прагнули позбавити нас видатних яскравих індивідуальностей, то, в першу чергу, прагнули ліквідувати і обездолити духовних провідників.

Сьогодні ми щиро втішені і, водночас, усім серцем переживаємо відродження Української Греко-Католицької Церкви та формування її потужної мережі. Ми маємо, на сьогодні, багато досягнень у відновленні тих засад дії, чину Української Греко-Католицької Церкви, але, водночас, ми не задоволені тією недостатньою роботою з питань відновлення статусу Української Греко-Католицької Церкви. З одного боку, вона досягла того, чого прагнула, а разом з нею цього досягнув наш народ; проте мережа її храмів, мережа монастирів, активність у громадському житті, сприяння ряду владних інституцій чи політичних організацій щодо діяльності Церкви є, поки що, недостатня. Я думаю, що у перспективі ми врешті відновимо ту історичну справедливість, якої заслуговує український народ і Українська Греко-Католицька Церква: повна віднова мережі діяльності її храмів, її монастирів буде тотожна повному становленню незалежних інституцій Української самостійної держави.

Шановні делегати Собору! Нинішня тема є особливо актуальна на сьомому році незалежності. У важкий період відновлення економічного життя та суспільної активності вступив український народ. Греко-Католицька Церква є найбільшим порадником і помічником у відновленні громадського, політичного, духовного життя усіх українців і тих, хто є громадянами України. Але роль мирян у житті нашої Церкви є ще недостатньо зреалізована. Ще колись, у 1946 році, Папа Пій XII сказав: "Діяльність Церкви буде розгорнута в усьому масштабі та здатності тільки за тої умови, коли миряни зрозуміють, що Церква не є для них просто духовною субстанцією, а всі миряни є Церквою. Церква себе

зреалізовує через мирян".

Тому діяльність політичних, громадських організацій повинна бути активно позв'язана з роботою повсякденною, стражденною роботою нашої Греко-Католицької Церкви. Сьогодні є дуже символічним проведення Собору в актовому залі університету «Львівська політехніка», у тому актовому залі, де проводили свої конференції, зібрання Народний Рух України та ряд інших громадських організацій, які були біля витоків відновлення української державності. І «Комітет захисту Української Греко-Католицької Церкви», безпосередньо з нашим єдиним Національним Фронтом, також майже десять років тому своїми ідеями гуртувався в стінах університету «Львівська політехніка».

Я думаю, що робота нашого Собору додасть ряд важливих, практичних рекомендацій до реалізації духовного життя українців. Собор Української Греко-Католицької Церкви, підсумовуючи важкий шлях відновлення Греко-Католицької Церкви, підведе, водночас, певні підсумки у громадському духовному житті українців. Собор дасть ті рекомендації, яких є так спраглий український народ у час економічної скрути, в час недосконалості дії механізмів соціального захисту ряду верств громадян України, в час, коли з господарським життям активно перебудовується і змінюється суспільне життя, яке потребує найбільшого духовного натхнення. Це натхнення може нам дати Українська Греко-Католицька Церква.

Шановні Владики, Всечесні Отці, Делегати Собору! Дозвольте від імені Львівської обласної державної адміністрації привітати вас з початком роботи і зичити тої наснаги, якої так вимагає копітка щоденна робота з утвердження української державності. Державні інституції самостійної України своїм ідейним спрямуванням є невіддільні від християнських засад. А християнські засади, для більшості з нас, реалізовує Українська Греко-Католицька Церква. Успіху вам у роботі, порозуміння, щирості, злагоди, тої злагоди, якої ми так прагнемо досягти.

Дякую за увагу і бажаю успіху в роботі!

Владика Мар'ян Яворський,

митрополит Римо-Католицької Церкви:

- Вельмишановний Владико Любомире, Всечесний Секретарю Собору отче Теодозію, шановні представники влади Львова і області, дорогі Брати і Сестри!

Щиро дякую за запрошення прибути на відкриття Патріаршого Собору, присвяченого темі «Роль і місце мирян в Церкві». Цей Собор є великою подією у житті Української Греко-Католицької Церкви. Він розгляне важливу проблему відновлення церковного життя, яку визначив II Ватиканський Собор. Відповідальність за Церкву мають як духовенство, так і миряни, тому що всі ми відзначені сакраментальним знаменням Святого Хрещення. Але роль і місце духовенства та мирян у Церкві суттєво відрізняються. Миряни не можуть виконувати служіння, що стосується Тайни Священства. У свою чергу, священики не можуть виконувати ту роль і завдання, які є визначені для мирян. Миряни

мають велике поле для діяльності у сімейному житті та у житті суспільства. Ця діяльність сприяла виникненню різних мирянських спільнот та рухів, які нині широко розповсюджені в усьому світі.

Сьогодні ці завдання мирян можна реалізувати і в Україні. Від усього серця бажаю, щоб праця Собору сприяла як усвідомленню ролі та завдання, які постають перед мирянами, так і відновила їх служіння у Церкві.

Пан Богдан Стельмах,

радник Голови міста Львова;

- Високий Патріарший Соборе! Я нині тут, окрім усього іншого, маю виконати почесну місію - зачитати привітання Соборові від імені Львівського міського Голови пана Василя Куйбіди, який сам не зміг взяти участь у відкритті Собору, бо знаходиться у службовому відрядженні.

Преосвященні Владики, Всечесні Отці, шановні Пані й Панове, Учасники і Гості Собору!

Ще кілька місяців тому з приємністю довідався про запланований у Львові Патріарший Собор Української Греко-Католицької Церкви і з вдячністю прийняв запрошення Владики Любомира Гу-зара взяти участь в його урочистому відкритті. Отож нині, як Голова Львівської громади, маю високу честь від імені всіх львів'ян вітати у Львові духовних осіб з Польщі, Великобританії, Франції, Канади, США, Австралії, Бразилії, Казахстану, Росії, а також наших гостей з усіх регіонів України. Усім нам добре пам'ятається минулорічний Архиєпархіальний Собор, учасники якого розглянули тему «Наша парохія». 1 ось, вже наступний логічний крок у науковій діяльності Церкви - друга сесія Патріаршого Собору на тему «Роль і місце мирян в Церкві». З цієї нагоди пригадуються слова з духовного заповіту Блаженнішого Патріарха Йосифа Сліпого, що наука - це один із наріжних каменів відродження та сили народу, а богословська наука - це євангельський заповіт Христа. "Наука -заповідав Патріарх Йосиф - є остоєю для Церкви у нашім народі, бо через неї одиниця стає тим багатіша, чим сильніше опановує її ідея, що обнімає небо і землю, час і вічність, історію і сучасність, серце і ум".

А ще Блаженніший заповідав: "Батьки, християнська родина - це основа здорового суспільства, народу, нації. Це - запорука їх росту і сили. І тому заповідую вам: збережіть, а де її розхитано, - оновіть в українському народі справжню християнську родину, як невгасающе вогнище життя і здоров'я Церкви і народу".

Як ми розуміємо, цьогорічний Собор якраз і ставить собі за мету підвести теоретичну базу під так важливою справою оновлення, на жаль, дуже часто розхитаної української родини. Тим більше, що цей клопіт є не лише церковний, але і державний. Без належного розвою міцних і свідомих родин годі сподіватися на розвій держави. Отже, в який спосіб з населення, що за роки комуністичного атеїзму і таких його похідних як розпуста, злодійство й брехливість, втратило Божу подобу, виховати мирян, наново

вдихнувши у спустошені людські єства шляхетні християнські душі?

Я щиро бажаю цьогорічному Патріаршому Соборові знайти відповідь на це болюче питання, як рівно ж вирішити ряд інших проблем, які стоять нині перед Українською Церквою та українськими мирянами. А таких проблем є чимало, і без їх вирішення буде дуже важко долати шлях до храму вимріяної правової держави, невід'ємними рисами якої мають стати національний розквіт і демократія, християнський гуманізм та економічне процвітання.

Найдражливішою із цих проблем, сьогодні, все ще залишається необхідність нормалізації релігійного життя в Україні, зокрема в нас, в Галичині. Адже ми і досі не можемо позбутися неспокою та спроби нових міжконфесійних роздорів, нових ворожнеч, нових розколів. Не миряни ж планують ці акції, хоча їхня роль у них, як сили стихійної, далеко не другорядна. Мирянин. Ми розуміємо, що це слово походить від давньоукраїнського "мир" - у значенні "світ", і означає "світська людина". Але так хочеться, щоб основою у слові "мирянин" був також "мир" - у значенні "спокій", "злагода", "згода". Отож, миру Вам, спокою і злагоди у Вашій роботі, високий Патріарший Соборе. Успіхів усім, щастя й добра у цю сьому річницю незалежності України.

Слава Ісусу Христу! Слава Україні!

Пан Юрій Рудавський,

ректор університету «Львівська політехніка»:

- Преосвященні Владики, Високоповажні Делегати і Гості Собору, Пані й Панове!

Дозвольте мені від імені університету «Львівська політехніка» привітати Вас з початком роботи Собору. Наскільки мені відомо, тематика Ваших нарад та виступів є надзвичайно широка і відображає фундаментальні аспекти взаємовідносин у Церкві - духовенства і мирян, впливу на формування світогляду, на родину, на державність і зовнішній світ. Безумовно, такі Собори відбуваються і в інших країнах, а багато тем й проблем є спільні. Однак, вже сам факт підняття у Церкві проблематики мирянства та його ролі свідчить про те, що Церква прагне якнайтісніше працювати з народом, а тому для нас, в Україні, важливим аспектом є ті особливості й специфіка завдань, які ставить реальне життя.

Церква, суспільство, держава. Свої особливості є безумовно, в кожного народу, у кожній країні, але, мабуть, такий набір гострих, часто драматичних ситуацій, учасниками яких ми є в Україні сьогодні, часто можна спостерегти в сучасному католицькому світі.

Такими нашими важливими відмінностями є те, зокрема, що Україна вперше у своїй історії відзначає сім років незалежності, що держава будується в умовах жорстокої економічної кризи й бідності народу, будується в умовах великого політичного розбиття суспільства і, щонайгірше, в умовах багатоконфесійності та релігійного анальфабетизму значної частини населення. Цілком об'єктивно хочу, перш за все, відзначити два фундаментальні аспекти діяльності Греко-Католицької Церкви.

По-перше. Якщо застосувати сучасну українську політичну термінологію, то можна сказати так: Греко-Католицька Церква впродовж усієї своєї історії була найважливішою силою, що забезпечувала українському народові європейський вектор розвитку, інтеграцію з Європою, а також - віддалення від азіатського простору як політичне, так і психологічно.

По-друге. Очевидно, що саме тому Греко-Католицька Церква була єдиною масовою організацією, яка в умовах жорстокого режиму пережила період підпілля і з гідністю та спокоєм підтримувала народ в його опорі неприродному суспільному устрою, ворожого як окремій родині, так і усій нації. Це є, очевидно, величезною взаємною і спільною заслугою як духовенства, так і активно працюючого мирянства.

Зрозуміло, що вихід Української Греко-Католицької Церкви з підпілля і трансформація у легальне діючу інституцію - це період, сам по собі, нелегкий. Є, мабуть, багато складних внутрішніх проблем у Церкві, які часто відображають проблеми загальносуспільні. Це, зокрема, і зміна поколінь, і недостатність вишколених кадрів, і багато-багато іншого. Але ці проблеми ускладнюються ще й тим, що відбувається грандіозна суспільна трансформація від тоталітарного - до демократичного суспільства, від губернської - до державницької психології, від надуманої - до реальної економічної моделі. Отож, Церква діє в умовах надзвичайної нестабільності в суспільстві. Але схоже на те, що саме наша Церква та її мирянство повинні відіграти у цьому складному світі, враховуючи віковий досвід, важливу роль щодо подолання психології катастрофізму формуванні міцної сім'ї, у вихованні молоді, у допомозі обездоленим. Хотілося б також налагодити глибоко конструктивну співпрацю з освітою, з армією, де більшість становить молодь.

Це дуже нелегкі завдання, які вимагають відданих і високоосвічених людей як серед духовенства, так і серед мирян. Безумовно, що за межі моєї компетенції виходить формування проблем, які стоять перед Церквою і мирянством. Але хочу відзначити ще один такий важливий аспект: в умовах економічної кризи й безробіття буде, незважаючи на всі зовнішні перешкоди, все більше людей, особливо молоді, які шукатимуть долі на чужині. Це - природній процес, коли в країні є надлишок робочої сили. Так, пригадую, минулого року, будучи на Тайвані, я запитав доволі відомого тайванського підприємця чому у свій час велика частина їхньої еліти виїхала за кордон, здобула освіту, капітал, кар'єру, але потім таки повернулася на батьківщину. І він цілком щиро відповів: "Виїхала, бо не мала роботи, а повернулася, бо стало краще жити". І це потрібно врахов увати. Вони повернулися з досвідом, зв'язками, капіталом, і я переконаний, що Греко-Католицька Церква у діаспорі зможе відіграти тут велику й не тільки духовну, але і організаційну роль у допомозі таким людям.

Знаменно, що Собор зібрався напередодні нашого Дня Незалежності. Сім років ми живемо як держава. І великим завданням нашого покоління є працювати для такої маленької людини, якій зараз є сім, вісім, п'ятнадцять років, яка щиро вірить у наш прапор, у нашу державу, в нас. Тому вітаю всіх учасників Собору з таким великим для нас Днем і бажаю у важкій та напруженій роботі виробити нові підходи, нову програму дій для вирішення складних питань, які диктує наше сьогодення.

Дякую за увагу.

Пан Василь Колодчин,

Голова Українського Патріархального Світового Об'єднання:

- Високопреосвященний Владико Любомире, Високопреосвященний Митрополите, Високопреосвященні Владики, Високопреподобні Отці, Преподобні Сестри, дорогі Делегати і Гості!

Слава Ісусу Христу!

Дякую Господеві Всемогучому, що дозволив мені діждати такої великої радості і честі. Вітаю вас від зорганізованого мирянського руху нашої Церкви у діаспорі - Українського Патріархального Світового Об'єднання, в якому зорганізовані миряни Української Греко-Католицької Церкви, розкидані лихою долею по всіх континентах, але, безумовно, вірні Церкві та вірі наших отців. Тридцять років тому, ми з радістю почули голос нашого Патріарха Йосифа Сліпого, чудом врятованого із неволі безбожників, щоб сповняв недослідимі заміри Божі. У синівській любові і послусі з'єдналися ми під його батьківським проводом, щоб здійснити його клич: «За єдність Церкви і народу!». Це Блаженніший Патріарх Йосиф, Богом (.даний нам провідник, заповнював нас, що нам, мирянам, призначена окрема роль у розвитку нашої, тоді поневоленої Церкви та у завершенні її структури патріаршим устроєм. Ми сприйняли глибоко його слова: "Я буду таким Патріархом, яким ви будете народом".

Згідно з його поученнями, розвиток нашої Церкви, впродовж історії, був овочем не лише труду ієрархії та духовенства, але і християнської зрілої свідомості мирян, того духовного стада, довіреного їх пастирському служінню. Він скріплював нас у свідомості цієї нашої великої відповідальності, заохочував до дії, до узгодженої співпраці з нашим духовним проводом для воскресіння і розвитку поневоленої та многострадальної Церкви.

З великою радістю сприйняли ми звістку, що ця сесія Патріаршого Собору присвячена вповні питанням мирянства, за взірцем численних таких нарад та сесій в усій Вселенській Церкві. Президія УПСО, стараючись зробити і наш вклад у це велике діло, 30 травня 1998 року в Нью-Гановер (Нью-Джерсі, США) влаштувала, разом із Крайовою управою УПСО США, спільну підготовчу конференцію на тему «Роль мирян в Церкві».

Матеріалй цієЇ конференції, видані окремою книжкою, У наших доповідях ми старалися проаналізувати та висвітлити із най-різніших точок зору проблеми українського мирянства та його місце в нашій Церкві, а тому сподіємося, що наша праця буде удостоєна Вашої належної уваги та спричиниться до успіху нашого спільного великого діла - першої в нашій історії Соборовій сесії, присвяченій виключно справам мирянства. Ми віримо, що внаслідок наших теперішніх спільних нарад миряни і мирянські організації піднімуться до ще повноціннішого членства в Українській Греко-Ка-толицькій Церкві та дістануть ще кращу нагоду спричинитися до розвитку нашої Церкви. Це дозволить їм успішно працювати над усвідомленням своїх прав і відповідальності, зумовить ще глибше зрозуміння й прихильність зі сторони церковного проводу. І оця скріплена співпраця й довір'я дозволять їм ще краще використовувати свої, Богом дані, таланти і вміння на славу Божу та на ріст нашої відродженої помісної Церкви.

Президія УПСО закликає мирян нашої Церкви як в Україні, так і в діаспорі ставати в ряди зорганізованого мирянського руху для активнішої праці у Христовому винограднику. У повній пошані до нашого духовенства та ієрархії ми готові співпрацювати з ними для нової посиленої євангелізації та духовного відродження нашої Церкви і всього народу, де б не жили його сини й дочки. Ми теж готові стати до спільного змагання для здійснення замірів Слуги Божого митрополита Андрея Шептицького - нового з'єднання всіх українців у Свято-Володимирському хрещенні, щоб за бажанням Небесного Спасителя всі були одно і разом прославляли Його Святе ім'я.

Бажаємо цій другій сесії Патріаршого Собору особливого благословення та помочі Святого Духа і найкращих успіхів у Соборових нарадах.

Слава Ісусу Христу!

І хай живе та розвивається, на віки вічні, незалежна Україна.

ТЕЛЕГРАМА

Привітання Всеукраїнського об'єднання християн

Патріаршому Собору Української Греко-Католицької Церкви

Слава Ісусу Христу!

Ваше Блаженство, Високопреосвященні і Преосвященні Владики, Всечесні Отці та Вірні Української Греко-Католицької Церкви, поважні Гості Собору!

Прийміть від Всеукраїнського об'єднання християн щирі вітання з початком роботи Патріаршого (Всецерковного) Собору Української Греко-Католицької Церкви. Зичимо успіхів у доленосних справах відродження духовності в Україні, утвердження миру і злагоди в суспільстві, розбудові держави, яка б за найвищий безумовний пріоритет являла виконання Заповідей Божих, на ділі гарантувала громадянам свободу совісті та інші демократичні надбання, створювала умови життя, гідні істинного призначення людини як улюбленого творіння Господнього, примножувала славні традиції нашого народу.

З любов'ю у Христі,

Президія Всеукраїнського об'єднання християн

ТЕЛЕГРАМА

Привітання Владики Української Православної Церкви

Августина Маркевича

N 193 *20 серпня 1998 р.*

м, Львів

Архикатедральний собор Св. Юра,

Його Преосвященству, Преосвященнішому Любомиру Гузару, єпископу-помічнику Глави Української Греко-Католицької Церкви.

Ваше Преосвященство, Преосвященніший Владико! Щиро дякую Вам за запрошення на другу сесію Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви, що має відбутися 23-30 серпня 1998 р. у м. Львові, яким я, на жаль, не можу скористатися.

Молитовне бажаю, щоб результати діяльності Собору сприяли досягненню християнського співіснування і співпраці Української Греко-Католицької Церкви і Української Православної Церкви.

З любов'ю у Христі Августин,

Архиєпископ Львівський і Дрогобицький

Доповідь владики Любомира Гузара,

єпископа-помічника Глави *УГКЦ:*

Високопреосвященні Владики, Всесвітліші Отці,

Достойні представники влади, Високоповажний пане Ректоре,

Преподобні Брати й Сестри, Шановні Гості Собору!

Дорогі старші й молодші Делегати і Учасники Собору!

Слава Ісусу Христу!

Перш за все, бажаю передати Вам усім тут зібраним сердечний привіт від Блаженнішого Патріарха Мирослава-Івана. Вже два тижні тому він звертався до всіх Вас своїм закликом до молитви за успіх наших двох важливих заходів, які відбуваються тепер, - Патріаршого Всецерковного Собору та Синоду Ієрархії Української Греко-Католицької Церкви. Через стан свого здоров'я він не може бути з нами тут і просив мене передати Вам свій привіт, свої побажання на успішне переведення Собору та, як завдаток Божих благодатей,своє Патріарше благословення.

Стоїмо на початку важливої сесії Патріаршого Собору. Що нам від тої сесії можна сподіватися? В часописах по обидвох берегах океанів появилися статті, в яких менше-більше сказано, що щойно тепер наша Церква відродиться, .коли остаточно, миряни прийдуть до голосу і керма Церкви. Створюється враження, немовби миряни за останні тисячу літ в Руси-Україні нічого не робили, бо не .о могли нічого зробити. Всім нам відомо, що християнство в Русь-Україну як релігію держави увів князь Володимир - мирянин. Русь-ку Правду - кодекс державних законів на сильно християнському підложжі - звелів списати князь Ярослав - мирянин. Церкву в другій половині двадцятого століття врятували на землях України таки миряни. Ієрархія і духовенство були дуже обмежені в своїх можли-востях душпастирювання, їхнє служіння полягало, головно, у факті, що вони були, і що народ про їх існування знав. Але діяльність Церкви, а тим самим її свідомість, тотожність зберегли таки миряни. Подаємо історичні факти з двох кінців історії нашої Церкви, а поміж тими двома датами сотки, тисячі, сотки тисяч мирян брали активну участь в житті Церкви. Отже, сьогоднішні миряни не є першими, що будуть щось для Церкви, для спільного добра Божого люду в Україні та на поселеннях робити. Що ми хочемо осягнути? Живемо на переломі тисячоліть. Питаємо, що значить бути мирянином в Церкві тепер, яке його завдання сьогодні? Як нам бути сьогодні, як діяти сьогодні, як сповняти своє завдання в Церкві сьогодні і завтра?

Треба признати, що, може, цей Собор - це перша всецерковна, наукова і практична формальна застанова над ролею мирян у нашій Церкві. Ми хочемо собі усвідомити чітко становище мирянина в Церкві, навіть більше, хочемо також хоч трохи ближче приглянутися, чим властиво є Церква, єдина, свята, соборна і апостольська. Це - як вихідний пункт наших теоретичних і практичних міркувань про природу і завдання мирянина.

Хоча історично ми чекали на цей Собор з такою тематикою аж тисячу років, він, при Божій помочі, не буде останній. Ми повинні, напевно, досить скоро повернутися до тої тематики, бо вона пре-широка. А що важливіше, вона динамічна. Христова наука завжди е та сама, але її богословське осмислення змінюється відповідно до проблематики обставин. Миряни від самих початків були дуже діяльними у Церкві, вистачить взяти в руки й прочитати Діяння Апостолів та листи-послання Нового Завіту. Але щойно наше століття почало глибинно застановлятися над проблематикою мирянства, Вселенський Собор, другий у Ватикані, який закінчився тому яких тридцять років, - це перший Вселенський Собор, який зайнявся справою уточнення богословської природи мирянина і його апостольського завдання. І навіть Собор не довів справи до кінця, але він дав сильний поштовх таким студіям, бо роль мирянина в Церкві стала більш видною і потрібною. Божий люд в своїй цілості зрозумів протягом нашого століття, що Церква як післанниця Христова не може сповняти свого завдання - освячувати світ - без свідомого й відданого співдіяння мирян. Нездорові течії клерикалізму, які твердили, що сам клир, саме духовенство може належно запевнити всі потреби Церкви і всі її завдання супроти своїх членів та супроти світу, показалися цілком невдатними. На тлі такої історії наш Собор УГКЦ хоче застановитися над ролею мирянина. Миряни мусять сьогодні свідомо увійти в життя Церкви як співвідпові-дальні за її долю, як її співтворці. Це виразний постулят кінця XX століття.

І ще одна подробиця. Ми будемо старатися зрозуміти по-богословськи природу і завдання мирянина не у вимірах вічності, але в дуже живому й безпосередньому контексті нашого сьогодення. Християнин, чи клирик, чи мирянин, завжди є той самий в обличчі Божої правди, але милостивий Господь у своїй невисказаній мудрості та провидінню велить нам жити в дуже різних обставинах і відносно історії, і відносно місця проживання. Нашим великим завданням буде розглянути точно, проаналізувати також вглиб наше сьогодення в Україні і на поселеннях. Не хочем будувати палаців у храмах, з тугою згадувати «старі, добрі» часи (якщо такі колись були), ані фантазувати про уявне майбутнє. Наша Церква існує в дійсному світі. Досить нам уявлень! Треба нам розглянути дійсність такою, як вона є. Дозвольте, для прикладу, два запитання: Що це є Церква? і Де наша молодь шукає відповідей на основні питання життя? Хто з нас зуміє відразу дати повні й правильні відповіді? А таких питань не десятки, а сотки. Від нашого усвідомлення дійсності залежить працездатність наших соборових рішень.

Відразу, одначе, бажаю застерегтися, що наради Собору мусять дивитися в майбутнє. Це здається таким самозрозумілим, що ніхто не застановляється над потребою усвідомлення того аспекту нашої праці. Але так в нас буває, що ми залюбки розводимося над нашим славним минулим і мріємо повернутися до нього, бо майбутність нас страшить. Справді, думати і планувати на майбутнє - не така проста річ. Треба відваги, навіть трохи одчайдушності. Треба вміти j вийти поза межі втертого, зажитого. Ми стоїмо віч-на-віч з ще дуже і незнаним майбутнім. Ми його щойно маємо створити і взяти за нього відповідальність.

Не маємо наміру вже сьогодні забігати в проблеми, які будуть детально

опрацьовувані в доповідях та дискусіях. Хочемо радше подати кілька умовин, яких, на нашу думку, треба сповнити, щоб наш Собор завершився успіхом.

1. Як нам виховати мирян, свідомих, ревних, Христу вірних,

зрілих мирян для Церкви XXI-го століття? Я не маю на думці тут один десяток, але тисячі мирян, бо наша Церква має по цілому світі може яких б - 7 мільйонів вірних, а вони становлять 99% членства Церкви. В першій третині нашого століття почато заходи, щоб організовувати і виховувати мирян, але лихоліття розбили майже безслідно ці зусилля. Ми мусимо в багато дечому починати наново. І бажав би я підкреслити, що багато того виховання мусить бути самовихованням, бо не розходиться тільки про набуття знання з книжок чи шкільних викладів, але від очищення і сталення характерів. А це кожний мусить робити за себе. Багато в нас суддів, які вміють осудити і дощенту знищити, але мало в нас охочих починати відродження рідної Церкви від самих себе.

2. Так Господь нас сотворив, що ми призначені до спільнотного життя та діяння. Один вояк - ніяка сила. Ми, українці, традиційно, дехто каже, генетичне індивідуалісти чи мнимі віртуози. Треба нам працювати спільно. Чи воно буде парохіяльним братством, чи єпархіальним, чи всецерковним рухом - воно мусить бути побудоване на співпраці багатьох одиниць. Це вимагає поконання серйозних відосередніх сил, що легко розколюють наше суспільство і наші спільноти, це вимагає високого рівня культури слова і поведінки.

З цього виростає похідна потреба: в наших дискусіях і пропозиціях ми мусимо дуже серйозно застановитися над способами сповнення того, що ми бачимо як корисне, а то й конечне для скріплення і правильного унапрямлення нашої церковної діяльності. Якщо уважатимемо за потрібне, треба подавати пропозиції про створення „нових структур, а від ієрархії та духовенства треба вимагати, щоб такі структури благословляли і активно підтримували. Перша сесія нашого Собору запропонувала конкретні заходи, і тому можна вже говорити про деякі успіхи. Створено патріарші-всецерковні комісії, які можуть виказатися проробленою корисною працею. На цій сесії ми, як то кажеться, заорали глибше, бо поставили як нашу тему мирянство взагалі. Отже, треба відповідних установ та механізмів, щоб гарні рішення ставали дійсними і ефективними через відповідні спільноти! заходи виконання.

3. Нами пропоновані заходи повинні виходити і живитися знут-ра Церкви. Церква не є політична організація, вона діє за своїми питомими законами, зібраними у церковному праві. Вона живиться Божим словом і святими Тайнами. Її ціль є духовна - спасення душ і освячення світу. Це все не звільняє нас від високого рівня професіоналізму, але це не є виключно світська діяльність. Христу вірний мирянин, так само як і клирик, мають керуватися християнськими засадами і на таких засадах будувати новий світ, а в нашому конкретному випадку громадян України - нову Українську Державу.

Отже, наші мирянські товариства, братства, організації, рухи повинні бути'виразно прицерковними; Вони повинні втішатися певною внутрішньою конструктивною автономією. Границі такої автономії повинні бути точно описані і респектовані. Найвищий час покінчити зі станом взаємного недовір'я, яке затроює співвідношення між клирикальними та мирянськими членами Церкви, По тому буде видно рівень зрілості нашої Церкви, коли наша любов до Церкви як Церкви стане мірилом взаємної пошани для всіх її

членів.

4. Рівень зрілості будь-якої церковної одиниці, а тим більше помісної Церкви, пізнається також - і це богословське правило виска-зане в другій главі догматичної конституції *Світло народів* - за рівнем діяльності такої одиниці поза своїми межами, на користь інших, В нашій Церкві є хронічний брак т. зв. місійного духа. Ми не любимо, а за тим і не хочемо, іти працювати поза межі нашої парохії, краю, Церкви, в користь чужих, а навіть рідних на чужині. Це найкраще видно по нашому духовенстві. Коли наші вихідці з України йшли в чужину шукати заробітку чи свобідного існування, тільки одиниці сосеред клиру були добровільно готові піти з ними й ділити їхні негаразди. Сьогодні не багато краще. Східні області України, наші поселенці в Казахстані чи інших азійських краях чекають на духовну обслугу. А як мало ми готові послужити іноземцям чи іновірцям, які живуть між нами. Тут, на Соборі, між нами є представники з Вінніпеоа, які можуть нам розказати про місію нашої Церкви в користь індіян, і як існування такої місії вплинуло на духовне життя нашої громади, збудило тамтешню молодь. Брак місійного жертовного духа має свій початок внутрі сім'ї, родини, але він проявляється на всіх рівнях: парохіяльному, єпархіальному, всецерковному. Наш народ жертвенний на гроші, нема в цьому сумніву, і це, напевно, є шляхетним допомагати потребуючому братові. Але гроші не є все. Ми маємо великий загін людей, які віддали своє життя за рідну державу. Ми їх заслужено вважаємо героями. Але, за малесенькими винятками, це особи, які віддали своє життя задля своїх рідних, у своєму замкненому колі.

Тут треба взяти під увагу ще один аспект. Ми часто уявляємо собі, що велич нашої Церкви залежить від її багатства, впливів, народного і міжнародного престижу. Немовби ціллю існування Церкви було панувати, здобувати чисельну перевагу над іншими, підбивати собі обширніші території, сліпити своїм світським блиском. Христос виразно сказав, що Він прийшов служити. Служити -це форма жертвування, якої у нас бракує, а саме - пожертвувати своє життя не на смерть, але на життя для другого, навіть чужого. Задля справжнього духовного росту нам варто над тим аспектом церковного життя добре застановитися. Це нова для нас тема, але дуже важлива, якщо хочемо ставати на новий шлях церковного життя.

5. Відчувається, що зібрані тут делегати повні енергії до праці, а присутні гості вижидають великих вислідів праці. Богу дякувати! Але як останню умовину, вимогу справжніх успіхів на майбутнє хочу повторити, що вже було сказане вище, а саме - духовний вимір нашої праці. Ми готові говорити, дискутувати, працювати, діяти, перевертати світ. Це все треба починати від начал духовності, від молитви, від подолання своїх власних духовних перешкод та примх. Як часто в дискусіях почуємо нарікання, осуди інших, як часто будемо казати, що інші повинні робити. Хочемо змінити світ, не змінивши себе. Бути Христу вірним владикою, священиком, монахом, мирянином - це бути християнином в повному значеннітого слова. Було б цілком безвідповідальним, прямо демаоооічним для мене не згадати цього аспекту нашої праці, нашого життя в Церкві.

Для ілюстрації правдивості цих тверджень, дозвольте навести приклад. Найболючішою раною на тілі нашого народу є брак церковної єдності. Це кожний знає,

розуміє, переживає. Про це напевно буде мова в дискусіях. Питаємо, чому так мало успіху, коли так багато болю і слів? Бо ми хочемо змінити всіх інших, не змінивши самих себе. Єдність з Богом і між людьми - це зустріч на півдороги. Ми хочемо, щоб всі прийшли до нас, ми не хочемо зректися наших улюблених переконань і привичок. Ми радше вимагаємо, щоб інші це робили, тільки щоб не ми. Що правдиве у справах релігійного, церковного об'єднання, правдиве в усіх ділянках нашого життя. Передумова тривалих, дійсних змін на краще в нас самих. Ми будемо успішні настільки, наскільки ми будемо готові добровільно, без зовнішнього примусу, позбуватися тих наших поганих прив'язань, того безликого самолюбства, особистого, національного, церковного.

Мріємо про великий здвиг нашого народу і нашої Церкви. Нарешті мирянство свідомо та формально включене в життя цілої Церкви. Відтепер спільними силами будемо будувати новий світ. Чи справді?

Перед нами справді відкриваються нові, необмежені обрії. Але осягнути вдаль не прийде нам легко. Ну що ж, втікати нам заки ще стане трудно? Ні, навпаки! В наші руки, на відповідальність наших тут присутніх поколінь Господь вложив майбутність нашої Церкви і народу. Якщо ми будемо Йому вірні беззастережно, цілковито готові на всяку жертву, ми увійдемо в краще майбутнє. Нумо, вперед!

24 серпня 1998 р. Б.

Другий день засідань ІІ-ої сесії Патріаршого Собору УГКЦ

Тема пленарного питання: **«Церква є одна, і в ній є ми»**

Доповідач: отець *Богдан Панчак,*

від Митрополії УГКЦ в Польщі

Отець Богдан Панчак:

«ЦЕРКВА Є ОДНА, І В НІЙ Є МИ»

Дорогі Делегати!

Як видно з Програми другої сесії Патріаршого Собору, тема сьогоднішньої доповіді, як і доповідей двох наступних днів, має дуже багато підзаголовків. Така насичена тематика є результатом зрозумілого бажання організаторів Собору надолужити втрачене за довгі десятиліття, і за короткий час обговорити все. Я вважаю, що це неможливо зробити фахово, бо під час нинішньої сесії кожній із цих тем можна присвятити лише кілька хвилин, а отже, це було б дуже поверхове їх висвітлення. Я не зможу сьогодні сказати про все, а висвітлю лише деякі аспекти із задекларованих у Програмі тем.

«Церква є одна, і в ній є ми». Саме так сформульована тема доповіді першого дня Другої сесії Собору УГКЦ може бути сприйнята як своєрідна провокація. Інтелектуальна провокація для українських християн, які щоденно змушені констатувати іншу правду:

Церков є багато і стає щораз більше. З другого боку, вислів **"Церква є одна, і в ній є ми"** для когось може звучати, як полеміка з відомою заявою - "Ми є Церква". Наш Собор, на мою думку, це добра нагода, щоби, попри всі труднощі і знеохоту, шукати того, що об'єднує поділених християн, і з другого боку, мабуть, випереджуючи неминучі тенденції, так дооцінити і визначити роль мирян в нашій Церкві, щоби не мусіли наслідувати західних мирян, які доведені до відчаю ігноруванням їхньої думки й пригадують про свою присутність у Церкві, або реформувати її обличчя акціями, що межують із бунтом проти ієрархії. Катехизм Католицької Церкви навчає, що сповідувані у «Символі віри» чотири основні прикмети Церкви: єдність, святість, соборність і апостольство, є нерозривно пов'язані між собою. Церква не отримала їх від самої себе. То Христос Святим Духом дає своїй Церкві єдність, святість, соборність і апостольство. І то Він закликає її здійснювати кожну з цих прикмет. Кожна з цих прикмет - це дар і завдання водночас.

Катехизм Католицької Церкви відразу пригадує: тільки віра здатна пізнати, що Церква черпає свої прикмети зі свого Божественного джерела. Отже, феномен Церкви, явище Церкви, по суті, повністю не є зрозумілими без дару віри. Тоді бачиться тільки її зовнішній аспект.

Декрет «Про екуменізм» II Ватиканського Собору називає Церкву - "Священна Тайна", "Містерія", та наголошує, що найвищим зразком і началом цієї Тайни є єдність у Трійці Осіб єдиного Бога:

Отця і Сина у Святому Дусі. Церква є єдиною через свого Засновника, бо "Воплочений Син своїм Хрестом примирив усіх людей з Богом, обновив єдність усіх в одному народі, в одному дусі та в одному тілі" *(Конституція «Світло народів» II Ватиканського Собору).*

Церква є єдиною через свою душу. Святий Дух, що замешкує в тих, хто повірив, та сповняє і порушує всю Церкву, творить цю пречудову спільноту вірних і так тісно всіх у Христі з'єднує, що є Началом церковної єдності. Отже, Церква є єдина через свого Засновника, через свою душ і через Святого Духа, який замешкує в її членах,

Катехизм Католицької Церкви підкреслює, що від самого початку ця єдина Церква виявляє велику різноманітність, яка походить від багатства Божих дарів, і є безліч осіб, які їх отримують. Єдиний Божий народ охоплює різні народи і культури. Існування в лоні Церковної спільноти Помісних Церков з власними традиціями II Ватиканський Собор називає законним. Де шукати зв'язків єдності Церкви?

Апостол Павло у «Посланні до Колосян» закликає: "А над усе будьте в любові, що є зв'язок досконалості". Але єдність Церкви-Паломниці забезпечують також видимі зв'язки спільності. І, за катехизмом Католицької Церкви, це є ісповідування однієї віри, отриманої від апостолів. Це є спільне звершення Богослужіння, зокрема Святих Таїнств. І це, врешті, апостольська спадкоємність через Таїнство священства, спадкоємність, яка оберігає братню згоду Божої сім'ї. Отже, це ці видимі критерії, це ісповідування однієї віри, спільна молитва, звершення Таїнств і спадкоємність (суксесія) апостольська.

Від II Ватиканського Собору Католицька Церква не ототожнює єдиної Церкви Христової виключно Сама із собою. Догматична Конституція «Про Церкву» говорить, що єдину Церкву Христову наш Спаситель після свого Воскресіння передав апостолу Петрові в пастирську опіку і доручив йому та іншим апостолам її поширю- вати і управляти. Оця Церква, встановлена в цьому світі як зорганізоване об'єднання, існує в Католицькій Церкві під управою на-слідника Петра і єпископів, що з'єднані з ним. Отже, в Католицькій Церкві існує, а не ототожнюється тільки виключно з нею. З такою зміною трактування некатолицьких Церков неодмінно пов'язане бачення причин сьогоднішнього стану єдності християн. Декрет «Про Екуменізм» вже в апостольських часах вбачає тріщини на єдиному Тілі Церкви. У наступних століттях виникли ще більші розходження, немалі громади відлучилися від повної спільноти Католицької Церкви, деколи не без вини людей з обох сторін.

Папа Іван-Павло II в цьому ж самому дусі говорить у присвяченій екуменізмові Енцикліці «Щоб всі були одно»: "Католицька Церква визнає та ісповідує прогріхи, слабкості своїх дітей, усвідомлюючи, що їхні гріхи є зрадою і перешкодою для здійснення задуму Спасителя. У відповідь на постійний заклик до євангельського оновлення, вона безнастанно кається".

Отже, є визнання та ісповідь слабкості про гріхи своїх дітей. Церква, за вченням Отців, приготовлялася Промислом Божим від створення світу, через покликання Авраама, історію вибраного народу, а зокрема - через життя і жертву Ісуса Христа. Ця Церква явилася світові в Єрусалимі в день П'ятидесятниці. Сенс Зіслання Святого Духа 50 дня після Пасхи Христа показують два чудесні знаки: перш за все, апостоли говорять мовами, що є формою ха-ризматичної молитви, яку доволі часто можна було зустріти в ранніх християнських громадах. Ці мови розуміли всі слухачі апостолів, і це чудо розуміння означає Вселенське покликання Церкви, бо слухачі прибули з цілого тодішнього світу. Подія П'ятидесятниці Зіслання Святого Духа має багато аспектів. І це, між іншим, є Есхатологічне вилиття Святого Духа. Апостол Петро цитує пророка Йоіла, який говорив: "А після цього, - каже Бог, - Я виллю Мій Дух на всяке тіло". Отже, П'ятидесятниця - це вже початок останніх часів. По-друге, це увінчання Пасхи Христа, це повнота Пасхи. По-третє, П'ятидесятниця - це згромадження месіянського народу: в Єрусалимі збирається спільнота євреїв і прозелітів з усіх народів. Читаємо в «Діяннях Апостолів»: "Постійно перебували в апостольській науці та спільності на ламанні хліба і молитвах". По-четверте, П'ятидесятниця показує громаду, відкриту для всіх людей. Святий Дух був даний, щоб апостоли могли нести свідчення аж до краю землі *(Діян. 1, 8).* Чудо розуміння різних мов засвідчує, що месіян-ська громада охоплювала всіх людей. П'ятидесятниця кладе край поділові, який був спричинений вавилонським стовпотворінням. І

це чудо оспівує літургійна поезія нашої Вечірні та Утрені, де зло, заподіяне у Вавилоні, протиставляється тому, що направляє, що зцілює Святий Дух, коли багатство мов є на те, щоб висловити славу Божу, щоб покласти край тому, що колись сталося у Вавилоні. По-п'яте, П'ятидесятниця - це початок місії, і це чи не найголовніший аспект. Подія Зіслання Святого Духа, коли зібралася разом месіянська громада, - це вихідна точка її місійної діяльності. Проповідь Петра, який виступив разом з одинадцятьма, - це перший акт здійснювання місії, дорученої від Їсуса. Згідно з Його словами:

"Ви приймете силу Святого Духа і будете Моїми свідками в Єрусалимі, по всій Юдеї та Самарії і аж до краю землі". Отці Церкви порівнювали це хрещення в Святому Дусі, у своєрідну апостольську інвеституру Церкви до хрещення Ісуса як урочистої Теофанії, Богоявлення на порозі Його прилюдної діяльності, оскільки над Йорданом на Христа зійшов Святий Дух і залунали слова. Оце так і тут, на порозі прилюдної діяльності Церкви, на неї сходить Святий Дух. У подіях П'ятидесятниці Отці Церкви бачили, з одного боку, надання Церкві нового закону, з другого боку - нове діло сотворення. І хоча зовнішній аспект самої Теофанії, самого Богоявлення, П'ятидесятниці мав перехідний характер, то дар, який тоді отримала Церква, є постійним, тривалим. П'ятидесятниця започатковує час Церкви, яка на своєму шляху до зустрічі з Господом отримує наново Святого Духа. Він об'єднує Церкву у вірі і любові, освячує і посилає на місію.

Діяння святих апостолів

Це Євангеліє Святого Духа, як його називають, показує постійну актуальність цього дару харизми, в повному розумінні слова, як через роль, яку виконує Святий Дух у веденні і

всій місіонерській діяльності Церкви, так і через Його прояви. Ці прояви присутності Святого Духа були більш видимі як дари присутності Святого Духа і характерною ознакою остаточних часів, тобто цієї епохи, яка почалася у хвилині Вознесіння, а закінчиться остаточним днем, коли вдруге прийде Господь.

Отже, харизми - ці особливі дари, що це таке? Не можна говорити про П'ятидесятницю і початок діяльності Церкви, не затор-кнувши цього питання. Іменник "харизма" походить від грецького слова "харізма", тобто "безкорисливий дар" і має той самий корінь, що і "харіс" - "благодать". У Новому Завіті це означає всі дари Божі, що даровані невідклично. Отже, перш за все, дар благодаті, який отримуємо через Ісуса Христа, і який поступово перетворю-ється у вічне життя. Так пише апостол Павло у «Посланні до Римлян».

- В Ісусі Христі Бог обдарував нас благодаттю, - пише апостол Павло до Ефесян, - і дарує нам усе.

Першим із цих дарів є сам Святий Дух. Всі інші дари - це результат цього основного дару, що є присутній в нас. Первісна Церква відчувала дар Святого Духа у перспективі старозавітніх обітниць - вилиття Святого Духа на всіх людей (про це пророкував пророк Йоіл), а також зродженої цим зміни людських сердець, про яку говорив пророк Езекиїл. Проповідування різними мовами в день П'ятидесятниці було знаком, що Христос отримав від Отця Святого Духа і вилив Його на учнів. Опісля присутність Святого Духа проявляється різним чином. Повторенням знаків з дня П'ятидесятниці, яке відбувається зокрема після хрещення і покладення рук, про це так часто говориться в «Діяннях апостолів», проявляється у діяльності пророків, про яких читаємо в «Діяннях», що "втішали і скріпляли братів чистим словом", виявляється у діяльності вчителів і проповідників Євангелії чудами і видіннями. Цими особливими харизмами наділені, в першу чергу, апостоли. Але зустрічаються вони також в інших особах з їхнього оточення. Завжди ці дари були призначені на спільну користь громади, яка вірує під впливом Святого Духа. Дари Духа є різноманітні, так як різними є уряди в Церкві та функції поодиноких людей. Про їхню особливу єдність говорить походження від одного Духа, так як і уряди та функції походять від одного Господа, Їсуса Христа.

Всі люди, кожний за отриманим даром, є служителями Божої благодаті - єдиної і різноманітної. Пише апостол Петро: "Служіть один одному, кожний тим даром, що його прийняв, як добрі домо-управителі різноманітної Божої благодаті". Метафора людського тіла дозволяє найкраще зрозуміти віднесення всіх дарів до спільної мети - всі мають служити благові Церкви, благові Тіла Христового, так як і в людському тілі всі члени співдіють для збільшення добра людини. Розподіл дарів належить Святому Духові, який є Сувереном, абсолютно вільним в тому, кого і чим наділити. Пише апостол Павло до Коринтян: "Все це чинить один і той же Дух, що розподі-лює кожному, як Він хоче". В посланнях апостола Павла зустрічаємо різні сфери, різні ділянки життя, в яких проявляються різні діяння дарів Святого Духа. Деякі харизми є тісно пов'язані з виконуванням різних урядів і функцій. Пише Павло у «Посланні до Ефесян»: "Він сам, Христос, настановив одних апостолами, інших - пророками, ще інших - євангелистами і пастирями, і

вчителями для вдосконалення святих для діла служби, для будування Христового Тіла". Інші дари відносяться до справ, пов'язаних із життям громади. Пише Павло до Римлян: "Хто має дар служіння, нехай служить, хто - навчання, нехай навчає, хто - напоумлення, нехай напоумлює". Ці харизматичні прояви, які засвідчують про діяльну присутність Святого Духа, не є особливими, кожен для себе, церковними функціями, отже не є так, що є якесь виключне визначення розподілення тих дарів. Бо знаходимо ті дари також в інших контекстах. Так, Павло, який є апостолом, говорить мовами і творить чуда. Пророкування було доступне для всіх. Пише Павло до Коринтян:

"Всі ви можете один за одним пророкувати, щоб усі навчилися, і всі були підбадьорені". Або може бути зарезервоване для вибраних. Пише Павло до Ефесян: "Він сам настановив одних апостолами, інших - пророками".

Покликання кожного християнина має своє остаточне джерело в харизмах. Пише Павло до Коринтян: "Я бажав би, щоб усі люди були як я. Та кожний має свій особливий дар від Бога. Один - такий, а другий - інший". Врешті, любов є найперша християнська чеснота, а це також виявлення дару Святого Духа. Пише Павло у «Посланні до Коринтян»: "Я ж покажу вам путь куди значнішу. Любов ніколи не переминає", а також говорить про любов в контексті інших харизматичних дарів. Отже, однозначно, любов є даром, як говорить сам Павло, "найдосконалішим, який ніколи не проминає".

Харизми не є явищем винятковим, навіть якщо деякі з них становлять надзвичайні дари, наприклад творення чуда. Все життя християнина, як і функціонування всіх церковних установ, повністю залежить від харизми. То через харизми Божий Дух керує новим народом, над яким Він був вилитий, щоб одні могли виконувати свої уряди, а інші змогли відповісти власному покликанню і служити всій громаді. Як говорить Павло в «Посланні до Ефесян»: "На будування Христового Тіла". Апостол Павло закликає в «Посланні до Солунян»: "Духа не гасіть!". Але відразу додає: "Усе перевіряйте. Тримайте те, що добре".

Іван Богослов попереджає: "Любі, не кожному духові вірте, а випробовуйте духів, чи вони від Бога". Розпізнавання духів - це також дар Святого Духа. Читаємо в «Посланні до Коринтян»: "Одному бо дається через Духа слово мудрості, іншому - розпізнавання духів". Це одночасно, справа великої ваги, цей дар розпізнавання духів. Як Павло, так і Іван подають абсолютні критерії істинності чи автентичності дарів. Справжні дари Святого Духа пізнаються за Ісповіддю віри в Ісуса Христа. Читаємо у «Посланні до Коринтян»**:** "Ніхто, говоривши під впливом Духа Божого, не каже "анатема Ісус", і ніхто не може сказати "Господь Ісус", як лише під впливом Святого Духа". Апостол Іван пише у «Першому Посланні»: "З чого спізнавайте Божий Дух. Кожний дух, який визнає, що Ісус Христос прийшов у Тілі, той є від Бога". Користання з харизм мусить бути підпорядковане спільному добру. Звідси походить обов'язок дотримуватися ієрархії харизми. В Церкві найважливішим є служіння апостола, яке апостол Павло називає на першому місці у «Посланні до Коринтян»: "І деяких поставив Бог у Церкві, по-перше, апостолів". "Всі повинні шукати, насамперед, любові", - пише в «Посланні» апостол Павло. - Змагайте до любові, але бажайте гарячих духовних дарів, особливо ж дару пророцтва". Апостол Павло

докладає багато зусиль, щоб довести вищість пророкування над даром говорити різними мовами, оскільки цей, останній, не сприяв скріпленню громади, а був лише чимось дуже індивідуальним. Пише апостол Павло: "Хто мовами говорить, той сам себе повчає, хто ж пророкує, той повчає Церкву". Навіть справжні харизми мусять бути підпорядковані практичним правилам, щоб під час літургійних зібрань панував порядок. Пише Павло, закликаючи Коринтян:

"А як кому з присутніх дано об'явлення, хай він перший мовчить, бо ви всі можете один за одним пророкувати, щоб усі навчилися, і всі були підбадьорені". "Духи пророків коряться пророкам, бо Бог є Бог не безладу, а миру" - «І Послання до Коринтян». Сам факт, що Павло втручається в ділянку, де проявляється діяння Святого Духа, дозволяє ствердити, що в кожній ситуації користання з харизм мусить бути оцінене тими, які очолюють Церкву. Пише апостол Іван: "Ми - від Бога. Хто знає Бога - слухає нас. Хто ж не від Бога - не слухає нас. З цього спізнаємо Духа Правди і духа омани" *(І Послання Івана).* За життя апостолів їхня компетенція в цьому питанні грунтувалася на тому, що апостольство було першою із харизм. Але крім них, також і післані ними мали участь в тій самій владі, як Тимотей, до якого писав апостол Павло: "Ніхто твоїм молодим віком нехай не гордує. Але будь зразком для вірних". Це означає, що послані апостолами через покладення рук також отримали особливі дари Святого Духа. Пише апостол до Тимотея: "Не занедбуй у собі дару, що був даний тобі через пророцтво з накладенням рук збору пресвітерів". Отже, навіть якщо не посідали харизми апостольства, то мали не в меншій мірі харизму управління, яка надавала їм право проголошувати постанови і навчати. Апостол Павло підбадьорює Тимотея: "Це наказуй і навчай". В Церкві ієрархія має хоча декому важко в це повірити, харизматичний характер. І дуже важливо пам'ятати про це, оскільки в наших часах Церкву сприймають наподобу всіх інших земних явищ, установ і забувають, що Біблія, говорячи про нашу віру, представляє Церкву як Тайну, укриту колись у Бозі, а тепер вже об'явлену і частково зреалізовану. Пише апостол Павло в «Посланні до Ефесян»: "Він (Бог) дав нам пізнати тайну своєї волі, той задум доброзичливий і ухвалений у Христі". Пише апостол Павло у «Посланні до Коринтян»: "Слава на віки тому, хто має вас утвердити згідно з відкриттям тайни, промовчаної протягом відвічних часів, а тепер вже обявленої" . Церква є тайною народу, який ще перебуває в гріхах, але вже має завдаток спасіння. Церква є тайною поширення Тіла Христового, тайною Божественнолюдської установи. Як установа, що присутня у світі, Церква підлягає із самого початку тим самим правам, на початку - праву зростання, яке після Зіслання Святого Духа почалося швидкими темпами. Люди приймають слово апостолів, яке родить віру в Ісуса воскреслого, Господа і Христа. Читаємо в «Діяннях апостолів» фрагмент проповіді апостола Петра: "Нехай весь дім Ізраїля знає, що Бог зробив Господом і Христом оцього Ісуса, якого ви розіп'яли". Ті, що повірили слову апостолів, приймають хрещення, кладеться на них руки, завдяки чому отримують Святого Духа і Його дари. Живим членом Церкви стає людина, коли е вірна чотирьом критеріям. Читаємо в «Діяннях апостолів»:

"Вони постійно перебували в апостольській науці та спільності, на ламанні хліба і молитвах". Отже, йдеться про вірність навчанню апостолів, яке поглиблює першу віру, зроджену проповідуванням правди про Спасіння. По-друге, йдеться про вірність братній

спільності сопричастю - койнонії. По-третє, про вірність Євхаристії і, врешті, про спільну молитву. Особлива єдність зроджувалася, однак, під час ламання хліба, тобто за Євхаристійною трапезою, коли особливим чином відчувалася присутність воскреслого Христа. Там проголошувалося про Його жертву, та підтримувалася надія на Його повернення. Пише апостол Павло у «Посланні до Коринтян»: "Бо кожного разу, як їсте Хліб цей і п'єте цю чашу, звіщаєте смерть Господню, аж доки Він прийде". В Єрусалимі спільність духа провадить до того, що члени спільноти спонтанно віддавали на спільне користування всі свої блага. Але апостол Лука не ідеалізує цього явища. З плином часу вірні творять громади, які очолюють поодинокі апостоли. Верховним апостолом є святий Петро, який, гармонійно співпрацюючи з іншими, виконує владу першості, яку отримав від самого Ісуса. Колегія старших, підпорядкована апостолам, бере участь в їхній владі. Опісля обирається сімох мужів, повних Святого Духа. Серед них - Стефан і Филип, яких призначено до служби серед християн, що були навернені з елінізму. І саме незламна постава цих сімох, зокрема Стефана, призводить до їх роз- порошення через переслідування. Але саме завдяки цьому Церква поширюється на дедалі більші території: від Юдеї - до Антіохії, і аж до Риму. Погани, які стають членами Церкви, не мусять дотримуватися юдейських практик, які виконувалися ще християнами юдейського походження. І, таким чином, закріплюється окремішність Церкви у відношенні до юдаїзму, активізується, стає реальною її вселенськість, і виконується, таким чином, отриманий від Христа місійний наказ. Поступово єдність Церкви стає її основною прикметою. І ця єдність Церкви, жива єдність Церкви є темою глибоких роздумів апостола Павла. Ця єдність родиться між новонавер-неними і Христом, між поодинокими християнами через Таїнство Хрещення і стає явною завдяки дарам Святого Духа.

Апостол Павло змушений пригадати Коринтянам, які позбавлялися харизми будуючої і об'єднувальної функції, цю основну правду. Пише апостол Павло у «І Посланні до Коринтян»: "Усі бо ми хрестилися в одному Дусі, щоб бути одним Тілом". Охрещені, які творять Церкву, є членами єдиного Тіла - Тіла Христового, яке підтримує при житті Євхаристія. Пише апостол Павло у «Посланні до Коринтян»: "Тому що один Хліб - нас багато становить одне Тіло, бо всі ми беремо участь в одному Хлібі". Ця єдність, єдність віри і хрещення, не дозволяє, щоб проголошувати приналежність до Кифи, Аполоса, немовби Христос був поділений. Щоб продемонструвати і скріпити цю єдність, Павло влаштовує збірку на потребу святих в Єрусалимі. Одні є одних членами, і коли страждає один член, спів-страждають з ним інші, коли радіє один, також радіють з ним інші. Збирання допомоги для святих, тобто для членів Церкви в Єрусалимі, є видимий знак прояву єдності Церкви.

Космічні спекуляції, які поширювалися також і серед християн, ті спекуляції, які Павло мусів поборювати, ведуть його до розширення обріїв. Увесь Божий задум, на який дивиться Павло вже очима апостола народів, явиться йому в усій величності. Церква - це вже не лише місцева громада, а в усій ширині та вселенськості -Тіло Христове, місце примирення євреїв і поган, після якого є вже тільки одна досконала людина. Нема вже ні єврея, ні грека, ні чоловіка, ні жінки, а є в усьому Ісус Христос.

Вже у видінні під Дамаском, коли відбулося навернення Савла, цей же Павло отримав об'явлення про таємниче ототожнення Христа з Церквою. Чув він тоді голос: "Савле, Савле, чого Мене переслідуєш?". Павло переслідував Церкву християн, не переслідував же Христа, а в розповіді Луки в «Діяннях апостолів», Ісус Христос ставить знак рівності між собою і Церквою, про що свідчить Його питання: "Чого Мене переслідуєш?". Цей же Христос є Главою Церкви, є джерелом життя і зростання. Пише апостол Павло у «Посланні до Ефесян»: "Будемо жити по правді та в любові. В усьому зростаючи в Того, хто є Головою - у Христа". У «Посланнях» Павла Церква є найзнаменніша частка цієї повноти, яка перебуває у Христі як у Бозі, як у Спасителеві людей, об'єднаних з Його Тілом, як у Главі Всесвіту. Саму Церкву можна назвати "повнотою", і вона є нею, бо Христос сповнює її, а вона, в свою чергу, сповнює Христа, доповнюючи Його Тіло. Пише про це Павло ці дивні, але глибокі слова у «Посланні до Ефесян»: "Аж поки ми всі не дійдемо до єдності у вірі і до повного спізнання Божого Сина, до зверше-ності мужа, до міри повного зросту, повноти Христа".

Іван Богослов ні разу не вживає термін "Церква", але подає глибоке богослов'я Церкви. Багато разів він робить натяки на новий вихід, новий "екзоте", приводячи на думку новий народ Божий, до якого відносяться такі біблійні образи як "молода", "отара", "виноградина". Мала група учнів, взята зі світу, - це зачаток нового народу Божого. Перехід від цієї групи до Церкви довершується смертю і воскресінням Ісуса. "Їсус умирає, - читаємо в Євангелії від Івана, - щоб зібрати в одне розкиданих дітей Божих". Вертає до Отця, щоб зіслати Духа на своїх ісповідників, на Церкву, яка продовжуватиме Його місію. Читаємо слова Ісуса у 20 главі Євангелії від Івана: "Як Мене послав Отець, так і Я посилаю вас". Іван Богослов займається внутрішнім життям Церкви. Члени Церкви, зібрані під проводом Петра, черпають життєдайні сили зі з'єднання з Христом-Виноградиною. Читаємо у 16 розділі Євангелії від Івана: "У Мені перебувайте, а Я у вас, як неспроможна гілка сама з себе принести плід, якщо не перебуватиме вона на виноградині, ось так і ви, якщо не перебуватимете в Мені". Це з'єднання здійснюється через хрещення і Євхаристію. Християни, обдаровуючи любов'ю одні одних, приносять плід, якого Бог від них очікує. Знову говорить Ісус у 15 розділі Євангелії від Івана: "Я вас вибрав і призначив, щоб ви ішли і плід принесли". Церква об'являє таким чином свою єдність, для якої джерелом і зразком є єдність Божественних осіб. Євангелія від Івана, розділ 15: "Щоб усі були одно, як Ти, Отче, в Мені, а Я в Тобі, щоб і вони були в Нас об'єднані".

Досконалим зразком віри, надії і любові Церкви є Богородиця.Вона бачила як Церква народжується на Голгофі і в горниці. Апостол Павло палає любов'ю, конкретною і діяльною, до Церкви, живе, сповнений, як пише до Коринтян, "турботою про всі Церкви". Багато страждаючи, він пише до Колосян: "Доповнюю на своєму тілі те, чого ще бракує скорботам Христовим". Для Його Тіла, що ним є Церква, Його життя залишається прикладом, перш за все, тих, що продовжують апостольське служіння. Усі члени християнського народу, а не тільки його провід, є покликані до служіння Церкві шляхом використання даних їм дарів. Служіння Церкві - не для Церкви, а служіння у Церкві - для світу, для інших людей, щоб не розуміти цього, як якийсь еклезіоцентризм, що Церква стає товариством взаємного звеличування, де тим, які вже є в ній, взаємно з собою добре, і які не

шукають шляху виходу до інших, які не виконують того місійного наказу. Отже, всі члени Церкви є покликані до служіння шляхом використання даних їм дарів. Всіх закликається до черпання життєдайних соків із тієї самої Виноградини і приношення плодів любові, до виконування священства через жертвування дарів віри і через чисте життя, згідно з духом. Всіх закликається до чинної діяльної участі в культі, в Богослужінні і, врешті, якщо хтось отримав харизму дівоцтва - до цілісного віддання Гос-подеві, а коли одружився - до формування свого подружнього життя за прикладом об'єднання, яке існує між Христом і Церквою. Церква, яку Христос полюбив досконалою любов'ю, і Церква, до якої звертаємося словом "Мати", заслуговує і на нашу любов. Ця любов буде найефективнішою тоді, коли будемо цю Церкву, як місто, як вишній Єрусалим, будувати спільними зусиллями.

Значення терміну "мирянин"

Не можна пояснити термін "мирянин", щоби не вдатися до грецької мови, до мови Нового Завіту, а також - до якоїсь міри, модерних європейських мов, і, загально кажучи, до стану віри, до стану Церкви та інтелектуальних течій сучасного, головно Західного світу.

Наш "мирянин" - це по-латині "найгус", по-італійськи "ляїко", а все, очевидно, від грецького "ляос" - народ. Нещодавно, під час однієї із загальних аудієнцій, Папа Іван-Павло II говорив про мирян і, цитуючи Догматичну Конституцію про Церкву «Світло народів», пригадав, що мирянам є властивий і питомий світовий характер. "Довга історична еволюція призвела до того, що у щоденному мовленні, зокрема в ділянці політики, "ляїко", отже світський, набув значення опозиційності до релігії і, зокрема, до Церкви, а також виражає позицію відокремлення, відкинення чи, принаймні, задекларованої байдужості. Така еволюція є, безперечно, чимось негативним".

З цією характеристикою не погодився дехто із спостерігачів, які коментують виступи Папи; не сподобалося їм таке різке протиставлення "ляїцького", отже світського, - релігійному, церковному, але сучасні тлумачні словники, хоча б італійський словник, під-тверджують таку характеристику. В цьому словнику "світськість" • це ідеологічна позиція прихильників повної незалежності думки і політичної діяльності громадян від церковної влади. Отже, як сказав Папа, якщо це не відокремлення, то, принаймні, задекларована байдужість до Церкви, до її вчення, явна опозиційність. Бо так є насправді в сучасному світі. Спадкоємці просвітництва висловлюються за світську державу, за світську школу тощо. А з другого боку, не слід впадати в іншу крайність і робити з мирянського "ля-їкос" синонім релігійного. Вихідною точкою мусить бути те, що прикметник "ляїко" походить від іменника "ляос" - народ. В Біблії цей іменник, зазвичай, стосувався народу Божого у протиставленні до поганських народів. Деколи прикметникові "світський" приписується, на жаль, повне богословське значення - "ляос", народ, зрозумілого прямо в релігійному сенсі. Таким чином, "мирянський" був би первісне синонімом "посвяченого Богові", але тоді послідовно треба би вважати ляїкат, в силу його власного імені, носієм покликання, а клир, духовенство - мирянами. Це, однак, противиться всій традиції. Якщо, з плином часу, термін "мирянський" став майже синонімом антицерковного чи антирелігійного, то це слід було

приписати повному перевернення оригінального значення. 1 вже тільки з мовної точки зору така радикальна інверсія являється неможливою. І по-друге, прикметник "мирянський" пов'язується постійно з іменником "ляос" в розумінні "народ Божий". Але "ляос" має також особливе значення - окреслює в лоні всього населення спеціальну категорію - нижчий народ, окремий від проводу, від верхівки. Ї саме від цього вужчого значення сформувався прикметник "ляїкос", тобто мирянський. Це відбулося, як свідчать документи, ще до Нового Завіту. Цей грецький суфікс "ікос" з'являється щойно під кінець V ст. до Ісуса Христа. Ї прикметники, закінчені на цей суфікс "ікос", виражали приналежність до якоїсь групи громад. В пам'ятках з III ст. до Христа "ляос" означає не тільки народ в загальному сенсі, але, перш за все, загал, масу населення, класи робітників чи загін солдатів у протиставленні до свого проводу. А в контексті культу "ляос" стосувався світських, які були присутніми при обрядах. Отже, треба запам'ятати це, що сам грецький термін "ляос" і пізніше сформований прикметник "ляїкос", як окреслення приналежності до групи, є старшими за Новий Завіт і стосувалися груп людей в загальній масі, в цілості. Це була категоризація членів громади, членів спільнот. І в грецькому перекладі Старого Завіту, так званому перекладі Сімдесятьох, «Септуагінті», "ляос" окреслює народ Ізраїля у протиставленні до поганських народів, але також і загал, масу народу супроти його провідників, перш за все -священиків, чи всіх тих, які виконують функцію релігійного уряду, як пророки чи левіти. Отже, переклад Старого Завіту, переклад грецький, також переймає це значення терміну "ляїк", "ляїкос", тобто це є частина людей в загальному цілому, це є ті, які не були наділені урядом, функцією. І від цього спеціального вжитку терміну "ляос", в контексті культу, походить використання "ляїкос" в юдейській і християнській традиціях. Цей термін означав, що в лоні Божого народу були люди, не посвячені Богові. Отже, не були чимось гіршим, просто мали інше покликання, були мирянами. В пам'ятках церковної літератури до третього століття, очевидно після Христа, "ляїкос" є дуже рідкісним терміном, зустрічається всього п'ять разів і завжди у протиставленні до клирика, священика і диякона. Так зазначено у Климента Римського і в Орігена.

Цікаве питання: як перекладалося грецьке "ляїкос" на латинську мову до того часу, коли не було прийнято латинізованої форми "ляїкус"? В античній латинській версії «Послання до Коринтян» Климента Римського є такий термін "плебеюс" від слова "плебс", яким римляни окреслювали тих, хто не належав до патриціяту, Отже, тексти засвідчують, що "ляїко", миряни не є синонімом членів народу Божого, ані те, що є антонімом християнина. Не можна сказати, що з тих давніх пам'яток мирянин, скажімо світський чи ляїк, в нинішньому розумінні, - це хтось, хто відкидає християнство, традицію Церкви. Є правдою, що "ляїкос" походить від "ляос" не як народу, протиставленому іншому народові, але як специфічної частини, групи в лоні цього народу. Миряни є, отже, членами народу Божого, "сЬгізІійаеІез" і не є правильним окреслювати їхню функцію негативним чином, як тих, що не є церковниками, членами священичого чину. Вони є повноправними членами народу Божого, які мають інше покликання і позв'язані з цим права і обов'язки.

Екуменізм

Екуменізм, як багато хто каже, з нашої вини переживає сьогодні кризу, практично припинений діалог між Католицькою і Православними Церквами. Це сталося, знаємо, внаслідок падіння "залізної заслони" і відродження Католицьких Східних Церков.

Останній документ "змішаної" богословської комісії, в якій працюють спільно католики і православні, був виданий у 1993 році. Це - відомий документ з Баламанду, підписаний у тому ж ліванському місті. І на сьогодні стан є практично такий, що цей документ, по суті, є відкинутий православними, а привітаний і надалі підтримуваний, хіба що, нашою Церквою. Цей документ привітав Глава нашої Церкви Патріарх Мирослав-Іван Любачівський у листі до кардинала Кассіді і висловив у ньому бажання нашої Церкви робити все, щоб втілювати в життя ті постанови, які там є записані. 1 завдяки тому, що надруковано в останньому випуску журналу "Логос", який видається в Оттаві, ми мали нагоду пізнати багато інших подій і багато інших, на жаль, дуже різких та дивних висловлювань православних ієрархів про Східні Католицькі Церкви. По суті, вони навіть не вживали термін "Церкви", а - "еклезіальні спільноти", що в тій термінології ставить нас нижче від Церкви. І найбільш жахливий вислів, який наводиться в останньому "Логосі", - це слова Патріарха Варфоломея до кардинала Кассіді, який очолює Папську Раду єдності християн, і який у день празника Святого Апостола Андрія Первозванного, у 1996 році, складав візит у Стамбулі. І там Патріарх Варфоломей запитав, чи остаточна розв'язка в покаяльній правді проблеми уніятизму не була б найкращим, гідним вінцем 2000 року? Що означає ця остаточна розв'язка, ми всі знаємо, і це тривожить, що такі слова залунали з уст ієрарха, який є найбільшим авторитетом Православної Церкви. Патріарх Варфоломей буде в жовтні в Польщі, і є підстави сподіватися, на жаль, що там залунають слова дуже прикрі для нас, бо Православну Церкву в Польщі очолив митрополит, архиєпископ Сава, який в жодному з офіційних виступів, навіть тоді, коли в їхній катедрі був Папа, не обійшов якоюсь атакою-мовчанням справи нашої Церкви. Отже, треба бути приготованим, що невдовзі почуємо з уст Патріарха Варфоломея в Польщі і якісь неприємні для нас слова.

Перед зустріччю в Баламанді відбулася зустріч у Фрайзінгу, в Німеччині, де написано після цієї зустрічі в документі, який приготовляв наступні рішення цієї комісії, що проблема походження-існуванню Католицьких Церков Візантійського обряду супроводжувала Римо-Католицьку і Православні Церкви від початку діалогу, і пошуки розв’язки цієї проблеми будуть тестом-іспитом солідності богословських основ діалогу, який вже покладено, і який треба буде ще розвинути. Тих богословських основ не є дуже багато на сьогоднішній день. Але перший спільний документ цієї комісії, про який потрібно пам'ятати, завжди має характер дуже обмежений, і це є пропозиція для Церков, а не щось, що зобов'язує ці Церкви. Першим документом, плодом праці цих богословів-католиків і православних, був документ, підписаний в Мюнхені у 1982 році, присвячений «Тайні Церкви, Євхаристії у світлі Тайни Пресвятої Тройці». Від того й почалася праця католицьких і православних богословів, і ми сьогодні спробуємо взяти для своїх роздумів фрагменти з цього документу, щоб пізніше над ними призадумати-ся, а також, щоб констатувати, як далеко відійшли сьогодні ті, хто відмовляє нам право на існування, від

того, що самі ж підписали.

Цей документ розглядає тайну Церкви тільки в одному її аспекті, бо бажанням учасників комісії було те, щоб виходячи з того, що спільне, дійти до місць, у яких є розходження. І в частині, присвяченій Євхаристії, читаємо, що Церква звершує Євхаристію, яка є тут, на землі, виразом небесної Літургії, але, з другого боку, Євхаристія будує Церкву в тому сенсі, що через неї Дух воскреслого Христа перетворює Церкву в Тіло Христове. Тому Євхаристія є насправді Таїнством Церкви: і як Таїнство цілісного дару, яким Христос наділив своїх учнів, і як прояв та зростання Тіла Христового. Церква-Паломниця звершує Євхаристію на землі, аж поки її Господь не прийде передати Царство Богові-Отцеві, щоб Бог був усім в усіх. Таким чином, Церква випереджає суд над світом і його остаточне Преображення.

Де мовиться про Святого Духа, читаємо: "Святий Дух перетворює Святі Дари в Тіло і Кров Ісуса Христа, щоб довершилося зростання Тіла, яким є Церква. В такому розумінні все Богослужіння є епіклезою, тобто призиванням Святого Духа, яке в деяких моментах стає більш виразне і дуже важливе та прекрасне ствердження, що Церква безнастанно перебуває в стані епіклези. Святий Дух об'єднує з Тілом Христа тих, які причащаються з одного Тіла і з однієї Чаші. В цьому виявляється властива природа Церкви, Є вона Таїнством троїчної спільності і місцем перебування Бога з людьми".

В частині, присвяченій Церквіб читаємо: "У Новому Завіті Церква означає локальну, місцеву реальність. В історії Церква існує як Церква - місце, помісна. Коли мова йде про якийсь регіон, територію, то йдеться про Церкви у множині". Також дуже важливе ствердження: "Існує вишній Єрусалим, який сходить від Бога. Сопри-**частя** - спільність, яка творить нашу спільноту. Церква будується силою безкорисливого дару, дару нового сотворення".

Отже, Церква за тим документом, а також за документом тільки католицьким, є чимось, що випереджає нашу волю участі в ній. Це не ми її творимо, це вона якби нас заздалегідь об'єднує, вона сходить з висоти. Церква віднаходить свій образ, свій початок і свою мету в Тайні Бога, єдиного в Трьох Особах. Більше того, Євхаристія - у світлі троїчної Тайни, Тайни Пресвятої Трійці, є критерієм для функціонування Церкви. І наступне, також глибоке, ствердження: "Всі інституціональні зовнішні елементи повинні бути лише видимим віддзеркаленням таїнственної реальності. Тіло Христове одне, а тому існує, отже, тільки одна Божа Церква. Тотожність однієї євхаристійної спільноти з іншою базується на цьому, що вони всі, з цією самою вірою, звершують Євхаристію в пам'ять одного і того ж Ісуса, що причащаються одного і того самого Тіла, і що через участь в одній Чаші стають одним Тілом Христовим, в яке були включені через хрещення. І хоч є багато Богослужінь, однак звершується лише одну-єдину Тайну, в якій всі беруть участь. Кой-нонія, спільність, сопричастя ніяк не виключає різноманітності. Вона, койнонія, зціляє рани поділу, перемагаючи його єдністю, тому що Христос є один для багатьох. У Церкві, яка є Його Тілом, обов'язково співіснує те, що одне і многе, те, що вселенське і помісне, оскільки один єдиний Бог є спільнотою Трьох Осіб, то одна Церква є об'єднанням багатьох спільнот, а Помісна Церква - об'єднанням осіб. Одна-єдина Церква ототожнюється із спільністю

Церков, кой-нонією Церков. Єдність і многість так тісно пов'язані між собою, що не можуть існувати одна без одної. Цей конститутивний для Церкви зв'язок виявляють зовнішні інституціональні елементи, які надають цьому взаємозв'язку історичне буття".

Отже, документ сам по собі є, власне, дуже глибокий і, здавалося б, надійна основа для наступних переговорів і рішень. Але виявляється, що ті слова, висказані та підписані 17 років тому, в більших історичних реаліях є пустопорожніми. Але постараймося, щоб, принаймні, з нашого боку докласти всі зусилля, аби ті прекрасні формулювання стали реальністю в житті нашої Церкви.

Узагальнення обговорень теми «Церква є одна, і в ній є ми»

у дискусійних групах

1. Церква є об'єднуючим фактором Божого люду в єдину християнську спільноту, сутність якої полягає у внутрішній духовній єдності. Весь Божий люд повинен набути усвідомлення, що Церква - це спосіб життя, який передбачає братерську любов, жертовність, пріоритет духовних і моральних цінностей. Ми не зможемо бути Церквою, доки достеменно не збагнемо усієї суті християнської любові та її практичної реалізації. Бути Церквою - значить бути Ісусом для інших.

2. Видимі ознаки єдності в Церкві: спільна молитва, сопричастя вірних у християнській любові.

3. Євхаристія - це знак приналежності до Церкви.

4. Питома самобутність Української Церкви полягає у поверненні до праджерел нашої християнської традиції. Ці джерела ми повинні ідентифікувати не лише з географічної точки зору, тобто місця, звідки вони поширилися до нас, але і з огляду на методику їхнього розвитку (адаптації) на українському грунті. Отож, пошуки нашої церковної самобутності не повинні бути механічним відтворенням первісних, запозичених форм християнського культу, а виваженим збереженням та відновленням усього багатства літургійних і обрядових практик, які впродовж століть набула Українська Церква. У контексті зазначеного необхідно чітко відповісти на таке питання: духовний потенціал Української Церкви, який вона витворила впродовж століть, є духовним "продуктом" органічного синтезу східних і західних християнських церковних елементів, чи звичайною еклектикою, тобто механічним нагромадженням чужих, для української духовної ментальності, культово-обрядових практик, з яких одні потрібно залишити, а інших цілком позбутися?

5. На історичному тлі зміни тисячоліть, нагальність вироблення науково обгрунтованої концепції Української Греко-Католицької Церкви, яка враховувала б специфіку її (Церкви) розвитку в минулому та визначала перспективу на майбутнє, є очевидна. Отож, з огляду на зміни історичних і політичних обставин в Україні, наступну сесію Патріаршого Собору УГКЦ доцільно присвятити створенню нової концепції нашої

Церкви, зокрема остаточно вирішити проблему її назви: «Українська Греко-Католицька Церква» чи «Українська Католицька Церква»?

6. Дбаючи про майбутнє нашої Церкви, про збереження її сопричастя з Престолом св, Петра, про дотримання вірності Апостольському Переданню, потрібно спільними зусиллями церковної ієрархії та мирян розбудовувати і скріпляти Церкву, в Україні і в діаспорі, у монолітну структуру шляхом розвитку її Патріаршого устрою. Найкраще така тенденція представлена у єдності наших Владик довкола Глави і Отця нашої Церкви у святій Літургії (пор. ККСЦ, кан. 51, 82, 84, 193), у реальній дієвості Патріарших структур, а також у відновленні традиції візитацій Глави Церкви до своїх вірних в Україні і на поселеннях (пор. ККСЦ, кан. 81).

7. Фундаментом нашої церковної єдності має стати Свята Літургія як глибинний центр християнського життя, як джерело духовості та відкуплюючого чинника у цьому світі. Тому потрібно, із найбільшою дбайливістю, плекати серед Божого люду, насамперед - дітей та молоді, чітке усвідомлення про літургійне життя Церкви, розуміння її обрядової самобутності; дбати, щоб організм Церкви - духовенство й миряни, був морально здоровий.

8. У пошані до богословської, літургійної та культурної спадщини Київської Церкви необхідно усунути наявні обрядові відмінності між окремими єпархіями. Але така віднова не може бути різким, одноразовим актом, а тривалим і органічним процесом. Духовенство та миряни повинні усвідомити необхідність відновлення самобутності Церкви, беручи за зразок кращі приклади з минулого, підвищуючи культуру благочестя та використовуючи, як основне джерело, цінності, традиції й досягнення Київської Церкви.

9. З метою припинення практики "покарання" мирян довготривалими Літургіями, необхідно скоротити Богослуження, а також впровадити у церквах лавки для літніх мирян.

10. Занепад Церкви починається із занепаду зв'язку поколінь у Церкві, Без прикладу підпільної Церкви ми не зуміємо сформувати духовність священиків і мирян, не виховаємо в них почуття самопожертови для справи Церкви. Отож, необхідно здійснити заходи з питань вшанування пам'яті наших найвидатніших церковних достойників; започаткувати беатифікацію мирян-мучеників, страснотерпців та ісповідників віри підпільної Церкви; запровадити «День святості катакомбної Церкви»; застосовувати приклад наших ієрархів - Слуги Божого Андрея Шептицького та Ісповідника віри Йосифа Сліпого - з метою виховання духовенства і мирян.

11. Зобов'язати вище церковне керівництво здійснити конкретні заходи з питань юридичної реабілітації УГКЦ та інформувати Церкву про результати цих заходів через церковну пресу.

12. Зобов'язати єпархії УГКЦ впроваджувати у життя рішення, поради та вказівки першої сесії Патріаршого Собору УГКЦ.

13. Церква повинна ефективніше використовувати потенціал творчих діячів.

14. Духовенство і миряни в діаспорі повинні шукати шляхи виходу із середовища самоізоляції.

15. Для кращої співпраці катехитів і священиків, необхідно розробити й затвердити «Статут катехитів» та ознайомити з цим церковним статусом катехитів усіх священиків і мирян.

16. Потрібно організувати при монастирях Асоціацію мирян «Третього Чину», яка дала б вагомий поштовх для духовного відродження в Україні та роботи із молодило.

17. Провести конкретні заходи щодо відродження Інституції «Постійного дияконату», створити центри і загальну програму вишколу дияконів.

18. Всі ми у Церкві є парохією. Тому парохія повинна стати

центром життя (культурного, економічного, спортивного тощо) вірних, а духовенство і миряни - плекати усвідомлення спільної відповідальності за життя парохії.

19. Парохія покликана приділяти увагу всім, щоб кожний вірний відчував себе потрібним, а не відчуженим або відкиненим. З цією метою потрібно:

- передовсім завжди пам'ятати, що в парохії на першому місці є Бог, а потім - патріотизм;

- знаходити при парохії завдання для чоловіків та жінок;

- поширювати досвід організації парохіяльних гуртків;

- знаходити й пропонувати нові методи праці у парохіях;

- приділяти у парохіях більше уваги справам милосердя, створити соціальні фонди і допомогові служби;

- сприяти утворенню об'єднань християн при парохіях з метою вирішення соціальних питань, захисту прав робітників, сільських господарів, власників малих підприємств;

- для розбудови парохій ефективніше використовувати матеріальну допомогу діаспори, західних благодійних фондів, а також докладно і вчасно подавати звітність, через засоби інформації, про використання цієї допомоги;

- запозичувати досвід інших Церков щодо мирянської праці у парохіях.

20. Необхідно більше наголошувати, що мирянин бере безпосередню участь в Літургії, коли відповідає на молитовні прохання і виголоси священика; коли приймає Святу Євхаристію; коли створює умови для розвитку парохії шляхом матеріальної і духовної жертовності.

21. Активніше залучати мирян в Учительський, Священичий і Царський уряди Церкви через їхню участь у Святих Тайнах: Хрещення, Миропомазання, Сповідь, Євхаристію, Подружжя, Єлеопомазання; особливо плекати серед мирян радість християнської повноти у Євхаристії.

22. Констатовано що навіть інтелігенція має, здебільшого, недостатні знання про Церкву та її духовні цінності.

23. З метою заохочення вірних до духовного самовдосконалення, потрібно популяризувати зразки святості із життя звичайних мирян.

24. Недоцільно насаджувати свої духовні цінності іншим; потрібно знаходити способи представити свою точку зору так, щоб опонент міг сприйняти її без внутрішнього спротиву.

25. Важливо заохотити мирян ідеєю, яка може їх об'єднати**.** Наприклад, ідея Патріархату.

26. Необхідно подбати про рівень релігійного знання серед батьків і старшого покоління, про традицію спілкування з Богом в родинах, а також більш докладно навчити мирян бачити різницю між вірою і зовнішньою обрядовістю.

27. Приділити особливу увагу підростаючому поколінню. Головна причина відходу молоді від Церкви або її перехід у Церкву Латинського обряду полягає у внутрішньоцерковному непорозумінні й конфлікті поколінь. А тому потрібно:

- більш грунтовно вивчити проблему відходу молоді від УГКЦ;

- допомагати молоді формуватися в особистість справжнього християнина;

- зобов'язати священиків заохочувати молодь до богопосвятного життя словом і власним прикладом.

28. Пропагувати зміну тенденцій щодо занадто поширеної "матеріалізації" родинних святкувань із надмірою харчів та алкоголю: хрестин, весіль, поминок, відпровадин до війська.

29. Під час місійної праці необхідно брати до уваги духовну "руїну" серед більшості населення; створити програму підтримки духовенства і мирян, які працюють на Сході України.

30. В УГКЦ неналежне налагоджена комунікація та обмін інформацією на парохіяльних, єпархіяльних та загальноцерковному рівнях, відчутна нестача технічних та методичних засобів. Щоб •налагодити стан справ у ділянці церковної інформації, потрібно здійснити такі заходи:

- створити загальноцерковну комісію з питань комунікації з метою полегшення обміну інформацією між загальноцерковними, єпархіяльними, деканальними і парохіяльними структурами;

-створити Інформаційний центр при Патріаршому управлінні УГКЦ;

- заснувати офіційний друкований орган Патріарха, який буде поширюватися в усіх місцях проживання українців греко-католиків;

- газеті «Собор», яка з'явилася напередодні другої сесії Патріаршого Собору, надати статус координуючого інформаційного органу всієї української греко-католицької преси, принаймні в межах України. Як найкраще технічно оснащене видання, ця газета могла б принести велику користь для єпархіально-парохіяльної релігійної преси;

- створити при парохіях інформаційні осередки, які б знайомили мирян із кращими християнськими виданнями;

- використовувати у парохіяльній праці аудіо- та відеоматеріали, створювати фільмотеки релігійних і науково-тематичних фільмів;

- активніше впроваджувати сучасні досягнення комунікаційних технологій у життя Церкви,

- створити курси християнської журналістики;
- заохотити і духовенство до праці у християнській журналістиці.

25 серпня 1998 р. Б.

Третій день засідань ІІ-ої сесії Патріаршого Собору УГКЦ

Тема пленарного питання: **«Церква і світ»**

Доповідач: *пані Павліна Диркач,*

від Митрополії УГКЦ в Канаді.

Павліна Диркач:

«ЦЕРКВА І СВІТ - АПОСТОЛЯТ І СЛУЖІННЯ МИРЯН»

- Високодостойна Президіє,

Високодостойні та шановні Учасники Собору,

Слава Ісусу Христу!

Дуже доцільно, що другий всецерковний Собор УГКЦ вибрав тему «Роль і місце мирян в Церкві». Цей заклик до поновлення і відродження послідовників Ісуса Христа є дуже своєчасним напередодні нового століття і нового тисячоліття. Багатозначним для Церкви є те, що цей Собор скликано у році, який призначений для вшанування третьої Божої Особи - Святого Духа. Тема Собору - на підставі документу Святішого Отця Папи Івана-Павла ІІ «Christifideles Iaici» і Декрету «Про апостолят мирян» ІІ Ватиканського Собору представляють нам візію Церкви та подають дороговкази, якими вірні мали б користуватися. Про покликання мирян до апостоляту так написано в Декреті ІІ Ватиканського Собору: "На те була основана Церква, щоб, поширюючи на славу Бога Отця Христове Царство по всій землі, вчинила всіх людей учасниками спасенного Відкуплення, а через нього, щоби ціла Вселенна справді була спрямована до Христа. Вся діяльність таїнственного Тіла, спрямована до цієї мети, називається апостолятом, що його Церква різними способами виконує через усіх своїх членів, бо за своєю природою християнське покликання є також покликанням до апостоляту".

Бажаючи побільшити апостольську діяльність нашого народу, Священний Собор звертається до християн-мирян із закликом виконувати цю властиву і необхідну роль у місії Церкви. Якою спонтанною та плідною була ця діяльність в початках Церкви, показують самі Священні Писання.

Окрема частина пленарних питань нинішнього Собору, призначена підготувати митрополії Канади, має таку назву: «Церква і світ. Апостолят і покликання мирян», цебто покликання мирян до апостоляту і місії служіння у світі.

Ми покликані до апостоляту в сучасному світі, який до значної міри

секуляризований, тобто невіруючий. Взірцем нашої місії є сам Ісус Христос. Він прийшов у світ, щоб дати грішному світу нове життя; Він зібрав малу громаду, злучену любов'ю до Бога, і дав їй уповноваження продовжувати працю, яку сам започаткував. Наше покликання - провадити таку спонтанну та плідну діяльність, яку виконувала первісна Церква. Члени первісної Церкви уявляли себе як новий і Божий народ, місія якого - будувати Боже Царство, Царство справедливості, любові і миру. Добрі новини розповсюджували домашні служителі і крамарі, які навчали людей своїм добрим прикладом, своєю поведінкою та добрим виконанням праці. Вони відчували присутність Бога в Слові і в Дусі, освячували життя громади любов'ю Божою, ласкою, єдністю і Дарами Святого Духа.

Примирення Тайною Святої Євхаристії було обов'язкове для завершення єдності. Їхня приязнь і любов справляли сильне враження на поган. "Дивіться, як вони люблять один одного!" - це було спостереження Тертуліяна, який знаходився при засудженні святого апостола Павла.

Ісус передав нам нову заповідь: "З того усі спізнають, що ви Мої учні, коли будете мати взаємну любов". Ми мусимо пригадати собі, чому Христос прийшов у цей світ від Бога, як і також - чому ми, його послідовники, є покликані до апостоляту в Його імені.

Первісне розуміння світу в християнському плані

Багато діялося в історії Всесвіту між часом створення світу і часом народження Христа. Святе Письмо і вчення Церкви дають нам розуміння світу в таких ділянках як джерело його роботи, доброти, його надія на спасіння. Розважмо, як дивиться Бог на світ у його різних видах. Бог створив світ, який від природи є добрий. Світ добрий тому, що походить від Бога, який є вся доброта. Перша книга Святого Письма «Буття» зображує створення Всесвіту так: 1 побачив Бог усе, що сотворив, і воно було добре. І створив Бог людину на свій образ, на Божий образ сотворив її, чоловіком і жінкою сотворив їх. 1 благословив їх Бог і сказав їм; "Будьте плідні і множтеся, і наповняйте землю та підпорядковуйте її собі".

І світ є добрий тому, що він є знаком Божої тривалої любові: "Я полюбив тебе відвічною любов'ю" *(Пророцтво Єремії).*

Світ, після гріху, є збунтований проти Бога і заслуговує на кару. Опис про спокусу, падіння і про кару вигнання з Раю знаходиться в книзі «Буття»: "Тому вислав його Господь Бог з Едемського саду".

Але бунт продовжувався, і хоча людина до своїх гріхів додала ще й бунт, але Бог все-таки виявляє свою милосердну всепрощаючу любов.

Світ - неприйнятний християнам і самій Євангелії. Світ продовжував свою бунтівливу поведінку, і тому Бог послав Сина свого Ісуса Христа у світ поширювати Добру Новину про Боже Спасіння, про Божу спасаючу любов до людства, але світ відхилився від Ісуса і зігнорував Його Добру Новину, знання про Бога, якими Ісус прийшов поділитися.

У Євангелії від Йоана Ісус сказав своїм учням: ненавидить вас світ, то знайте, що Мене ще перед вами зненавидів.

Світ потребує Євангелії, очікує навернення. Христос передав своїм учням продовження своєї місії - любові до світу. "Діла оті, що Отець доручив Мені для Мого виконання, ось і ті самі діла, що їх Я роблю, і свідчать за Мене, що Отець Мене послав". Світ, спокушуваний до зла і заслуговуючий на відкинення. Ісус заявив у Євангелії від Йоана, що ті, хто відмовляється від Його науки, прийдуть до осудження. "Хто Мене відкидає і слів Моїх не приймає, має той свого *суддю,* як Я вирік судитиме його останнього дня". Світ потребує нашої допомоги і його дає нам Господь. "Не ви Мене вибрали, а Я вас вибрав і призначив, щоб ви ішли і плід принесли, та щоб тривав ваш плід". Протягом історії світу, як описано у Святому Письмі Старого і Нового Завітів, було багато прикладів про виявлення Божої постійної любові до людства.

Від часу падіння, незважаючи на продовження бунту, відхилення і ворожіння, Божа любов надалі є стійкою, необмеженою і конечною. До темної тканини, часто пригніченої гріхами світу, Господь долучив свою золоту ниточку надії. Бо всупереч нахиленню до зла, у всьому Божому створінні існує істотна доброта. Значить, отже, що світ є надалі добрим, тому що він є місцем людського зростання і спасіння. Бачимо, що Господь Бог завжди готовий подати світові дальшу нагоду для навернення. Бо Бог так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожний, хто в Нього вірує, не загинув, а жив життям вічним. Бо не послав Бог у світ Сина ним засудити, лише ним світ спасти. Як послідовники Христа, ми покликані іти у світ і там бути виявом Божої безмежної любові для всіх Його дітей.

Християни взяті з-посеред людей та покликані до служіння та навернення світу. Церква хоча і не від світу - живе у світі, написано в документі «Chrіstifideles laici». Церква, значить Божий люд не від світу, так само, як і я не від світу *(Євангел. від Йоана).* Ісус сказав, що Його учні не від світу тому, що вони прийняли виявлення, яке Він приніс, одержали гідність і ласки від Бога, які походили з їхньої віри, що Ісус прийшов від Бога, що Бог є джерелом всього, що Ісус їм переказав, і всього, що Він вчинив. Однорідно християн, які живуть у світі, але не від світу, тому що вони з'єднані з Богом вірою і Святими Тайнами. Християнин покликаний продовжувати місію Ісуса Христа - це місія для спасіння людей та відновлення всього дочасного порядку для того, щоб повернути сотворінню попередню цінність, яку Бог їм дав. Отож, зі світського аспекту і характеру цієї праці, світ стає полем мирян у виконанні їхнього покликання.

Покликання мирян до місії в Церкві та у світі змальовано у Євангелії від Івана: "Я виноградина правдива - ви гілки. Хто перебуває в Мені, а Я в ньому, той плід приносить щедро. Не ви Мене вибрали, а Я вас вибрав і призначив, щоби ви ішли, і плід принесли, та щоб плід ваш тривав". Це зображення Ісуса Христа, як правдивої виноградини, а його учнів, як гілки виноградини, є центральним образом «Chrіstifideles laici», яке подає у цілості повідомлення про особисто християнам, в якому їхній заклик до нової євангелізації розвивається. Ніхто не може залишатися бездіяльним. Покликання вимагає приготовлення, як було сказано перед тим.

Для ефективного виконання місії мирянам потрібна формація

Перше. Покликання, заклик до єдності і святості. Вірні зобов'язані підкріпляти зріст у святості як визнання заклику до святості служіння і єдності. Поборювати в собі королівство гріха. Бути з'єднаними з Христом і церковною спільнотою, щоб зростати з участі у спільній молитві, Богослужбовій проповіді і Тайні Євхаристії.

Друге. Наділення дарами Святого Духа харизми усім вірним на спільну користь. Притча про таланти пригадує про цінні дари, довірені нам Господом. Ми повинні вживати їх відповідально, щоб принести Йому щедрий плід. Харизми повинні бути прийняті із вдячністю як тими, хто їх отримує, так і всіма членами Церкви. І вживати їх для справи спільного добра без заздрості, без недовір'я, для служіння Господа. І це є мотивом всієї християнської поведінки, Харизми вживати в таких ділянках: для будівництва усієї Церкви, для збільшення людського добра, для задоволення потреб світу. Це торкає харитативну працю.покликання мирян до місії апостоляту, до місії служіння у світі. Виноградина - це образ життя, громадське життя, з'єднане з Христом і поділене для спільного добра. Це з'єднання з Христом водночас є умовою плідності і вимогою приносити плід, в якім дано це покликання

Третє. Особлива підготовка до служіння. Плекання і зріст в духовному житті необхідні. Це особиста відповідальність кожного мирянина. Молитвою, постом, чеснотами, милостинею.

Є велика потреба груп для формації більшості вірних, щоби поглиблювати знання обряду, духовності, теології, канонічної структури УГКЦ. Неможливо себе оцінити, коли ми не знаємо, хто ми є. Допомога мирянам укладати своє щоденне життя довкола Літургійних поучень та християнських принципів вимагає співпраці з проводом Церкви. Дуже важливо, щоб діяльність розвивалася на підставі знання і віри, щоб бути готовим проголошувати Євангеліє у вірі, у слові і ділі. Щоб облагороджувати добро, а сміливо ганити зло.

Покликання бути Церквою у світі

Ми покликані, обдаровані, приготовані і післані на широке поле праці. Післані для спасіння людства. Будувати царство Божої любові у різнах ділянках світу. Бути спасаючим впливом у світі. Приносити надію світові, який Бог так полюбив. І післані для відновлення всього дочасного порядку, відновити гідність у людській праці. Піднести цінності життя у родині, суспільстві, політиці, економіці. Та післані для повернення сотворінню його попередньої цінності. Гідність - повага людини. Пошана оточення, сотвореного Богом. Виноградник - місце спасаючої праці. Миряни покликані жити життям святості на світській арені, бути знаком Божественної присутності там, де добро і зло стисло переплетені. Покликання веде їх так до сумлінного світу, як і до світу неприязного, щоби там брати активну участь у спасаючій місії свідченням свого чесного життя та віри. І з цього приносити Богові плід. Бути Церквою у світі - це місія будувати Боже Царство любові, миру

і справедливості. Наше покликання - будувати Боже Царство у світі, де перебуваємо щоденно, і там перетворити суспільство, щоб наново зображувало Боже Царство - на небі.

Як Церква, ми разом відмовляємо Господню молитву, повторюючи оці слова: нехай прийде Царство Твоє, нехай буде воля Твоя як на небі, так і на землі.

Цей вислів значить, що Бог має повний авторитет над світом, над Всесвітом. Молимося, правда, щоб Його діяння було на землі, щоби воно було на землі подібне до діяння на небі. Від нас залежить допомогти це здійснити. З цим покликанням Бог вимагає відновлення свого правильного місця у Всесвіті. Він збирає своє стадо в один святий люд і посилає його у світ проголошувати любов Бога Отця, який бажає навернення своїх загублених дітей. Притчі, які є прикладом Божого безмежного милосердя до заблуканої вівці, загубленої драхми і про блудного сина, дуже ясно доказують як далеко люблячий Отець готовий іти, щоб досягнути навернення цих Його загублених дітей.

Покликання бути як дріжджі. "Нехай кожний, брати, - говорить | апостол Павло, - перед Богом залишиться у світі, в якому був покликаний". Хрещення не відриває мирян від світу, а лишень довіряє їм покликання, яке саме в світі, як дріжджі, повинно здійснитися. Ісус розповів, що Боже Царство подібне до дріжджів, що їх бере жінка і розмішує з мукою, аж поки всі дріжджі не будуть розчинені. І все тісто виросте. Малі кусники дріжджів всюди у тісті є тими посередниками, які дають діючу силу тістові вирости і стати смачним і поживним хлібом. Дріжджі у цій притчі подібні до мирян, бо вони всюди знаходяться - у школах, лікарнях, крамницях і так далі. Вони розповсюджені у тісті світу між людьми, у громаді або в середовищі праці. Миряни не стоять пасивно, як спостерігачі. Вони активні, діючі посередники зміни. Мішають то тісто з дріжджами, поки воно не стане смачним і поживним. Кінцевий продукт - хліб, то є Царство Боже. Наслідок праці, зробленої із щирою любов'ю. Який гарний результат можна осягнути, коли б Церква з таким настроєм вийшла назустріч світу.

Один спосіб до відбудови Божого Царства

Недавно появилися у Вінніпегу величезні реклами, які були вивішані у стратегічних місцях - на вулицях, де кожної години і кожної днини є значний рух. Ці реклами передали повідомлення цілком простим, але спритним способом. Повідомлення було таке: Іди і скажи їм Іванку, іди, скажи цілому світові. Євангелія від Івана. І то все дуже просто. Це з вигляду просте повідомлення дуже ефективно передало рекламу. Воно тим способом захопило увагу багатьох людей. Стратегія виглядала так: використати природну тенденцію до цікавості. Яка реакція? Повернувшись додому, людина знімає з полиці запорошену Біблію, пошукує Євангелію від Івана і там прочитує ці слова: Бог так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожний, хто вірує в Нього, не загинув, а жив життям вічним.

Оцим пригадується ще одна притча, притча про сівача. Вийшов сіяч сіяти своє зерно. І як він сіяв, одне впало край дороги і було потоптане, і птиці небесні його видзьобали. Друге впало на камінь і, зійшовши, висохло, бо вогкості не мало. Інше впало між тернину, а

тернина, вигнавшись з ним вкупі, його заглушила. Врешті, інше впало на добру землю і, зійшовши, вродило сторицею.

Можливо, що не всі з тих, що прочитали цю рекламу-оголошення, мали позитивне враження, однак зерно посіяне. Ісус так сказав: на небі буде більша радість над одним грішником, що кається, ніж над 99 праведниками.

Різна поведінка людей супроти світу

Відкриття і реалізація власного покликання до місії вимагає від католиків-мирян формування місії єдності, яка становить рису їхнього існування, а разом з тим, формування громадян людського суспільства. В їхньому житті не може бути двох протилежних джерел, З одного боку, так званого духовного життя, з його власними цінностями, а з іншого - так званого світського життя, яке охоплює сім'ю, працю, суспільні відносини і культурну діяльність. Гілка, прищеплена до виноградної лози, якою є Христос, приносить плід у кожній сфері діяльності та існування.

Протилежні тенденції

Це стосується тих, що дозволили собі впливати на свою поведінку, дозволили світові впливати на свою поведінку. Вони освоїли світський стиль відносин. Деякі приклади протилежної, двоїстої поведінки зображені в уривку книги святого Луки, в якій Христос сказав: "Ось ви, фарисеї, чистите лише зверху чашу і полумисок. Самі ж ви усередині повні заздрості і лукавства. Та горе вам, бо ви даєте десятину з м'яти, рути та всякої городини, але занедбуєте правосуддя і любов Божу. Горе вам, бо любите перші місця у становищі та привітання на майданах, бо ви, як оті гроби непомітні, по яких зверху ходять і не знають того". Значить, хвалити Бога у неділю, а присвячувати всі інші дні тижня для своїх власних егоїстичних тенденцій - це духовна сліпота.

Темою мирян є бути впливом на той світ, в якому живуть, а не дозволяти світові впливати на себе. Не може бути протилежних тенденцій. Провалля між вірою і практикою у християнському житті мусить бути подолане. Зрозуміння, що віра і життя є неподільні, приходить тоді, коли люди стають свідомі того, що Бог присутній у їхньому досвіді життя і також в усьому тому, що вони зустрічають у щоденному житті. Коли вже зробили це сполучення, що віра і життя є одно, тоді вони наново починатимуть формувати свою поведінку, будуть жити в згоді з Богом.

Формація, дисципліна

Метою духовного формування є допомогти одні одним розвивати відношення християнської поведінки, а це - лагідна дисципліна, яка закликає людей від маніпулювання до споріднення, бути більш лагідними між собою та іншими, розвивати чесне та любляче серце і цим з'єднатися із Христом та один з одним. Таким способом людина приготовляє

себе прославляти Бога у щоденному житті, у служінні родинному, суспільному та громадському житті.

Пізнати Христа і розвивати свою подібність до Христа своєю поведінкою та застосовувати її в щоденному житті. Християнин повинен дбати про інших так, як дбає про себе, дбати, рівно ж, про ворогів, як і Бог про них дбає.

Характер християнської поведінки

Риси можуть бути такі: сприятливість, співчутливість, толерантність, терпеливість, чесність і справедливість. Християни повинні бути дателями, а не тільки одержувачами, повинні передавати і виявляти Божу любов і ласки людству довкола себе, повинні перестати пестити себе в труднощах, а простягати руку до потребуючих. Такими є риси християнської поведінки. Зріст вимагає часу, але робімо початок.

Ставлення до служіння людини в суспільстві

Неможливо бути правдивим християнином у неділю без старання бути вірним Христовому духу і в понеділок, і у вівторок, і кожного дня; у сімейному житті і в парафіяльному колі, і в праці, і в торговельних справах, і в справах громадських. Світські провідники часто досягають своєї мети маніпуляцією, швидкістю чи насильством. З другого боку, провідники Христового Царства покликані завершувати свою мету шляхом саможертвенної любові. Приклад служіння поданий Ісусом, є описаний у книзі Йоана; "Тож коли вмив вам ноги Я - Господь і Учитель, то й ви повинні обмивати ноги одні одним. Приклад дав Я вам, щоб і ви так робили, як оце Я вам учинив. Істину говорю вам - слуга не більший за свого пана, а посланець не є більший від того, хто його послав. Знаючи те, щасливі будете, коли так чинитимете". Маніпуляція, зарозумілість, змагання і самокорисливість не були рисами характеру Ісуса, нашого Господа. Його ставлення до покірності притягало людей до Нього. Зарозумілі відносини - несприятливі, і є занепадом людської гідності. Байдужість та занепад духу є наслідком таких відносин. Гідність - це ласка, дана від Бога кожній людині. Миряни повинні зберігати гідність людини в усіх обставинах життя та підтримувати гідність праці, як і гідність людини в обставинах праці, Стійка етика життя є охороною якості життя для всіх. Миряни, покликані до святості, до життя, є вкорінені в Христі і з'єднані з Богом, з Божим людом, який є покликаний до служіння світові.

Життя суспільне, політичне, його помісність і універсальність - це місце побуту християнина

Церква має постійну місію проповідувати Євангеліє людям - мільйонам чоловіків і жінок, які до цього часу не пізнали Христа-Спасителя людини. Це відгук на заклик Господа: "Ідіть же по всьому світу та проповідуйте Євангеліє всякому творінню". Миряни беруть участь у місії служіння людині і суспільству. Так написано в докуметі «Christifideles

Іаісі»: "Шлях життя мирян закорінений у середовищі праці - місці, де 99% мирян провадять своє щоденне життя". І це є для них найближче оточення. Сімейне середовище, знайомство, сусіди, ділові співучасники. В оцих місцях миряни покликані виробляти своє спасіння - у світі, який розірваний суперечками, гнівом, ненавистю. Ми маємо привілейоване покликання бути відзнаками любові, яка може сполучити всі розбіжності і загоїти всі рани. Цінні є слова відомого автора Анрі Ньюара: "Сім'я! Мушу згадати про сім'ю, яка в сучасному світі обтяжена проблемами і потребує любові. Сім'я є основною клітиною суспільства. В сім'ї ми вперше живемо як мала громада, це місце, де ми зростаємо у свідомості прийнятної поведінки, яке приготовляє нас до життя у ширшому суспільстві".

Сімейне середовище - це фундаментальна Церква та основна галузь громади. Ісус Христос зображує цю основну Церкву ось такими словами: "Де двоє або троє зібрані в Моє ім'я, там Я - серед них". Ця домашня Церква - сім'я, є місцем будувати єдність і місцем набуття християнської справжності. Бо у сімейному оточенні, де віра здійснюється і святість родини стає здійснена, сучасна родина зустрічає різні виклики, натиск у суспільстві іти шляхом індивідуальності, тобто що одиниця є основним елементом суспільства. Це є натиском на агресивність, відносини егоїстичні, і це знесилює сім'ю,

Традиційна родина занепадає, залишається без підтримки ширшої родини. Сучасна родина одержує нове визначення в суспільстві: не батько, мати, діти, але інше визначення. Брак часу на спілкування через натиск сучасного життя - ці різні виклики потребують сприяння церковних груп, щоби врятувати родини та довести, що людина народжується у суспільстві, у родині, народжується вза-ємнозалежною істотою суспільства, якої індивідуальність є наслідком взаємного діяння. Суспільне життя охоплює найближче оточення - сімейне середовище, знайомі, сусіди, середовище праці, а також парохія тощо.

Ісус ототожнювався з убогими, хворими, чужинцями. Наш обов'язок є Його наслідувати. Гостинність, яку ми даруємо одні одним, включає і чужих. Добродійність до сусіда, осібно або спільно виконану. Маємо повинність виконувати добродійну службу для спільного добра, і такий настрій треба плекати.

Парохія і громада

Парохія теж є громада - це громада, вкорінена у вірі й любові один до одного. А ця віра і любов виявляються у ширшій сфері, Члени парохії мають потребу і вимогу бути знайомими один з одним, дбати один про одного і разом зростати в любові до Бога, як і в любові один до одного. Члени парохії сходяться на те, щоби поділитися своєю вірою у молитві і Богослуженні, сходяться на взаємне діяння, взаємну підтримку і на освіту, і на формацію для служіння у суспільстві, щоб шукати засобів перетворення до християнських вартостей у потребі суспільства і виявлення цих вартостей у їхньому щоденному житті. Час Святої Літургії повинен бути часом пригадування вірним про спорідненість між вірою і життям, між Богослуженням і працею, про відповідальність за суспільство.

Середовище праці

Ісус подав гідність праці як член родини тесляра. Свої повчання Він часто пояснював з праці і свого оточення - виноградарів, пастухів, рибалок, управителів, збирачів врожаю. Апостоли самі були робітниками. Праця одержує гідність від любовного відгуку до Бога, який посилає нас служити іншим і там якнайкраще, і чесно виконувати свою працю. Наш відгук є радісним, коли ми свідомі того, що це сам Бог, хто є нашим Господарем. "Знайте, що труд ваш у Господі не марний", - говорить апостол Павло у «Посланні до Коринтян». Першим кроком у покликанні до місії мирян, отже, є любити світ, любити люд, який Бог сотворив.

Як ставитися до праці?

Мартін Лютер Кінг - загальновідомий американський провідник для цивільних прав подав ось такий вид дійсного служіння:

"Коли ж твоя доля бути замітачем, то замітай вулиці так, як Мікеланджело вирізьблював мармур. Замітай вулиці так, як Шекспір писав поезію. Замітай вулиці так пильно, щоби всі небесні сили Вселенної були змушені сповістити - ось тут живе великий замітар, який якнайкраще виконував своє завдання".

Шукати святість і спільне добро у праці

Які риси відзначають працю святою? Хіба оглянути чим мирян-ське покликання відрізняється від світської кар'єри. Пізнаємо кар'єру, коли вона має такі риси: настрій цілковито світський, увесь вишкіл, призначений для успіху кар'єри, вживає таланти тільки для особистої користі, вживає всю енергію для особистого успіху, зосереджується на егоїзмі; пріоритети - змагання і сила, осягнути успіх будь-якою ціною; мета праці - висока продуктивність.

А пізнаємо покликання, коли риси ось які: має релігійний настрій, зацікавлення, спільне добро; вживає таланти для створення кращої долі і для служіння іншим; вживає енергію і особисту посвяту для добра ближнього. Пріоритети: милосердя, співпраця і гідність робітника. Мета праці: не якнайвища продуктивність, а висока якість. Зрозуміло, що обставини праці мають свої власні вимоги - у праці треба бути гнучким, але мета мирянина повинна завжди бути для спільного добра.

Громадське життя у своєму близькому оточенні і у своїй країні

Пригадує нам Собор: "Божий люд, це віруючий у те, що його провадить Дух Господа, який виповнює Всесвіт у подіях, потребах, прагненнях, який живе разом з іншими людьми нашої доби, намагається пізнати справжні знаки присутності і намірів Бога. Тому потрібно відверто подивитися на цей наш світ зі всіма його цінностями і проблемами, досягненнями і поразками: економічне, суспільне, політичне і культурне становище".

У країнах діаспори, які традиційно були християнського походження, їхній провід бачив переважну роль релігії у формуванні національного характеру і моральних цінностей даної країни. Зміна демографії у цих країнах принесла секуляризацію суспільства. Традиційні християнські погляди не є тепер першорядні на політичній арені. Засоби масової інформації проникають всюди, формуючи свідомість і звичаї. Це призвело до швидкої зміни у моральних цінностях.На жаль, сьогодні не всі знають, в який бік йти, коли відчувають натиск від груп різного напряму. Очевидно, християни мають не тільки шукати членства у політичних урядах на всіх рівнях, але серйозно брати свою повинність голосувати на виборах і брати співвідповідальність за плекання моралі в Україні, допомагати у скеруванні рішень на створення спільного добра.

Суспільна акція на глобальному рівні

Як співжителі Божого світу, маємо, певною мірою, відповідальність за становище люду в інших країнах, де існують злочини, що і суперечать чи загрожують мирові. Насилля, війни, тортури, тероризм та інші загрози. Як учні Їсуса Христа, миряни повинні бути миротворцями як за покликом серця, так і в своїй діяльності: для правди, свободи, справедливості і любові, які становлять необхідну основу миру. Віруючі миряни покликані виконати свою місію спасіння. Ісус хоче, щоб ми, як усі Його учні, стали сіллю землі та світлом світу. Євангельські образи солі, світла і розчину відносяться до всіх ситуацій як на локальних, так і на глобальних аренах**.**

"Життя згідно з Духом, плодом якого є освячення, викликає та вимагає від усіх та від кожного охрещеного наслідувати Ісуса Христа, через особисту, сімейну та спільну молитву прагнучи справедливості, даруючи любов в усіх життєвих обставинах та допомагаючи братам, особливо меншим, бідним і тим, які страждають". Нам, українцям, які на поселеннях, в діаспорі, є дуже близькі потреби наших братів і сестер на Батьківщині, ми і розуміємо свою відповідальність в світлі того, що багато родин висилають поміч рідним в Україні вже роками. Різні організації теж спричинилися вже до акції гуманітарної допомоги, наприклад Конгрес Українців Канади допомагає різними способами.

Актуальна дійсність посткомуністичних країн

Сучасна ситуація в цих країнах, особливо в Україні, дуже чітко зображена у наступному описі, поданому з України. Теперішня ситуація цієї країни світу, в якій ми живемо і за яку саме ми несемо співвідповідальність, не була досі предметом глибшого аналізу ні політологів, ні соціологів, ні спеціалістів від суспільної науки Церкви, II Ватиканський Собор чітко пропустив весь загал питань, пов'язаних із особливою долею народів, Церкви в державах, де перебував комунізм. З цього часу історія пішла вперед. Сьогодні йдемо ще ніким не протоптаним шляхом від комуністичної неволі до невідомо ще чого. 1 часто зустрічаємо на своїй дорозі багато тенет економічних, соціальних, культурологічих і політичних, які часто переростають наші теоретичні і практичні можливості. Люди довкола нас і ми самі часто відчуваємо себе непевними, загубленими і

безпорадними. Ми не маємо вірогідних рецептів поведінки, тому що шлях повністю новий. В такій дійсності особливого значення набирають, основне, принципи євангельської суспільної етики, бажання служити ближньому. Безпрецедентною є ця ситуація і незнана путь. Очевидно, ця ситуація потребує зусиль, ресурсів, співпраці і присвяти зі всіх сторін даної країни. Церква сама невзмозі тут понести цілковиту відповідальність за відродження країни. Наразі праця заширока, успіх потребує багато часу. У здійсненні ідеалів, принципів євангельської суспільної етики - служити ближньому, бути солідарним і справедливим, мати пошану супроти ближнього і його гідності та бути вирозумілим супроти людських слабостей - оці риси набуті поступово. Це вимагає постійного зросту, зрілості. Люд зневірений, занепалий духом, збентежений, розчарований. Церква зобов'язана бути джерелом надії і загоювання. Загоювання серця, яке перенесло велику травму, серця, яке зазнало глибокого терпіння, повторної зради і обману. З реакцією недовір'я підходять до всього, навіть до пропозиції тих, які жертвують щось доброго. Отже, перший крок процесу загоювання, очевидно, був би - будувати довір'я. Всі палко бажають драматичної зміни, бо люд є вичерпаний. Брак терпеливості, але видужання вимагає часу. Мусять розпочинати із самого початку у всіх ділянках реабілітації людей, суспільства, культури, економіки і політичної сфери. Мабуть, Церква може стати посередником у здійсненні цього завдання - жити життям служіння ближньому, щоб вказати дорогу служіння до добра і гідного виходу із цієї ситуації. Треба йти за голосом Христа: "Я є дорога правди і життя".

Первісна Церква, яку покликав Ісус Христос, мала за свою місію будувати Боже Царство справедливості, любові і миру. Цей виклик теж був великим. Були різні труднощі, були й успіхи, молитва здійснює зміну. У перших часах християнства послідовники Христа посвячували всю свою енергію лише для того, щоб якнайшвидше передати науку Христа і прикладом своїм свідчити людям як жити після Його принципів. Будівництво гарних церков було залишено на пізніше, коли вже віра добре укорінилася. Мабуть, Церква і всі формальності наразі відлякують людей, які протягом багатьох років були під суворим наказом її уникати. Раз віра стане здійснена у їхньому житті, тоді буде легше пробудити спричинення до повної участі в церковних формальностях. Цей процес повинен бути поступовий. Ласкою Бога, злучений з Христом, уповноважений Святим Духом, Божий люд переходить у нове століття і в нове тисячоліття Христа з таким напрямом - щоб передати надію багатьом, які є згублені, і щоб їм дати нагоду відчути любов їхнього Отця Сотворителя.

Щоб бути постійним образом Христа, світлом у темряві, треба робити те, що Господь у нас вимагає; чинити справедливість, любити милосердя і покірно ходити перед Богом, як написано у пророка Михея. А тоді, коли прийде наш день оцінки, щоб ми почули оці слова: "Гаразд, слуго добрий і вірний, увійди в радість пана твого".

Узагальнення обговорень теми «Церква і світ»

у дискусійних групах

1. Українська Греко-Католицька Церква, як християнська потуга, недостатньо проявляє себе у державному житті. Тому пропонуємо духовенству і мирянам активізувати свою присутність в усіх державних і громадських структурах. Зокрема Церква повинна:

- бути активнішою під час проведення різних громадських заходів;

- захищати свій авторитет від різних антицерковних інсинуацій;

- бути вільною від політичних пристрастей;

- докладати зусиль для примирення політичних лідерів, сприяти консолідації націанально-демократичних політичних сил;

- бути не поза політикою, а над політикою, щоб у такий спосіб впливати на примирення лідерів політичних сил;

- в церковних навчальних закладах впровадити курс «Політологія»;

- виховувати громадян у повазі до закону держави, в дусі гідності, толерантності і терпимості до співгромадян;

- реагувати на кожний факт відхилення від законодавства, порушення прав окремої людини і груп людей, національних меншин чи соціальне незахищених груп;

- реагувати на негативні прояви в житті суспільства: невчасну виплату заробітньої платні, хабарництво, порушення законів, негативну ситуацію в соціальних закладах (лікарнях, пологових будинках, похоронних установах тощо);

- бути дієвою складовою духовності у державі.

2. Мирянам і духовенству потрібно звернути увагу на ІІІ том творів митрополита Андрея Шептицького «Церква і соціальні питання», в яких є чимало фундаментальних питань, які й сьогодні не втратили актуальності.

3. В основу екуменічного діалогу з православними братами необхідно закласти християнську любов, толерантність, доброзичливість і братерське взаємотрактування. Однак це не означає, що наша Церква та її мирянство не повинні ставити перед владою питання про повернення у повному обсязі конфіскованого майна УГКЦ. У вирішенні цієї проблеми повинні взяти участь і наші миряни, оскільки тут є широке поле діяльності для юристів, істориків, народних депутатів, активістів мирянського руху.

4. Для зміцнення позицій нашої Церкви і забезпечення її майбутнього, велике значення має нівеляція діяльності сучасних сект. Для цього в наукових і навчально-освітніх закладах Церкви потрібно створити осередки наукових груп, які б досліджували обставини виникнення, специфіку та динаміку діяльності сучасних релігійних сект з метою виявлення їхньої прихованої антихристиян-ської сутності. При кафедрах філософії Богословської академії та духовних семінарій вести дослідження світоглядних течій Сходу, які нині заполонили нашу Батьківщину, а також інших антихрис-тиянських вчень. Щоб ці заходи

стали більш результативними, потрібно розробити програму перекладів з іноземних мов найцікавіших монографій і книг з проблематики сучасного сектанства.

5. Прийняти «Звернення» до Комісії з питань духовності й культури Верховної Ради України, до Президента, з настійною вимогою урелігійнення всього навчального і виховного процесу в державі, зокрема вимагати впровадження таких предметів як «Християнська антропологія», «Християнська педагогіка і психологія», «Біоетика», а також налагодити реальний вплив на підбір кадрів у педагогічні колективи.

6. Разом із державними й науково-педагогічними структурами, Церква повинна опрацьовувати комплексну програму опіки над сиротинцями, іншими установами соціального захисту, а також:

- випрацювати методику запобігання дитячого жебрацтва, яке стало організованим бізнесом;

- створити мережу католицьких дошкільних дитячих закладів та католицьких дитячих будинків, які б мали парохіяльний або інші статуси;

- впроваджувати у різні соціальні групи християнські цінності;

- постійно проводити акцію-протест у засобах масової інформації проти поширення порнографії, насильства, проституції та інших аморальних фактів життя.

7. Церковна ієрархія і духовенство повинні допомагати мирянам ідентифікувати себе в суспільстві, відстоювати зайняті позиції, їх зміцнювати та поширювати.

8. Духовенство повинно більш активно популяризувати перевагу бути особистістю, зберігати гідність, християнські засади, не зважати на агресивність оточуючого середовища, якщо таке має місце, а також допомагати людям, особливо з неблагонадійних сімей, знайти дорогу до Бога.

9. Поширити працю душпастиря і мирян у середовищі ризику: лікарнях, сиротинцях, в'язницях.

10. Впровадити для семінаристів старших курсів спеціалізацію душпастирської праці в різних суспільних середовищах, серед різних соціальних та інтелектуальних груп.

11. Сприяти створенню християнського телеканалу, окремих радіо-телепрограм, а також місцевих та всеукраїнського рівня радіостанцій;

12. Для поширення віри застосовувати рекламу, продукувати доступні для сприйняття відеокліпи, календарі, листівки-"метелики" та краще поширювати інформацію про свої духовні "скарби".

13. Створити допомогові фонди для журналістів, що спеціалізуються на релігійній тематиці, та посприяти, щоб журналісти об'єдналися у професійні спілки.

14. Дбати про вирішення екологічних проблем у двох напрямках: впливати на чинники, які погіршують екологічний стан у природі, та готувати для цієї праці мирян.

15. Необхідно взяти до уваги особливості апостоляту на Сході, зокрема створювати

для молоді зі Сходу якнайбільше можливостей участі у молодіжних християнських заходах.

16. Спільними зусиллями єпархіальних управлінь та мирян потрібно вирішувати проблему капеланства та духовної опіки у Збройних Силах України, виправних, лікувальних, навчальних та культурних закладах і установах, літніх таборах для молоді тощо.

17. До капеланського служіння потрібно залучати як спеціально підготовлених і призначених для цієї мети душпастирів, так і місцевих парохіяльних священиків.

18. Активізувати роботу Інституції капеланства у навчальних закладах і з цією метою вимагати від обласних державних адміністрацій створити комісії з питань атестації викладачів ВУЗІВ, зокрема гуманітарних дисциплін, щоби бачити їх науковий доробок, практичні християнські та життєві позиції.

19. Доручити Патріаршому управлінню знайти кошти для видання, принаймні 5000 тиражем, матеріалів міжнародної постійнодіючої наукової конференції «Церква і соціальні проблеми».

26 серпня 1998 р. Б.

Четвертий день засідань ІІ-ої сесії Патріаршого Собору УГКЦ.

Тема пленарного питання: **«Організація життя мирянських спільнот і рухів».**

Доповідачі: пан Леонід Рудницький, пані Рома Гайда
і пан Іларіон Кіналь,
від Митрополії УГКЦ в США.

Леонід Рудницький:
“МИРЯНСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ - МЕТА І ЗАВДАННЯ”

- Слава Ісусу Христу!

Христова Церква, хоч і не від світу, живе в світі *(див. Ів. 17, 16).* Вона, як це ствердив Папа Павло VI, "має справжній світський вимір, тісно пов'язаний з її природою та місією, котрий випливає з таємниці втіленого Слова і різними способами реалізується у житті членів Церкви" *(Промова до студентів, 2 лютого 1972, цитуємо за: «Покликання та місія мирян» (Christifideles laici) Післясинодальне Апостольське Повчання Святішого Отця Івана-Павла ІІ, Львів, «Місіонер» - 1998, далі - «Покликання»). І* саме цей світський вимір Церкви цілком закономірно вимагає певні структури, організації, при помочі яких миряни - ця найбільша складова частина Божого люду, можуть сповняти свої завдання. Про цей світський вимір Христової Церкви існує величезна література, особливо після Другого Ватиканського Собору, коли суть завдання мирян, як і їх роль у Церкві, були точно визначені: "Під іменем мирян... ми розуміємо усіх вірних християн, за винятком членів святого чину та ченців, котрі, будучи втіленими у Христа шляхом хрещення і ставшими Людом Божим, а також учасниками священицького, пророцького і царського уряду, в окремий спосіб здійснюють у Церкві та у світі властиву всьому християнському народові місію" *(«Покликання». С. 19).*

Але ще перед Другим Ватиканським Собором, з якого виросла ця дефініція, Папа Пій XII подав свого часу дуже чітке визначення суті і завдання мирян. Наводжу тут уривок цієї дефініції, підкреслюючи останні три слова цієї цитати: "...миряни займають місце у передових рядах Церкви: для них Церква становить життєвий принцип людського

суспільства. Тому вони, і насамперед вони, все більш чітко повинні усвідомлювати собі не тільки свою приналежність до Церкви, але й те, що самі є Церквою, тобто спільнотою вірних на землі під проводом Папи та Єпископів, поєднаними з ним. ***Вони є Церквою..."*** *(«Покликання», С. 19, виділення моє* ***- Л.Р.).***

Крім того, суть і роль мирян визначені також і канонічним правом, при цьому слід ствердити, що у цій ділянці майже немає різниці між правом Східних Церков і Латинської Церкви. Засадничими працями є тут *Viktor J. Pospishil,"Eastern Catholik Church Law"*(поправлене і доповнене видання з 1996 р.), а в українській мові -«Кодекс канонів Східних Церков» (переклад з латинської Йосифа Кобіва), що його видали отці Василіяни в Римі у 1993 році, передрук праці здійснено у Львові 1995 року. Роль українських мирян у Церкві стисло визначено документом «Устав Помісної Української (Руської) Католицької Церкви», XIV 55, 56; XV 57, 58; *(Див. Видання «Благовісник Помісної Української Католицької Церкви». Кн. 3, Кастельгандольфо, 1974).*

Але до нашої теми не будемо підходити абстрактно, себто з точки зору канонічного права: на це потрібно спеціаліста, знавця, і, зрештою, таких студій маємо вже чимало. Нам ідеться тут головно про з'ясування сучасного стану мирянського руху та мирянських організацій в рамках УГКЦ, аналіз проблем, що їх сьогодні ці організації мусять побороти, і врешті - подання сугестій для поліпшення їхньої діяльності для добра УГКЦ і Вселенської Церкви. Думки, що ми їх тут подаємо до дискусії учасникам цього Собору, випливають із підставової позиції, що УГКЦ в Україні та УКЦ в діаспорі є одна Помісна Церква, яка є інтегральною частиною Вселенської Церкви. Рівночасно вона є дочкою Візантійської Церкви. Тому, цілком закономірно, в питаннях духовності, традицій і обрядів вона не повинна відрізнятись від українського православ'я. Незаперечним є теж факт, що наша Церква, з уваги на її існування на рідних землях і в діаспорі, є рівночасно територіальна й понадтериторі-альна, національна і міжнародна. У світлі цих факторів слід розглядати зорганізоване релігійне життя її мирян, головно питання ек-лезіологічного і екуменічного характеру, і діяти на зміцнення її структур на рівні парохій, єпархій та цілості Церкви *(Порівняй:Василь Маркусь, «УКЦ назустріч Ювілеєві Тисячоліття». Матеріяли IV Конгресу мирян УПСО. Рим, 1983. С. 66.)*

Починаючи, слід ствердити одне доволі відрадне явище, яке стоїть в гострім контрасті до минулого. В історії нашої Церкви, як і Вселенської Церкви взагалі, було чимало випадків, коли деякі священики та ієрархи з різних причин (правдивих і уявних), не сприяли розвиткові мирянського життя, не дивилися ласкавим оком на мирянський рух. Сьогодні ця ситуація радикально змінилася. Більшість владик і священиків не тільки розуміє потребу мирянських організацій, але і активно сприяє їх розвиткові і старається якнайтісніше включити їх у щоденне життя Церкви. Найкращий доказ того - це присутність мирян на цьому ж Соборі і активна їх участь у його сесіях. Це конструктивне наставлення владик триває вже довший час. Так, Митрополит Філадельфії Преосвященний Стефан Сулик у своїй промові до мирян у Римі 14-го лютого 1982 р., виголошеній після його призначення, дуже ясно і недвозначно потвердив ці права і обов'язки мирян: "У загальному, на рівні парохії, Церква сподівається і заохочує, щоб вірні відігравали більш активну роль в

житті парохії. Тепер уже замало здійснювати усі релігійні практики, ходити в неділі і свята до церкви, інколи сповідатись і приймати Святі Тайни. Сьогоднішні миряни мусять бути помічниками душпастиря і у багатьох випадках брати на себе тягарі, які досі на своїх плечах ніс парох. На парохіяльному і єпархіальному рівнях миряни - це дорадники духовної влади, які розуміють церковні закони і докладають зусиль, щоб Церква була святою, творила одне гармонійне Тіло".

Підкреслюючи специфічні завдання мирян УГКЦ, Митрополит Сулик додав: "В українській дійсності на нових поселеннях, поза межами нашої Батьківщини, вірні Української Католицької Церкви, миряни мають ще додаткові завдання, яких не мають миряни тих віток Католицької Церкви, які живуть на власній території. На всіх мирян спадає обов'язок бути вчителями віри, навчати дітей і старших катехизму, робити все можливе, щоб віра вірних Католицької Церкви не була мертва..."

Далі Митрополит підкреслив важливість мирян в житті Церкви у діаспорі такими словами: "Ані єпископи, ані священики не зможуть зупинити асиміляційних процесів чи зберегти нашу молодь при нашій Церкві і нашій громаді, якщо ми не будемо мати активних, свідомих своїх завдань, сповнених вірою та запалом мирян".

Цілком самозрозуміле, що ці завдання не можуть бути сповнені без організаційних структур мирян, які в нашій Церкві, у порівнянні з Латинською, а головно на терені США, мабуть, не найсильніші.

Важливість мирянських організацій для Церкви сьогодні підкреслено теж у брошурці «Нова євангелізація. Нарис для роздумів при підготовці до Собору Української Греко-Католицької Церкви» *(Львів, без дати),* яка містить чимало цінних думок. Між іншим, там сказано таке: "Збереження якнайтісніших зв'язків між Церквою в Україні і в діаспорі - щось таке очевидне, що не потребує пояснень. Це не означає, однак, що треба цього досягати, нехтуючи логікою і пасторальною второпністю. Життя Церкви в діаспорі підлягає законам тих самих невблаганних процесів, які поширюються на всі інші групи людей, що опинилися і проживають поза вітцівською землею. Драматичне зменшення членства в заокеанських митрополіях нашої Церкви свідчить, що найвища пора знайти розв'язку, яка оптимально задовольняла б усі покоління членів Церкви. Конкретні рішення силою обставин будуть різні - у залежності від місця... Треба глибоко усвідомити, що, незважаючи на всі труднощі й перешкоди, еміграція з України, як нормальне соціо-економічне явище, триватиме. Нові емігранти - це виклик і шанс для Церкви в діаспорі одночасно. Виклик - бо прийняття й інтеграція нового члена до якоїсь спільноти є завжди складним процесом. Шанс - бо нові члени - це збагачення життя, це майбутнє. Апостол Павло писав, щоб приймати **у Господі, як святим личить, та щоб допомагати у кожній справі**" *(С. 46).*

Знову цілком ясно, що зв'язок між Церквою в Україні і Церквою в діаспорі треба плекати теж через організації, і що ці організації мусять бути творені залежно від місцевих обставин, та вони завжди мусять відчувати своє коріння духовної близькості.

Та перед тим, як увійдемо глибше в нашу тему, слід зробити спробу поділу чи

катетеризації мирянських організацій, а задля кращого зрозуміння проблематики старатися подати певні визначення. Ми дуже часто чуємо термін "мирянський рух", і більшість з нас знає, що він означає, але, все ж таки, задля ясності, постараємось тут подати більш стислу дефініцію.

Рух, на нашу думку, - це феномен, який неструктурально охоплює різні організації, що його творять і до нього добровільно входять. Рух повстає доволі спонтанно, спричинений якоюсь великою ідеєю чи діями харизматичного провідника. Модерний мирянський рух УГКЦ в діаспорі, наприклад, повстав після приїзду світлої пам'яті Патріарха Йосифа Сліпого у вільний світ в 1963 році. Як знаємо, це була людина, обдарована Богом надзвичайною харизмою, яка звернула на себе увагу цілого світу. Не забуваймо, що до його звільнення з неволі спричинились такі історичні постаті як Папа Іван XXIII, Президент США Джон Ф. Кеннеді і лідер СССР Нікіта Хрущов. Наш Ісповідник Віри став у центрі мирянського життя, і довкола нього та під його впливом відродився мирянський рух УГКЦ в діаспорі. Він, як відомо, висунув ідею патріархату УГКЦ на II Ватиканському Соборі та, згодом, прийняв титул Патріарха. Але із самого початку його харизматична постать стала свого роду етнархом для українців, які бачили в ньому не тільки Главу Церкви, не тільки духовного батька, але теж і провідника народу. Ї не диво, бо у нашій традиції, обумовленій історичними обставинами бездержавності, поневолення і переслідування як Церкви, так і народу, народ ніколи не відмежовував чітко між світським і святим, між Церквою і державою. Говорили тоді про духовну державу, яку створив і очолив наш Ісповідник Віри. Але дуже швидко українці в діаспорі збагнули, що, аби утривалити щось спонтанне, треба мати організацію з певною метою, структурою та певним *modus operandi.* Тож на Заході створили т.зв. патріархальні товариства (у США таке товариство мало спочатку назву «Товариство за патріархальний устрій УКЦ»), які були об'єднані ідеєю Патріархату УГКЦ на чолі з Блаженнішим Йосифом, як Патріархом. Кілька років пізніше виявилася пекуча проблема координації дії в діаспорі. Так постало УПСО - Українське Патріархальне Світове Об'єднання, що його тепер очолює інжинер Василь Колодчин, з Детройта.

Не наше завдання тут подати історію мирянського руху на Заході. Про це вже є чимало літератури, а головно збірники з різних конгресів мирян, хоч дуже бажано написати таку історію, або, бодай, видати головніші документи патріархального руху, більшість з яких надрукована в журналі «Патріярхат», що його тепер редагує Микола Галів. Як сказано, нам ідеться тут тільки про устійнення та відмежування деяких понять. Отже, підсумовуючи, рух - це, менше-більше, спонтанний феномен, в лоні якого родяться організації, метою яких є здійснювати підставові ідеї цього руху. Мирянські організації знову ж можна поділити, бодай, на три категорії: церковні і релігійні організації, а також світські організації релігійного напряму. До перших належать, наприклад, такі організації як «Братства», «Сестринства», «Марійські дружини», «Апостольства молитви» тощо. Себто всі ці, які діють в рамках церковної структури під егідою священика чи єпископа на парохіяльному або єпархіальному рівні. Друга категорія - релігійні організації. Тут, як приклад, можна навести Товариство «Святої Софія» у Римі, що заложив світлої пам'яті Патріарх Йосиф, у США, Англії, Бельгії та Канаді, Воно, стисло кажучи, - релігійне, але не церковне, хоч

працює для добра Церкви. До третьої категорії можна зачислити Українські Патріархальні Товариства, як і, можливо, організацію «Академічна Обнова». Ці товариства різняться щодо своїх специфічних завдань і метод, але вони об'єднані своєю працею для добра Церкви, яку виконують згідно зі своїми статутами та правильниками. До них якнайкраще відносяться слова Папи Івана-Павла II, який, коментуючи «Декрет про Мирян» II Ватиканського Собору, пише: "...усі члени Церкви є учасниками її світського виміру; але участь ця є надзвичайно різною. Особливо у випадку мирян вона відрізняється, з точки зору реалізації та виконання функції, певною, за словами Собору, **специфічною особливістю.** Ця особливість визначається вираженням **світського характеру". *(«Покликання». С. 28).***

Ця різноманітність дій мирян та їх організацій мусить бути остаточно поєднана любов'ю до Спасителя нашого Ісуса Христа та ідеєю служіння Церкві і народові. Правильно коментує Рома Гайда у своїй доповіді «Роль мирян у світлі документів Ватикану і потреб УГКЦ», виголошеній у Нью-Йорку 5 квітня 1998 року: "Мирянські організації у їх різнородності входять в інфраструктуру Церкви, і їх діапазон відповідає потребам Божого люду... Різниці в структурі чи у способі ведення є менше важні. Далеко важливішим є сходження в наміченій меті".

Різнорідність і різноманітність всіх цих мирянських організацій вимагає, з одного боку, відповідного розмежування поділу праці, а з другого - здорової дози взаємопошани і співпраці. Інколи ці організації такі відмінні, що співпрацю важко собі уявити. Ось візьмім, наприклад, яку-небудь жіночу організацію при даній парафії в США, якої головне завдання є ліпити вареники для парохіян, і релігійне товариство, яке має ідеологічне спрямування й академічне завдання. На перший погляд, виглядає, що ці дві організації не мають нічого спільного. Буває теж, що члени більш інтелектуально спрямованого товариства дивляться з певною погордою на ці так звані "пиріжниці". Таке наставлення не тільки не гідне правдивого християнина, але й теж дуже нерозумне. Воно не бере до уваги факту, що чисельні церкви в США побудовані частково за гроші, зароблені саме цими жінками, що жертвують свій час кожного тижня на те, щоб заробити для своєї парохії гроші, й тим причиняються до кращого життя Церкви взагалі. "Служіть один одному, кожен тим даром, що його прийняв, як добрі доброуправники різноманітної Божої благодаті", - каже апостол Петро *(Пет. 4, 10).* Приналежність до організацій та суспільні відносини не сміють вносити роздор у Божий люд. Конечною є пошана до християнського покликання кожної людини. Усі ми маємо бути завжди свідомі, що наш світський характер "є тільки поняттям суспільним, але передовсім богословським" *(«Покликання». С. 29-30),* і що остаточно ці організації, які ми творимо, і у рамках яких ми працюємо, відіграють важливу роль не тільки у нашому туземному житті, але й у тому, що німці звуть HeiIsgeschichte (себто - в процесі нашого спасіння). Іншими словами, мирянські організації повинні бути засобом церковного єднання, що є великим даром Святого Духа. Слова Папи Івана-Павла II, сказані в урочистій проповіді на закінчення VII звичайного зібрання Синоду Єпископів 30 жовтня 1987 р. про індивідуального мирянина, мають глибоке значення для співпраці і співдії мирянських організацій, які творять організоване суспільне життя кожної Помісної Церкви: "Католик-мирянин ніколи не може замкнутися в собі, духовно відділитися від спільноти, а мусить жити в невпинному контакті з іншими, з міцним відчуттям братерських зв'язків,

переповнений радістю, випливаючою з одинакової гідності, та свідомий спільної відповідальності за те, щоб великий скарб, отриманий у спадок, дав плоди. Господній Дух обдаровує мирянина, так як і інших охрищених, численними харизмами, заохочує до різних послуг і завдань, пригадує йому -так, як пригадує іншим відносно нього, - що все це, що його відрізняє, не є більшою гідністю, а лиш його специфікою, його доповнюючою здатністю служіння... Ї так харизми, уряди, функції і послуги католика-мирянина існують у спільноті і для спільноти. Вони є взаємодоповнюючим одне одного багатством, яке повинно служити добру усіх під мудрим керівництвом пастирів". *(«Покликання». С. 43).*

Відмінні обставини в Церкві в Україні та в діаспорі вимагають відмінних організацій мирян. Але, мені здається, що детальний аналіз ситуації тут і там викаже, що уже є чимало спільних проблем, які слід старатися подолати тими самими або подібними організаціями. З точки зору методології, мабуть, доцільно буде скласти перелік проблем у нашій Церкві в Україні та на поселеннях, устійнити пріоритети щодо важливості тих проблем, а тоді застановитися над їх розв'язкою засобами існуючих організацій або створенням нових.

Але перед тим слід висловити деякі загальні спостереження, які мають пряме або опосередковане відношення до нашої теми. Перш за все, не слід забувати, що організаційне життя мирян мусить відігравати свою роль у Божому плані спасіння людства Це, так би мовити, - визначальний принцип. Адже II Ватиканський Собор зак ликає усіх мирян, щоб вони "своїми діями у світі помагали один одному домагатись ще більшої святості в житті, щоб цей світ був сповнений Христовим духом і успішніше досягав свого призначення у справедливості, любові і мирі" *(Іван-Павло II. «До представників мирянських організацій». Маніла, лютий 1981).* Другим, чи не найбільшим завданням для нас, українців, є сьогодні - зберегти єдність нашої Церкви в Україні і діаспорі. У цьому ділі ми можемо стати правдивою опорою наших владик, які плекають цю єдність, головно через свої синодальні наради і постанови. Стараймося уникати непорозумінь і крайнощів. Остерігаймося усяких надмірних відмежувань, всяких протиставлень "ми" і "ви", "наша Церква" і "ваша Церква". Не забуваймо, що УГКЦ є одна в Україні і на поселеннях, і скріпляймо цю одність нашої Церкви працею в наших організаціях. Рівночасно стережімось всяких ідей про т. зв. «Національну Церкву», які час до часу чути навіть від католиків. Злука з Апостольською Столицею - це запорука буття і сили УГКЦ назавжди. Очевидно, ми, миряни, маємо не тільки право, але і обов'язок обороняти і обстоювати права нашої Церкви, коли їй заподіюється кривда, й ми це навіть доволі успішно робили у недавньому минулому. Я свідомий факту, що наша Церква, особливо в діаспорі, як це колись ствердив В. Маркусь, "є в постійній небезпеці злиття із римо-католицькою більшістю, зокрема ще при пропагуванні фальшивого універсалізму" і, додамо, фальшивого екуменізму; тому ми в діаспорі мусимо забезпечити сильні вузли єдности з Церквою в Україні, але ніколи не забуваймо, що унія з Римом, в яку ми ввійшли більш ніж 400 років тому, принесла нам чимало Божих благодатей, а з точки зору організаційної - дала нам можливість виявити себе і нашу Церкву на світовій арені. Що більше, злука з Апостольською Столицею береже нашу Церкву від безладдя, даючи їй рівночасно можливість бути Церквою *sui iuris* - Помісною Церквою. Під тим оглядом ми справді щасливі особливо, коли поглянемо на незавидний стан

українського православ'я, де, за словами історика Церкви Оксани Хомчук, панує "майже безнадійний хаос в релігійно-церковній ділянці життя" *(Див. «Українська Православна Церква в США - з Києвом чи Істанбулом.?», Чикаго, 1997. С. 146).* Нам відомі ці неустанні атаки, головно зі сторони московського православ'я, на Берестейську унію. Ми завжди чуємо гострі засуди т. зв."уніятизму" і категоричне відкинення Унії як моделі осягнення єдності християнства. Можливо, Берестейська унія не була досконала, але спитаймо, чи є в історії Церкви краща модель для осягнення єдності Христової Церкви? Перефразовуючи слова Черчіля, який колись висловився про демократію, що це найгірша форма правління, за виїмком кожної іншої, можемо ствердити, що Унія, так як демократія, - недосконала, але знайти кращого способу для співжиття в Христі важко, а то й неможливо.

І врешті, при розбудові існуючих мирянських організацій і при створенні нових не слід забувати вже кількакратно згадану нами їх остаточну мету і цим оминути небезпеку бюрократизації мирянсько-церковного життя. Ось 27 травня 1998 року на триденній конференції в Римі, присвяченій темі «Еклезіяльні рухи: злука й місія на порозі третього тисячоліття», Префект Конгрегації для Доктрини і Віри Кардинал Йозеф Ратцінгер ствердив, що "краще мати менше організацій, а більше Святого Духа" у Церкві. З цими словами Кардинала ніяк не можна не погодитися.

Пригляньмось тепер до тих найважливіших проблем, які сьогодні турбують нашу Церкву, і спробуймо устійнити ці організації та їх методи щодо поборювання таких проблем. На цьому місці варто згадати, що у своїй статті «Внутрішнє життя Греко-Католицької Церкви в Галичині на початку XX століття», присвяченій головно аналізові часопису «Добрий Пастир», автор Ієромонах Ігор Гарасим, ЧСВВ, подав три групи проблем: суспільно-політичні, церковно-релігійні та релігійно-моральні, які існували в житті нашої Церкви ще перед Другою світовою війною. Цікаво, що всі три категорії *mutatis mutandis* актуальні для нас і сьогодні.

До першої групи належать атеїстичний большевизм, радикалізм, соціалізм та (фанатичний) націоналізм.

Друга група проблем: міжконфесійне питання, посилена пропаганда інаковіруючих, проблема целібату та обрядове питання.

Третя група торкається фальшивої релігійності, моралі, життя вірних та забобонності. *(Календар «Благовісти», Гурово-Ілавецьке, 1997).*

Хіба за виїмком останнього - себто забобонності, яка сьогодні, здається, з різних причин не є великою проблемою, ці категорії, *mirabile dictu,* можна пристосувати до нашої доби, особливо коли додамо до згаданих небезпек дух секуляризму, який домінує в наш час.

Але наш підхід дещо відмінний з уваги на часове обмеження і форум, на якому знаходимося. Тут, перш за все, надзвичайно важливе життя Церкви на парохіяльному рівні, передовсім задля того, що воно так тісно пов'язане з Божественною Літургією, яка є центром нашого українського християнського буття. "У Церкві свого права чи єпархії знаходиться і діє парохія, якій належить істотне завдання безпосереднього й особистого формування мирян-католиків. Покликанням парохії, якій легше нав'язати контакт з

окремими особами та групами осіб, є виховання своїх членів у слуханні Слова, у літургійному та особистому діалозі з Богом, у братній любові та наближенні до них безпосереднім і конкретним способом значення церковного єднання і місійної відповідальності" *(«Покликання». С. 143).* Добре християнське парохіяльне життя позитивно впливає на людину і на родину. В рамках цього життя відбувається взаємодія між мирянином і священиком, яка є конечною для спасіння. Парохіяльні організації, такі як вже згадані «Братства» і «Сестринства», мусять, насаперед, дбати про гармонійне життя парохії й давати поміч собі й іншим - старшим і молодшим. Старим і немічним, зокрема, потрібна опіка. Нам бракує духовної геріатрики. В цій ділянці наші брати римо-католики і протестанти є далеко краще зорганізовані, ніж ми, і роблять добру роботу. А вказівки до такої діяльності дають нам так чітко Синодальні Отці своїм зверненням до бідних людей: "Усі ви, покинуті та відсунені на узбіччя нашого споживацького суспільства, хворі, інваліди, вбогі, голодні, • емігранти, біженці та в'язні, безробітні, старці, покинуті діти та самотні особи, ви, жертви війни і різного роду насильств, породжених у нашому вседозволяючому суспільстві. Церква бере участь у вашому стражданні, що веде до Господа, який приймає вас до свого спасенного Страждання і дозволяє вам жити у світлі свого Вознесіння,... аби вчити світ, що таке любов" *(«Покликання». С. 125).*

Синодальні Отці теж поучають нас, що в рамках парохії, під проводом душпастиря, повинно відбуватись приготування дітей і молоді до повного християнського життя. Цьому виміру мирянського руху Другий Ватиканський Собор присвятив чимало уваги, підкреслюючи, що "діти, як живі члени сім'ї, у свій спосіб сприяють освяченню батьків" *(«Покликання». С. 109),* а Папа Іван-Павло II додає, що "період дитинства приносить цінні можливості для діяльності, що також спричиняється до будівництва Церкви, як і до гуманізації суспільства" *(«Покликання». С. 109).*

Рівно ж слід підкреслити влучність слів Святішого Отця відносно молоді: "Церква не може бачити в молодих людях просто предмет своєї пастирської опіки. Насправді ж вони, і до цього їх треба заохочувати, є діяльним суб'єктом, активними учасниками євангелізації і творцями суспільного відновлення" *(«Покликання». С. 107).*

Сьогодні мораль молоді (як і, до речі, старших) е під постійною загрозою цієї секулярної доби, у якій ми живемо. Від єхидних впливів телебачення, фільмів та бульварної преси нам неможливо вповні ізолювати нашу молодь. Але, при помочі Святого Духа, через наші організації ми можемо втілити у них всі ці християнські засади і чесноти, які поможуть їм поборювати грішне довкілля і ставати повноцінними членами Христової Церкви. У цій боротьбі за душу молоді ми не сміємо ніколи здаватися.

Світова молодь сьогодні, помимо всіляких негативних впливів, що ними нас годують мас-медіа, прагне доброти і чистоти. Недавні відвідини Папи традиційно ліберальної Франції, де Святішого Отця з ентузіазмом вітали мільйони молодих людей, як і його інші подорожі, це явно і недвозначно показали.

Сучасна українська молодь, на мою думку, є сьогодні дуже надійною нивою для одуховлення і катехизації нашого народу. Така організація як «Українська молодь - Христові» (якої коріння сягає до 1933 року, коли свято під цією назвою зорганізував

Інститут «Католицька Акція») служить тут добрим прикладом. Але ми, старші, мусимо не тільки давати молоді можливості розвивати їхню діяльність, але і теж, індивідуально і колективно, себто через наші організації, служити їм моделями людської святості, а це, у наших лукавих часах споживацтва і сваволі,не завжди легко.

В діаспорі, а особливо на терені Північної Америки, панує вже віддавна доброчинна традиція служіння без особливої винагороди в різних світських та церковних організаціях. Цього роду добровільна праця, так званий v*olunteerism,* стала запорукою існування численних установ, без якої вони б не могли існувати. Останніми часами ця традиція дещо послабла в українському житті, тому що багато людей цієї альтруїстичної генерації відійшло у вічність. Крім того, обставини змінилися, і нова генерація, яка вже не мусить будувати нові структури, а тільки зберігати і розвивати те, що створено, не бачить аж такої потреби для безкорисливого служіння і пожертви на інституції, що їх збудували батьки. А цього саме дуже потрібно, щоб розвивати справжнє українське християнське життя.

Як вже ствердили наші владики, організації в діаспорі мусять робити спеціальні заходи, щоб інтегрувати у суспільне життя тих нових емігрантів, які прибувають до нас з України. Ми в Америці завжди нарікаємо, що нас мало. Це свята правда, але у нас дуже часто риторика тріумфує над істиною. Спитаймо себе, чи робимо усі можливі заходи, щоб нас було більше? Гадаю, що тут ще велике поле для праці. До речі, наш церковний провід може послужити тут прикладом. Наші владики в США спроваджують священиків з України і тим заповнюють прогалини в ділянці душпастирства, спричинені браком покликань. Може й мирянам, в рамках їхнього зорганізованого життя, слід діяти аналогічно. Деякі спроби вже зроблено, але вони спорадичні та поодинокі, а тут потрібна добре обдумана стратегія і тактика. Згідно з Другим Ватиканським Собором, важливими чинниками у формуванні правдивої християнської людини є католицькі школи, університети та різні центри духовного і відновлення. В діаспорі, на північноамериканському континенті, українське католицьке шкільництво занепадає головним чином через вже згаданий брак людей. Конечним є зберегти і посилити такі існуючі установи як УКУ і його філії по світі та перетворити їх на активні "виховні спільноти", які, плекаючи органічний зв'язок між вірою і наукою, виховували б нам повноцінного мирянина. "Віра і любов науки єднають у розсіяних сущих" - написано над входом до УКУ в Римі. Ці слова, що їх велів там поставити світлої пам'яті Блаженніший Патріарх Йосиф, виказують глибоку істину і є ключем до нашої церковної і народної єдності.

Мені здається, що саме в Україні сьогодні нам потрібні солідні організаційні зусилля в цій ділянці. При американських університетах, наприклад, діють так звані Newman CIubs, себто осередки імені світлої пам'яті Кардинала Нюмана, які обслуговують католицьких студентів, що навчаються в секулярних вузах. Можливо, що на українській землі було варто мати центри ім. Шептицького або Сліпого, щоб уможливити нашим молодим людям плекати і розвивати католицьку духовість. У зв'язку з цим, не забуваймо, що колись на світі й у нас було таке явище, як католицька література. Група «Логос», до якої

належали такі поети і письменники як Луж-ницький, Олександр Мох, Наталена Королева й інші, ще й досі привертає до себе увагу літературних критиків. В Україні є чимало поетів, творчість яких по своїй суті є глибоко християнською (згадаймо хоча б львів'ян Ірину та Ігоря Калинців).

Не менш важливим є теж плекання науки в дусі Христової Церкви. Хвала Богу, ми, українці в діаспорі, спромоглися видати чимало енциклопедій: «Енциклопедія Українознавства» Кубійовича, дві англомовні енциклопедії, у підготовці є тепер «Енциклопедія Української Діаспори» (ЕУД), і тут, у Львові, тепер готується до видання «Енциклопедія НТШ». Немає, на жаль, «Енциклопедії Української Церкви», ані «Української Католицької Енциклопедії», такої, як мають поляки (видання KUL - Католицького Люблінського Університету), чи американці - «The New Catholik. Encyclopedia» де, до речі, чимало сказано про українців), ані відповідних осучаснених сторінок нашої Церкви в Інтернеті. Бракує теж добре розвинутої сітки теле- і радіоєвангелізації. Добре, що є радіо «Воскресіння» і телевізійна програма, що її провадить о. Теодозій Янків, але вона, мабуть, єдина і унікальна. Може, тепер пора нам про це серйозно подумати? Ідім тут знову за порадою Синодальних Отців, які кажуть нам, що "християнське формування у найвищій мірі повинно брати до уваги культуру даного регіону, яка вкладає власний внесок у справу формування і допомагає оцінити вартості як даної культурної традиції, так і ті, котрі пропонує сучасна культура" *(«Покликання». С. 147).*

Працюючи у цьому напрямі, українські мирянські організації діятимуть згідно з древньою традицією нашої Церкви. Не забуваймо, що, як це сказано у праці «Нова Євангелізація», "Українська Греко-Католицька Церква бачить своє покликання у захисті і реалізації права на власну культуру і мову. Вона, перефразовуючи псалмопівця, ніколи не вішала своїх гусел на вербах, не сиділа і не ридала *(див. Пс. 136).* Навпаки, вона усвідомлювала: щоб не забути рідного Єрусалима, всюди, де це можливо, треба співати пісень сіонських. А до тих, яким часто, всупереч їхній волі, прилип язик до піднебіння, і які не ставили Єрусалима понад найвищу свою радість *(див. Пс. 136, 6),* каже: Нехай Єрусалим спадає вам на серце" *(Єр. 51, 50; С. 58)*

Прохаючи долю тих намічених цілей в рамках наших організацій, пам'ятаймо, що хоч як і потрібні конкретні споруди, місця, бюджети - вони остаточно **не** найважливіші. Охота до праці, до посвяти, до жертви, яка випливає з любові до Бога й ближнього -це суттєве. Ця любов до ближнього і пошана до інакодумаючих, до вірних інших Церков мусить бути у нас глибоко розвинена. Колись Блаженніший Патріарх Йосиф, звертаючись до українських православних владик Канади, сказав: "Я такий православний, як ви католики. Тут, на мою думку, криється сутність правдивого екуменізму".

І на закінчення хочу навести ще один знаменитий вислів нашого Патріарха, а саме про відношення між єпископами і мирянами, що він його висказав у своєму «Різдвяному Посланні» 1976 року до вірних Великобританії: "Не народ для єпископа, але єпископ і духовні для народу". Рівночасно, ми не смімо забувати, що, як це стисло відзначив о. Іван Музичка, "в Церкві не може бути демократії в світському значенні... (в Церкві) є вищий

степень життя, базований на співвідповідальності, що випливає з вузла любови і односте того таїнственного організму. Ця співвідповідальність творить цей Божий люд з усіх членів. Тоді всі щоденні чинності мирян в Дусі набирають глибокого значення - стаються постійною жертвою, молитвою, свідченням в різних формах і видах. Миряни знаходяться в подвійній ситуації: вони є в Церкві, і вони є в світі.Словосвідчення, освячення-благодать і служіння Церкви вони несуть у світ, у своє довкілля, і тим роблять Церкву присутньою в світі" *(Див. «Богословія мирянства». Матеріали симпозіуму. УПСО, Детройт, 1983. С. 13-14).*

Увійдім в третє Христове тисячоліття в дусі покори й любові до ближнього, але й рівночасно із сильною динамікою духа, яка запевнить нам і нашій Церкві краще майбутнє.

Рома Гайда:

«ФОРМАЦІЯ І ДУХОВНІСТЬ МИРЯН УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ»

- Високопреосвященні Владики, Преподобні Отці,

Брати і Сестри, дорогі Учасники Патріаршого Собору!

Христос посеред нас!

Останні роки свого життя Ісповідник Віри, світлої пам'яті Патріарх Йосиф невтомно трудився, щоб позбирати, немов розсипаний безпам'ятний оердан, митрополії та екзархати Української Греко-Католицької Церкви по всіх закутках землі для встановлення помісності. Важко собі уявити чергову сесію Патріаршого Собору без праці, промощеної ним. Ми зійшлися вдруге, щоби почути Святого Духа і прийняти заклик Христа до праці у Христовому винограднику. Праця і працівники мають визначене завдання у двох «Пастирських посланнях». У Посланні «Christifideles laici» Папа Іван-Павло II пригадав потребу духовного оновлення. Документ «Світло Сходу» Вселенський Архиєрей присвятив глибокому досвідові віри Сходу, що він вважає необхідним для усіх католиків запізнати. Особливо нам необхідно приглянутися до нашого східного коріння для відзискання у пам'яті нашої духовної спадщини в тому часі, коли Церква підводиться на ноги і рівно ж бажає увійти в нове тисячоліття в долонях Христа-Чоловіколюбця. Щоби не розгубитися у різних теологічних течіях Сходу і Заходу, нам потрібно повернутися до єдиного богослов'я, єдиної духовності, одного морального життя ієрархії, духовенства, монашества і мирян.

Східний характер Київської Церкви проявляється у монашій духовності всіх, незважаючи, чи це мирянин, чи особа монашого Чину, чи духовного сану. Це означає поважне ставлення до вчення Святої Євангелії. Святий Теодозій Печорський зосереджує благочестя на Христі-Чоловіколюбцю. Ці дві характеристики - монаша духовність для всіх і люблячий Христос - є провідною ниткою Київського благочестя і має безпосереднє відношення до визначення засади вишколу мирян нашої Церкви.

У двох вищезгаданих документах Вселенський Архиєрей також звернув до Східних Церков засобом поучення і оцінення Сходу для повернення до джерел їхньої духовності, щоби віднайти своє місце між минулим і майбутнім. Тому нам потрібно, на підставі Київської традиції, відтворити візію Української Католицької Церкви, як вікно у третє тисячоліття, нове творіння у Христі, і призадуматися: як це здійсниться?

Покликання до святості є першою засадою на основах духовності. Яка природа і суть духовного життя? Бога неможливо обернути в предмет, Він є радикально внутрішній. Тому природа і суть духовного життя християн, основані на Об'явленні, закорінюються внутрі. Біблійне охоплення створення світу знаходимо у словах: "Повне небо і земля слави Твоєї", бо ж Господь від початку бажав, щоб Господнє добро було добром всього створіння. Таке було Його бажання. Усе, що Бог створив, було досконалим, і людина була призначена на

прогресуюче убожествлення. Нам відома історія упадку і його наслідки. Божі заходи дати упавшому світові спасіння були нічим меншим, як знову утворити світ через свого єдинородного Сина Ісуса Христа. Бог не постидався стати людиною. Христос був у людському лоні і родився, як кожний із нас. Святий Симон Новий Богослов каже, що постидження тіла чи поодиноких його членів є рівнозначне із приписуванням пониження самого Господа Ісуса Христа. З тієї ж причини Святий Симон Новий Богослов не має страху чи недовір'я до речей тілесних, що переслідувало ранніх християнських авторів Орігена, Григорія Нізського чи Августина з Гіпо. Убожествлення є справжнім призначенням Божого сотворіння, що стало знову можливим із приходом Спасителя.

Що Адам втратив у Раю, Христос повернув на Голгофі і дарує нам у Тайні Хрещення. В Хрещенні ми відроджуємося у Христі і повертаємося до дому нашого Отця. Тайною Миропомазання здійснюється запечатання Святим Духом відродженого творіння і прийняття в спільноту святих, спільноту Церкви. Людина, новонароджена в Христі, у Тайні Хрещення є звільнена від тягарів упавшого людства. Вона має відзискану славу і досконале відображення Божої любові, що стає початком слави до святості.

Що ж може бути ближчим до Божественності, як свідома участь, та з вірою, у божественній трапезі Святої Євхаристії? У «Зверненні» до Східних Церков Вселенський Архиєрей назвав Євхаристію іншою вершиною. За його словами, Євхаристія: "Нероздільно пов'язана зі словом, що стає Тілом і Кров'ю, небесною дійсністю і знову стає подією". Для віруючих Тайна Євхаристії є відчуттям слави Христового Божества та поновного Богоявлення. Цим Таїнство Євхаристії випереджує людей та речі до Небесного Єрусалиму, даючи спрямування та знак очікування людини, зодягненої у Христа.

Синтезою християнського життя є монаша духовність. Історичний Христос об'явив Його Божу природу і післанництво своїм життям, наукою і Таїнством Церкви. Євангеліє є одне для всіх. Монаша духовність із проникливістю засвоює євангельське вчення, причому побожність і теологія є природно злучені. Духовне життя Старого Завіту проявлялося у милостині, молитві і пості. Новий Завіт його доповнив Нагірною проповіддю, викладаючи духовне життя в контексті служіння в євангельській любові. Зображенням євангельського служіння є спрямування людини до повного загоєння Божого і людського, що затратилося з упадком прародичів і повертається даром Хрещення та іншими Таїнствами Церкви. Загоєння, а не дія юридичного трибуналу, є потрібне для постійного духовного , росту, щоби справді жити Євангельским вченням і бути носієм тієї 1 ж науки в серцях. Щойно загоєна людина може наблизитися до Бога і розпочати свій процес удосконалення.

Досконаліть, у Божому розумінні, є безконечна. Досконаліть завжди є живою і розвиваючою. Вершиною втілення Євангелії є Богородиця. Вона з тою ж самою розсудливістю і свобідною волею, що стала Матір'ю Христа, була живучим носієм Божого слова. Кожному із нас - духовенству і мирянству - здалося б немов завагітніти змістом Євангелії для глибшого пізнання Христа і Його науки. Таким способом ми, подібно, досвідчилися б присутності Божественного Христа у нашому щоденному житті. Таке християнство було б природньо помітним і нормативним способом життя. Такий підхід

значно різниться від моралізації чи інструкції морального життя. Безкомпромісне вкладення змісту Євангелії в основу християнського буття є ключем для підтвердження ось чого: ви, що в Христа хрестилися, у Христа зодягнулися. Це значить, що кожний із нас має жити в дусі всієї Євангелії і служити з євангельською любов'ю.

Євангеліст Марко нотує застереження у розмові Христа з апостолами, щоб вони не полюбили владолюбства задля престижу і сили, як володарі народів, але служили, як сам Христос служив для втілення Божого Слова у серце людини і завершення убожествлення.Пересторогу авторитарності повторює святий Симон Новий Богослов у X столітті до церковного естеблішменту Візантії. Ця пересторога також стосується мирян у їхньому служінні в Церкві та в мирянських організаціях. Авторитарність розходиться із основним завданням євангельського служіння і приносить сумні наслідки.

Зодягнення в Христа, як цілеспрямування нашого земного життя, приводить нас до метанії, слова грецького походження. Метанія - глибокий поклін для скупчення нашої сутності при вході до Божого храму, і метанія - як навернення до Бога через покаяння. Віссю навернення до Бога є покора. Через покору ми віднаходимо наше місце і властиве відношення до свого Творця, що значно різниться від перемоги над слабшими задля панування. Господь бажає особистого відношення свого твору, що не знаходиться в конформізмі загалу, але у кожній особі зокрема. Вимагати від когось покори і задля поневолення чи підчинення іншої людини не має нічого спільного із чеснотою покори. Покора є Божою чеснотою, бо вона є точним відбитком упокорення єдинородного Сина. Святий Симон Новий Богослов говорить про конечність покори для нашого з'єднання з Богом і життя у ласці.

Усе наше християнське життя є змагання за друге Хрещення для оживлення ласк в Таїнстві нашого нового народження в Христі. Святий Симон Новий Богослов називає Тайну Покаяння другим Хрещенням. У тому зв'язку святий Симон Новий Богослов приділяє багато уваги, сповідає і бере під поважний перегляд велику відповідальність священиків. Сповідник має бути лікарем, що допомагає загоєнню каянника, піклується ним та заступається за нього перед Богом. Святий Симон також остерігає перед негідними сповідниками, що не мають найважливішої вимоги, якою є змагання до святості особистого життя духівника. Вимога до каянника є рівномірною. Для справжнього загоєння потрібно шукати відповідного сповідника, справжнього духовного батька. Збудити Тайну Покаяння до моралізації і прощення за непослух не відповідає потребам зцілення душі і тіла і не є в дусі Східного благочестя. Натомість добра сповідь зцілює, породжує духовне життя, а навіть часом приносить особисту П'ятидесятницю.

Святий Симон Новий Богослов жив у Візантії напередодні святого Теодозія Печорського, був майже його сучасником. Але ознайомлення з його духовними бесідами прийшло у Київську Русь аж через триста років після смерті святого Симона. Одначе їх богословське думання є співзвучне, наголошене на Господній любові. Саме та любов мотивує благочестя і світобачення. Виконуючи волю Отця, святий Теодозій Печорський каже: "Хто б не дивувався, мої любі, що Господь є славлений нашими вчинками". Він також поучає іти до Церкви в радості.

Отець Андрій Чаровський підкреслює це людське обличчя Київської Церкви, коли світлої пам'яті митрополит Володимир Стернюк звертався до новорукоположених священиків підпільної Церкви, щоби радість променіла із їхніх облич. Не пересторога терпіння в часи переслідування, але радість в служінні. Отець Чаровський також підкреслює нашу притаманність зустрічати Бога в красі - в красі природи і всього створіння, в красі наших храмів і відправ.

Київське благочестя - це благочестя внутрішності Євангелії. Коли імітування Христа має присмак чогось незасвоєного, чогось підставленого, монаша духовність діє природним засобом засвоєння Євангельського вчення і служіння.

Миряни - це нестрижені ченці. Бо монаша духовність - для кожного з нас. Внутрішність Євангелії дала свої плоди - єдина духовність всіх членів Церкви дала однорідність Київського благочестя. Виявляється харизматичний характер, в якому Церква збагачується досвідом віри та обожествленням всіх її членів, тим самим встановивши властивий вплив Церкви на середовище, що різнилося в той час від пануючих теократій довкілля.

Прикладом синтезу християнського життя, монашої духовності, Київського благочестя є твір Володимира Мономаха «Поучення дітям». Ярослав Пелікан, професор історії Церкви Ієльського університету у США, знавець українського християнства, вважає надзвичайний твір українського князя свідченням душі та ісповіддю віри перед його дітьми і перед його народом. Для Володимира Мономаха Бог є справедливий, Бог є милосердний, добрий і мудрий, якого не боятися треба, а співати хвалу. Покора - конечна для навернення, і вона однакова для всіх - монахів і мирян. Завчивши Євангеліє, князь радить знаходити розв'язки, згідно з християнською справедливістю, через науку, працю, виваженість і відвагу у діловеденні. Та понад усе припоручає надіятися і вірити в Бога, дбати про духовне життя і молитися. Володимир Мономах був діловою людиною. Його особистий досвід спонукав написати «Поучення дітям». Із короткого нарису можна бачити глибокі переконання і клопотання князя. Для нас Володимир Мономах показує взірець мирянина, монашої духовності, який вповні відповідає потребам свого дня.

І. ЛІТУРГІЙНЕ ЖИТТЯ - ЗАСАДА ВИШКОЛУ МИРЯН СХІДНОГО БЛАГОЧЕСТЯ

Отці Церкви описують мирянина як людину молитви, істоту літургійну, із піснею Трисвятого в серці (Evdokimov, 1). Ярослав Пелікан каже, що зміст Східної духовності лежить у Літургії, якої корінь є аскеза. Пережиття і досвід радше, ніж інституція, а Таїнство радше, ніж юридичне уложений закон, узгоджуються зі Східною традицією Святих Отців (Pelikan Ja., 14-115).

Аскеза

Стати перед Богом віч-на-віч є першим і останнім актом віри (Symeon, Ш, 65). Тому віра є початком аскези і всіх чеснот. Природа змагу удосконалення є аскеза. Грецьке слово "аскеза" означає вправи, зусилля, подвиг (Evdokimov, 159). Аскеза християнина спирається на ті вправи, які служать головній меті переображення - стати чистим серцем, щоб побачити Бога (Evdokimov, 67-69). За цю внутрішню дійсність людина змагається постом, молитвою, чуванням, тишею. Молитва є такою важливою, що на Сході кажуть: "Богослов є той, що знає, як молитися", і противно; "Той, що знає, як молитися, є богослов". Знання тут спирається на особисте відчуття Євангельського вчення і досвід Божої присутності. Це не заперечує конечності академічного знання різних аспектів богослов'я, чого наша Церква так дуже потребує для кращого розуміння свого буття. А радше воно показує і дає засіб для глибокого закорінення Слова Божого, щоб принести плоди Святого Духа в життя Церкви і її оточення. Св. Симон Новий Богослов схоплює це поняття, звертаючи увагу на внутрішній характер віри - "Бог чим більше не видимий, тим більше Він променіє в людській душі" (Evdokimov, 130).

Відношення побожності і богослов'я

Так як аскеза, побожність не стоїть оподалік, мов шати без тіла. Як шати, що урухомлюються тілом, так побожність оживляється богословським змістом. Побожність є рівномірна з вірою і не є більшою, ані не випереджує богослов'я чи літургійного життя. Відокремлення побожності від теології викривляє її мету і, рівночасно, віддаляє від її властивого походження. Подібно до аскези, побожність є засобом для пізнання Бога, а не мета сама в собі.

Літургія і літургійний рік

Літургія є вершино благочестя і поєднанням всіх його аспектів. Літургія і літургійний рік є центральним дійством, до якого б'ється наш духовний пульс. Свята і святкування діють для запалювання бажання контемпляції Бога. Віра є посередником між Богом і людиною. Органічно лучиться аскеза і містика у запізнанні Великого Таїнства нами. Повторюється метанія, навернення, бо ми не з карателем, а з Христом Чоловіколюбцем. У «Посланні» св. Апостола Петра знаходимо слова: "Тому, підперезавши стан вашого ума, тверезі, майте повну надію на благодать, що вам буде дана в об'явленні Ісуса Христа" (І Пет. 1, 13-14).

Св. Симон Новий Богослов каже, що те, що св. апостол Петро називає «благодать», є дар Святого Духа, яким Він робить нас співучасниками Бога (Symeon, II, 24). Ця благодать є потрібна в молитві і наверненні для наповнення життя Святим Євангелієм (Symeon, III, 75). Свідома і послідовна участь дає посмак Божої слави. Переживання засвоює прогресуючий літургійний рік. Щойно з такого переживання виринають домашні звичаї, наповнені богословським змістом, і не раз виявляються у паралітургійній формі. Ця перлина Київського благочестя є справжньою школою, яка починається при Божественній Трапезі і переливається в серце домашнього оточення - і не стоїть на місці, а проявляється у

відносинах громадських, Протилежним до гріха не є чесноти, а віра святих (Evdokimov, 163). Вони є прикладом Преображення, що нав'язується із досвідом літургійного життя. Подібно до Богородиці, Боже Слово зачалося в них внутрі (Symeon, I, 55). Говорячи про свого ментора і духовного опікуна св, Симона Побожного, св. Симон Новий Богослов *досвідчився у святості* свого вчителя. Що більше, він каже, що полум'я одного світильника запалює другий (Symeon, III, 39). Для ранньої Київської Церкви світильниками були святі Преподобні Отці Антоній і Теодозій Печорські, Рівноапостольні Ольга і Володимир, Отці Кирило і Методій, Страснотерпці Борис і Гліб та багато інших рідних святих, про яких ми вже забули. На них взорувалися покоління святих. Павло Євдокімов правильно спостерігає сьогоднішню жадобу велетнів-святих, щоб знову віднайти єдність молитви і догми. Розведення між містичною духовністю і богослов'ям від середньовічної доби позбавляє відповідних світильників в житті Церкви (Eydokimoy). Для нас світлим є ісповідь віри катакомбної УГКЦеркви XX віку, якої святість будемо розкривати довгі роки. Але святість Слуги Божого Андрея Шептицького нам відома. Чи нам не час перестати кремпуватися формальностями, а засвітитися його світлом? Чи не збагнемо таїнства убожествення заходом вивчення його святості? Може, нам потрібно чесноти "раггesii" - відваги для наслідування цього святця, а в свій час Церква потвердить наші глибокі переконання. Архимандрит Бонефатій, ігумен Свято-Преображенського монастиря, вважає Андрея Шептицького таким велетнем, якого не вагатися, а вже тепер назвати святим («Атегіса», 5. XIX. 1995; «Церковний Вісник», 2. VIII. 1995).

Під пресом земських міркувань стається відділення Літургії від її властивого богословського призначення. У бесіді про свята і Святе Причастя св. Симон Новий Богослов пригадує, що кожний учасник Літургії є малим світом, в якому відображається більший світ Церкви. Зовнішний характер свят мусить відсвіжити віруючого у світлі Святого Духа, ввести у святкування прийдешнього. На його думку відправи, із чисто поверхових зглядів, є суєтою, що залишає віруючого в гіршому стані від того, що був. Ні Літургія, ні свята не є ціллю самі в собі (Symeonп, ПІ, 171-181), так як не є сакраментальні форми чи тільки саме визнання віри (Symeon, ПІ, 148). Хоч Христос не взаконював святкування свят, Новий Богослов заохочує їх обходити, а то й празнувати із вимогою повного розуміння їх пов'язаності із глибшим таїнством (Symeon, ПІ, 174).

Останній Синод Української Греко-Католицької Церкви ставить в неясне становище властиву суть святкувань у встановленні шести "обов'язкових" свят. До якої мотивації нахилить нас це рішення, благочестя із-за любові за зразком св. Теодозія Печорського, чи із-за страху покари? Який передбачається вплив цього рішення на максималістський підхід благочестя Східної Церкви, так як нашої? Часом перевантаження може привести до розв'язок, не пов'язаних з проблемою. В обличчі масових проблем, чи введення ще одного варіанту Літургікону (із деякими недотягненнями перекладу) є справді якраз тепер на часі? (Синод УГКЦеркви, XI. 1997; «Сівач», 1. XVIII. 1998.).

II. ПРОБЛЕМИ 1 ПЕРСПЕКТИВИ

Секуляризм

Середовище, в якому Церква живе, постійно натикається на секуляризм і наслідки його впливу. Бачимо наявне відкинення благочестя, хоч секуляризм не конче відмовляється від існування Бога. Назагал, людина хоче задовольнити глибоко вкорінену снагу до чогось Вищого. Спостерігаються різнорідні святкування, часто позбавлені глибшого змісту, і є також пародії. Але позбавлення глибшого духовного змісту часом із необачності, чи інших причин, трапляється в Церкві. Замість дошукуватися поклику Євангеліє і волі Божої, (щодо волі Божої говорю із деякою обережністю, бо розуміння можна легко надужити), застосовується виклад вимог реліг в закономірному контексті для виконання якогось духовного, релігійного чи церковного обов'язку. Таким способом робиться враження, що існують нібито два протилежні світи. З однієї сторони - світ святий, духовний і надприродний, а з другої - нечестивий (ргоіапе), фізичний і природний, яких треба розділити для гарантії захищення від взаємного втручання. Питання двоподілу "святе" і "нечестиве", як також походження і значення секуляризму, є завеликі теми, щоб тут коротко з'ясувати. Одначе необхідно повернутися до властивої суті Церкви. Сьогодні нам треба наново відкрити правдиве значення, повноту і силу благочестя, щоб розуміти таїнство Церкви в сучасному світі (Schnemann. «Worship In A Secular Age», 3-17). На думку Олександра Шнеманна, секуляризм є єресю XX століття. Коли еклезіологія пропускає свій ескатологічний вимір, основу і зміст, вона калічить досвід пережиття таїнства Церкви. Відділяючи теологію від побожності, Церква проміняла духовність Преображення на відокремлення духовного від секулярного світу, ніби вони взаємно себе виключають.

Сопричастя з Престолом св. Петра і Церквами-Посестрами

Можна тільки піти назустріч заклику Вселенського Архиєрея до мирян посланням «Christifideles Laici», щоб потрудитися у винограднику за бажанням самого Христа. Папа Їван-Павло II правильно зазначає повноту кожної Церкви sui juris. Завжди поклика-ючися на живий і суттєвий зв'язок із Наслідником св. апостола Петра, серед нас не може бути ніщо інше, як єдність в найглибшому розумінні волі Христа.

Особливе значення має «Orientale Lumen», що представляє світові цінності Сходу. Поділяючи духовне багатство Східних Церков, за словами Вселенського Архиєрея, Церква може дихати двома легенями. Для вірних Української Греко-Католицької Церкви послання «Світло Сходу» спрямовує повернутися до джерел нашої духовності, що також є вимогою Декрету Другого Ватиканського Собору «Про Східні Церкви». Дивують нас, одначе, деякі потяг-нення Апостольської Столиці, які духом заперечують оцінку Східних Церков, як наприклад становище УГКЦ в Польщі чи Закарпатті. Такі деструктивні епізоди турботливі з душпастирського боку, Вони відділяють інтенції від діл. Схожістю на домінацію і владо-любства вони затьмарюють взірець любові Петрового служіння.

Приймаючи відповідальність за єдність в Христовій Церкві, ми звертаємося в любові до Церков, з якими єдність завершена, і з якими вона ще є до здійснення. Як бачимо, в Київській Церкві прищепилися впливи палестинських Отців.

Попри спільноти Візантійського кореня, нам варто б запізнатися з іншими Східними Церквами, хоч би коротким змістом їхніх святих традицій. Особлива туга єдності сягає до Українських Православних Церков, з якими поділяємо благочестя. З ласки Божої та ісповіді віри наших попередників, може дозволить нам разом прослідкувати Київську духовну спадщину у взаємному довір'ї і пошані. Нам потрібно пригадати світові прикладом євангельського служіння в любові, що політичні маніпулювання в ім'я Божої волі єдності підривають духовний авторитет Церкви і її душпастирські харизми.

Українська Греко-Католицька Церква в Україні

і на поселеннях

Сьогодні Українська Греко-Католицька Церква покликана до життя в цілому світі. За нею досвід десяти століть благочестя. Місія Київської Церкви - вносити Добру Новину Христа Чоловіколюбця у кожний куток свого перебування, не змінилася. Змінилися обставини. Наслідки останніх п'ятдесяти років обтяжують душпастирю-вання. Церква пошарпана. В Україні - п'ятдесят років атеїзму, а на поселеннях - стільки ж років затраченого контакту із животворними течіями. Спокуси модерного світу не менш нищівні від насильницького знущання. Але помимо труднощів нашого розсіяння по світу і початків відновлення в Україні, що обтяжує наші спроможності, ситуація не є безвихідна. Маємо цінності, які нам слід собі пригадати.

І Щоби відзискати пам'ять нашої духовної спадщини, нам треба відновити монашу духовність. Це не значить, що всі стануть монахами. Це значить мати таке глибоке знання віри, як бачимо в творі «Поучення дітям» Володимира Мономаха. Безупинне - "Господи, помилуй", було частою молитвою князя. Святець митрополит Андрей Шептицький заохочував монашу духовність, коли радив родинам спільно співати щоденні молитви. Нам не треба боятися ас-кези, як чогось виключно для стрижених ченців. Євдокімов пояснює аскезу у ширшому аспекті. Аскетики є ті християни, які глибоко свідомі заклику євангельських блаженств Нагірної Проповіді, шукають покори і чистоти серця, щоб помогти ближньому зробити те саме.

1 Щоби відзискати пам'ять нашої духовної спадщини, нам треба повернутися до єдиного богословії і духовності. Сьогодні, із щораз більшою спеціалізацією, люди більше знають у чимраз вужчих ділянках. Це переноситься у духовне життя. Інша духовність для лікарів, банкірів, столярів, і остаточно не знати, де їхня спільна мова. Краще розуміння богослов'я ставить питання в контексті цілості. Наприклад, боротьба із абортами може стати спотвореною для іншого роду надужиття. Не війною, а загоєнням направиться ситуація. Потрібно загоїти природу в контексті святості тіла і святості життя - перед народженням і після. Сила Східного богослов'я є об'єднуюча, не у фрагментації на компартаменти, а у розгляданні в цілості.

І Щоби відзискати пам'ять нашої духовної спадщини, нам треба повернутися до радості нашого благочестя, провідної нитки, яку беремо від Христа Чоловіколюбця. Молимося із-за любові до Господа. Ходимо до церкви із-за туги за Богом, а не з обов'язку. Навертаємося до Бога із-за свідомого упокорення перед Ним, щоби удостоїтися благодаті.

Світлої пам'яті Патріарх Йосиф у «Заповіті» нагадує, щоби ми були вірні Христові і духовній спадщині своєї Церкви до кінця наших днів та всіх кінців Землі. Друга сесія Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви зійшлася на тому, щоби в молитві розважно провести розмову про наше буття і властиве призначення. У прощі до нашого майбутнього подаю чотири точки під розвагу. Застанова над цими питаннями в колі наших духовни-ків і мирян повинна б дати початки відповіді на турботу Вселенського Архиєрея за поєднання віри із життям (СР 8) в євангельському служінні Київської Церкви.

Перта. Два провідники, які жили на двох кінцях християнського досвіду Київської Церкви, Володимир Мономах і святий Андрей Шептицький*, дають нам приклад Теодозівської (св. Теодозія Пе-черського) монашої духовності. Одного - державного мужа і правителя, другого - Глави Церкви і душпастиря. Обидва є зразками сильних провідників і, рівночасно, досвідчені у Божій ласці і благодаті.

- Що ми можемо зробити, як поодинокі миряни і як християнська спільнота Київського благочестя, для повернення до однієї монашої духовності всіх нас?

**Святий, бо відомий у своїй святості і є взірцем для наслідування.*

Друга. На своїй висоті монаша духовність дала Київській Церкві** гідність і святість всього Божого люду, без поділу на жінок і мужчин. Вони себе взаємно доповнюють. Не є одне вище другого, хоч є повне розуміння і пошана особливих їхніх функцій. У Церкві священик діє у просторі функції, свого священичого сану. Папа Іван-Павло II дає коротке пояснення у «Christifideles laici». Східне благочестя полягає на співучасті усієї Церкви в стараннi убожес-твлення усіх її членів, незалежно від статі і сану.

- Які кроки зробить наша Церква для впровадження повної участі всіх її членів?

- Що може зробити мирянство?

(Ці питання не є у сфері правління чи намагання демократизації, а радше діалогу, зростання у знанні і вірі, співпраці у духовному рості).

**Заки українські центри стануть на ноги в богослов'ї, еклезіології та історії, потрібно користуватися чужими джерелами. Найчастіше теологи Російської Православної Церкви покликаються на Київське благочестя, добу, яку вони засвоїли. Але також можна виводити із літератури чи побуту про духовну сторону в думанні і поведінці українського народу.

Третя. Розуміти близьке пов'язання побожності із богослов'ям для поєднання християнства із щоденним життям. Домашні звичаї є прикладом того поєднання. Монаша духовність Київської Церкви спричинилася до виповнення домашніх традицій християнським змістом і тим піднесла деякі звичаї до паралітургійних форм, як, наприклад, Святвечір. Це де-факто завершує поєднання літургійного року в домашніх практиках, і, рівночасно, співпадає із християнським світобаченням. Нерозуміння пов'язаності побожності із богослові'ям доводить до пародій, або зводить зміст свята до випадкових практик, а то й до забобонів. Для прикладу: символіка калача представляє основну думку свята на Святвечірньому столі, що Христос - Хліб життя. Але замість цього радше запам'ятовують припадковий звичай кидання куті до стелі. Та, крім зв'язаності із звичаями

через пов'язання богослов'я із побожністю, ми спроможні будувати родинне, професійне та суспільне життя на засадах того ж самого Євангельського вчення.

Що потрібно нам зробити, щоби:

- не лише повторяювати обряди святкувань, а розуміти зміст празника і того роду благочестя?

- розуміти відношення даного домашнього звичаю до богослов'я і побожності?

Четверта. Життя Слуги Божого Андрея Шептицького уособлює 1000-літню Києво-Галицьку християнську традицію. Він є саме тим, якого Бог дав нам для 40 років явного підсумування чіткого розуміння традиції нашої Церкви та правдивих причин Унії. Вінжив і клопотався за долю і святість своїх вірних в Україні, в країнах Європи, Північної і Південної Америки. На жаль, у часи, коли друкувалися його писання, через конфіскації та інші причини, люди не мали до них доступу. Останні 50 років затерли слід. Часово він до нас близький, і легше б збагнути тайну його святості для нашого

наслідування.

Що можемо зробити, щоби:

- вивчати його повчання?
- створити в Церкві настанову оживити запізнання з його молитовним життям і євангельським служінням?

Бібліографія

Документи;

«Покликання і місія мирян» (Christifideles laici). Післясинодальне апостольське повчання Святішого Отця Івана-Павла II. Львів: Видавництво Отців Василіян «Місіонер», 1998.

«Світло Сходу» (Orientale Lumen). АПОСТОЛЬСЬКИЙ лист Римського Архиєрея Івана-Павла II до Єпископату, духовенства і вірних з нагоди 100 річниці листа Папи Льва XIII «Гідність Східних». «Сівач», 29 травня 1995.

Книжки:

Evdokimov Paul. Ages of the Spiritual Life. Revised translation by Michael Plekon and Vinogradov. Crestwood NY 10707 St. Vladimirs Seminary. Press, 1998.

Іларіон Кіналь:

«МИРЯНСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ. РОЗВИТОК У ГРОМАДІ»

Вельмишановні Владики, Священники, Брати і Сестри!

Діткну я на майбутнє мирянських організацій в трьох конкретних пропозиціях, збудованих на різних крепостях публічних і приватних організацій, які є розділені канонами з погляду громадської єдності і розвитку.

Ми, католики, є громада, яка розвивається в Христі, на відміну від протестантів, які полягають на індивідуальному розумінні Святої Біблії. Ми потверджуємо, що поза Церквою нема спасіння, ми ідемо до Бога громадою після тої традиції, що нам передана від Отців Церкви. На відміну від православних, які шанують тільки перші сім Вселенських Соборів, ми не тільки продовжуємо, але розвиваємо церковну традицію: чи в церковному Соборі, чи через мирян, чи, навіть, через малих дітей як в Люрді, Фатімі, Грушеві та Уневі. Духовно і Церква розвиває мирян, і миряни - Церкву. А через наше спільне діяння ми допомагаємо світові удосконалюватися морально і знайомитися з любов'ю, і з вічно новою наукою Христа.

По-перше. Канонічний аспект. Після канону 573 в Кодексі канонів Східних Церков є два роди мирянських організацій: ці, що є або формально апробовані, або початі власними Церквами, є загально відомі серед публічних організацій. Всі інші, навіть схвалені Церквою, є приватні організації.

По-друге, церковні власті мають завдання опікуватися всіма організаціями мирян, щоб вони не були в розбіжності з церковною наукою, але канон 574 дозволяє тільки публічним організаціям проводити акції, які є пов'язані з церковним проводом, а особливо наука релігії і громадські відправи. Отже, три думки про проблеми і перспективи нашої Церкви.

Перша. Розвиток церковної громади через членство в одній публичній організації. Сучасне життя лишає всім замало часу, але Церква є релігійна громада. Ї треба мирянам зійтися не тільки на недільну Службу Божу, потрібно обговорити справи парохії, навчитися більше про віру, молитися і почувати себе членами не тільки своєї парохії, але всієї Української Греко-Католицької Церкви.

Я пропоную мати одну публічну організацію, до якої повинні належати всі українські греко-католицькі миряни і активно працювати, навіть осібно, як вони не є в парохіях. І ця організація має займатися їхньою духовною освітою, щоб створити правдиву міжнародну українську католицьку громаду. Голова цієї організації також повинен мати спільні контакти і навіть зустрічі.

Друга. Роль приватних організацій в розвитку мирян. Від тих загальних мирянських

організацій всі менші групи будуть постійно розвиватися. Історія Католицької Церкви знає багато славних в суспільстві навіть монаших Орденів, що почалися як малі неформальні групи. Згадаймо францісканів і нинішній «Опус Дей». Христос сказав: "Де два або три - там Я буду з вами". В малих групах люди. чуються більш свобідно і проявляють свої творчі сили. Таких приватних груп потрібно Церкві не боятися, але підтримувати, бо від них часто виникають нові ідеї християнського життя, які Українська Церква може подарувати Вселенській Католицькій Церкві.

Третя. Це брак комунікації та відчуття громадської єдності на рівні парохії. Церква в Україні має дволикі матеріальні потреби. Але про ці проблеми не проголошують багато Церков в діаспорі. А діаспорні Церкви самі мають проблеми зі зменшенням членів, бо діти не хочуть бути інакші, як пересічні, католики не бачать користі в тому. Знаємо, що люди живіше відчувають потребу конкретної людини, ніж потребу усієї громади.

Отже, я пропоную, щоб кожна парохія в Україні або також в інших колишніх державах соціалістичного табору встановила зв'язок з певною парохією західної діаспори. Нехай вони спілкуються, а особливо парохіяльні комітети і організації. Діаспора тоді буде краще розуміти свою віру і може зацікавить молодих та діяльних до цієї праці. А наші люди в Україні пізнали би той західний світ, в який Україна тепер поволі входить. І щоб вони нарешті всі дійсно чулися членами одної Української Греко-Католицької Церкви.

Узагальнення обговорень теми

«Організація мирянських спільнот і рухів»

у дискусійних групах

1. Ефективними і сучасними організаційними формами мирянської діяльності в Церкві, які доцільно поширювати, є мирянські Ради при парохіях та єпархіях. Водночас, вони є важливим фактором відновлення давньої традиції соборноправності у Київській Церкві. На жаль, у багатьох місцях не створено парохіяльних Рад (у тому числі душпастирських парохіяльних Рад), або занедбано діяльність раніше створених. Часто у таких Радах права мирян обмежуються, більше йде мова лише про обов'язки мирян, а майже й згадки нема про їхні права у Церкві. Священики, здебільшого, запрошують світських осіб виконувати суто технічну працю. Тому серед духовенства потрібно формувати ставлення до мирян, як до співпрацівників у "Божому винограднику".

2. На підставі документів Собору потрібно опрацювати «Програму участі мирян у житті Церкви», яка б віддзеркалила не лише практичні, але й концептуальні бачення завдань і місця мирян в Церкві, тобто своєрідний «Кодекс» прав та обов'язків мирян.

3. Існує потреба створення Комісії у справах мирян при Патріаршому управлінні. Обов'язки такої комісії полягали б у тому, щоб координувати діяльність всіх мирянських організацій УГКЦ та забезпечувати постійний і ефективний зв'язок між ієрархією та мирянськими структурами.

4. Мирянський рух бере свій початок на парохіяльному рівні і може

організовуватися за віковим, професійним чи іншим принципом, але, водночас, не повинен відмежовувати себе від решти вірних та суспільства. Суспільна наука Церкви проголошує, що настав час перейти від знання про віру - до служіння вірі. Тому діяльність мирянських структур повинна полягати у служінні на благо всього суспільства.

5. Найкращий досвід у діяльності мирянських організацій треба популяризувати в усіх єпархіях. Корисно було б видавати спеціальні релігійні буклети та листівки для поширення такого досвіду серед духовенства та загалу вірних.

6. Священики повинні знаходити у парохіях освічених мирян, які можуть бути лідерами, і проводити з ними систематичні заняття. Духовенство, разом із організованим мирянством, може зробити більше корисних справ, ніж самотужки.

7. З огляду на нагальну потребу навчити священиків залучати мирян у парохіяльне життя, в семінаріях та інших церковних навчальних закладах потрібно запровадити курс «Організація мирянських структур».

8. Основним завданням у діяльності мирянських організацій мають стати не організаційні, фінансові, матеріальні чи просвітницькі справи, але, і передусім, плекання й поглиблення молитовного і літургійного життя, знання і розуміння Божого Слова, поширення прикладу зразкового християнського життя і братньої любові. Треба виховувати такого мирянина, який іде до Церкви з туги за Богом, а не з обов'язку. Тому так важливо, щоб кожна мирянська організація мала чітко визначену провідну лінію діяльності чи харизму духовного характеру.

9. Ідеал сучасного мирянина полягає у самовихованні християнських чеснот для щоденного подвигу християнського життя, а передусім - чесноти стриманості та розважливості. Доцільно досліджувати та представляли як приклад для наслідування, а навіть й піднести до лику святих, тих мирян, які є взірцем святості та подвижництва у нашій Церкві.

10. Мирянські організації повинні виховувати в наших вірних глибоку пошану до авторитету владик і духовенства, розуміння важливості та високої гідності їхнього служіння для Церкви і народу.

11. Дуже важливе значення в апостольській праці мирян відіграють сучасні засоби масової інформації, які повинні мати якнайкраще і найефективніше застосування. Водночас також потрібно:

- активізувати заходи з питань релігійного навчання мирян;

- створити на єпархіальному рівні курси для організаторів мирянських структур;

12. Мирянські організації, як і духовний провід Церкви, повинні надавати реальну матеріальну й духовну підтримку та публічно задекларувати свою позицію щодо захисту людської гідності, насамперед безпритульних дітей в Україні, а також - численних наших співвітчизників, які потрапили в тенети гріха алкоголізму, розпусти, наркоманії. Наші миряни на Заході повинні прийти з допомогою тисячам жінок з України, які стали жертвами так званого "білого рабства" чи сексіндустрії. Церква в Україні повинна застерігати мирян проти такого ганебного явища.

27 серпня 1998 р.Б.

П’ятий день засідань ІІ-ої сесії Патріаршого Собору УГКЦ

Тема пленарного питання**: «Сім'я та її завдання в ділянці християнізації народу»**

Доповідачі: пані Леся Крип'якевич і отець Орест Мокрик,
від Львівської архиєпархії УГКЦ

Напочаток пленарного засідання з Києва прибув Апостольський нунцій в Україні Архиєпископ Антоніо Франко, щоб від імені Святішого Отця і Римської курії передати благословення та побажання для учасників Собору.

Архиєпископ Антоніо Франко,
Апостольський нунцій в Україні:

Преосвященні Владики, Дорогі Отці, Монахи, Монахині, Миряни!

Я не міг бути з Вами в неділю під час відкриття цього Собору. Тому приїхав сьогодні, хоча тільки на коротко, бо відразу мушу ще нині повернутись до Києва, а в суботу - знову прибути до Львова, щоби взяти участь у Літургійному відкритті Синоду Владик.

Хочу засвідчити Вам зацікавлення, з яким Апостольський Престіл стежить за такими подіями як цей Собор, щоби передати Вам благословення Святішого Отця, а також - побажання кардинала Сільвестріні та всієї Східної Конгрегації.

Нині - вже друга сесія Собору. Ви переживаєте дуже важливу церковну подію усі разом: єпископат, духовенство монашество і мирянство; розглядаєте важливі проблеми під оглядом богословським і моральним, встановлюєте напрямні для душпастирського розвитку церковної праці, щоби відродження Вашої Греко-Католицької Церкви було щораз більше вагомим. Це є подорож, яка провадить нас до великого Ювілею 2000 року; це є подорож, яка введе нас у приготування до третього тисячоліття.

Тема, яку Ви обрали собі на цю сесію Собору, є дуже обширна. Я переконаний, що у майбутньому Ви ще повернетеся до багатьох із нинішніх тем під час наступних сесій. А в сьогоднішньому засіданні Ви розглянете проблематику сучасної сім'ї. Неможливо навіть належно оцінити важливість цієї теми, оскільки сім'я є ядром, фундаментом суспільства і Церкви.

Бажаю Вам успішної праці. Бажаю, щоб Господь Бог благословив цю Вашу

відданість, яку Ви маєте. Цього тижня щодня ми -працівники Апостольської нунціатурі в Україні - молилися і надалі будемо молитися за успішну працю Вашого Собору. І з огляду Ваші молитовні прохання, Господь Бог теж поблагословить Вашу працю, яку, разом із Вами, Він провадить і здійснює у Своїй Церкві.

Успішної праці, і нехай Господь Вас благословить.

27 серпня 1998 р.Б.

П’ятий день засідань ІІ-ої сесії Патріаршого Собору УГКЦ

Тема пленарного питання**: «Сім'я та її завдання в ділянці християнізації народу»**

Доповідачі: пані Леся Крип'якевич і отець Орест Мокрик,
від Львівської архиєпархії УГКЦ

Леся Крип'якевич:

«СІМ'Я, ЯКУ ТВОРИТЬ МИРЯНИН»

Високопреосвященні Владики, Всесвітліші і Всечесніші Отці,

Преподобні Сестри, вельмишановні Делегати Собору,

Дорогі Брати і Сестри!

Ми живемо в час, коли з різних причин, але принципово через розрив з Богом, є підірване почуття впевненості. Під сумнів ставляться всі правди віри, включно з існуванням Бога. Підважуються основи релігійного світогляду як такого. Саме тому так гостро ми переживаємо кризу понять: любові, правди, безкорисливості, гідності сім'ї; спостерігаємо кризу авторитету батька родини, кризу взагалі всяких позитивних людських авторитетів. Затрачується розуміння гріха. Консумізм - гонитва за матеріальними благами - стає загрозливим явищем світу. Сучасне телебачення пропонує нам викривлений світ комерційної ментальності. В ділянці моралі найвищим мірилом добра і зла стає примха поодинокої людини. Без чіткого відчуття Бога як Абсолюту, як Добродія і Творця, без пошанування прав усіх людей і ставлення до особи як до Божого творіння, неможливий ніде у світі лад і порядок, а отже, і щасливе, спокійне життя.

Погляд в історію української родини

Кожна людина є покликана Богом до життя в окремому народі, будує свою державу, бажає втілення високих моральних ідеалів і норм. Однією із постійних цілей Церкви є обнова родини в Христі, бо тільки лиш відновлена християнська родина може стати основою відродження здорового суспільства, як в окремому народі, так і в усьому світі. Кожна людина починає життя із сім'ї. Тут - джерело становлення особистості,

Українці - осідлі, стабільні, прив'язані до землі, споконвіку зберігали шану до

головної особи сім'ї, якою в них була матір, що вирізнялася почуттям власної гідності і була сторожем сімейної моралі.

Відоме повчання Володимира Мономаха у XII столітті - «Духовний заповіт дітям» - є свідченням високого морального рівня в суспільстві, де правилом було одруження молодих за взаємною згодою, що спонукало до вірності. У 1654 році Павло Алепський свідчить; "Ми помітили прегарну рису, що нас дуже дивувала: всі жінки і дочки вміють читати і знають порядок Богослужби та церковний спів, а священики вчать сиріт та не дозволяють їм тинятися по вулицях. До довгого парубкування ставилися зневажливо, зате безшлюбність, присвячена Богові, користувалася великою пошаною. Життя "на віру" було рідкісним винятком, засуджувалося суспільством. На початку XX століття в Україні на 2000 шлюбів припадало тільки одне розлучення".

В нашому столітті тоталітарна система, яка позірно захищала права нації, родини, жінки, насправді постійно їм загрожувала, цілковито контролюючи ті зміни, які відбувалися в українському суспільстві. Режим назовні вирівнював права жінки з чоловіком, підступно проголошуючи "визволення" жінки, насправді часто нав'язував їй невластиві виробничі функції, ізолював жінку від сім'ї, а дітей від батьків, руйнував сім'ю як носія трьох основ, на яких завжди тримається духовність нації: релігія, рідна мова, позитивні традиції.

Однак і в тих часах існувала таємниця християнських родин під час підпільної діяльності Церкви. Вороже оточення в конспіративних умовах, зачинені двері, діти на чатах, наглухо завішані фіранки: таємно відбувається молитва родин і близьких довірених знайомих. Акт хрещення, вінчання, рукоположення, що здійснювався в небезпечних для життя умовах, набирав ваги, цінності, залишав слід на все життя. Вся родина - діти, старенькі, працюючі батьки - постійно перебували в стані "тайну мою ворогам не повім і не відчиню їм двері". Зустрічі подібних родин вселяли надію, з якої всі разом черпали силу. Питання добробуту і матеріальних труднощів були далеко на другому плані. Був виразний поділ на два світи:

один обіцяв матеріальні блага за вірність ідеології молоха, тут заохочувалася зрада батьків, доноси; другий - ризикований, таємний, з маленькими скритими радощами солідарності з Христом. Світ катакомбної Церкви був якоюсь дивовижною неймовірністю на тлі загального стройового маршу багатомільйонної народної маси, що крокувала до комунізму.

Сучасний стан родини в Україні

Наслідки цього систематичного духовного спустошення нації шляхом руйнування попередньо згаданих функцій сім'ї виявилися настільки значними, що вони ніяк не могли зникнути разом з ліквідацією совєтської системи. Навіть протягом 7 років, які нас розділюють від 1991 р., вони залишилися ще дуже живучими і не проявляють тенденції щезнути «самі по собі». Для їх усунення, для перебудови структури ментальності суспільства необхідні активні зусилля протягом неодного покоління.

Прикладів можна навести багато, починаючи від обману і до злочинів глобального масштабу. Почнемо з прикладу дрібного, локального. Донедавна мали місце масові фіктивні розлучення Прикладів можна б навести багато, починаючи від дрібного обману і до злочинів глобального масштабу.і одруження для збереження житлової площі, усяких комбінацій із обміном квартир, виїзду за кордон тощо. Сьогодні ж зустрічаємо фіктивне розлучення з чоловіком для отримання постійної матеріальної компенсації від держави, що належиться «одинокій матері». Спостерігаємо співжиття молодят за згодою родин, але без цивільного і церковного шлюбів, щоб уникнути служби у війську, бо він син вдови.

Набагато грізніше зло, що набирає сьогодні глобальних розмірів, причаїлося під невинною назвою туристичних фірм, у яких ділки обіцянками працевлаштування за кордоном Набагато грізніше зло, що набирає сьогодні глобальних розмірів, причаїлося під невинною назвою туристичних фірм, у яких ділки обіцянками працевлаштування за кордоном заманюють тисячі українських дівчат і жінок на проституцію, перетворюючи їх у "живий товар", який використовується у страхітливих умовах, гірших від рабства. Страшно назвати цифру - від 300 до 550 тисяч українок виїхали за кордон, щоб добровільно чи недобровільно займатися сексом для заробітку.

Деформація родини, відхід від прадавніх норм традиційної сімейної моралі приводять до руйнування суспільства в цілому, до порушення демографічної рівноваги, і врешті, до вимирання нації. Ось розпачлива картина становища української родини.Національне і культурне відродження України повертає нас, мирян, обличчям до добрих українських родин, в яких збереглися духовні устої - віра, пошана до священичого і монашого покликання. Патріарх Йосиф у своєму «Заповіті» зазначив: "Збережіть, а де її розхитано, оновіть справжню християнську родину, як невгасаюче вогнище життя і здоров'я Церкви і народу".

У нашому здеформованому суспільстві збереглися родини, що, як окремі резервації, зберігають й утверджують віру, національні форми культури, традиції народу, родини, які живуть християнським, а отже, героїчним життям.

Документи Римського Апостольського Престолу про сім'ю - голос навчання Церкви

Серед добре продискутованих питань II Ватиканського Собору стояла проблема подружньої любові, зокрема у двох аспектах: чи любов є істотним елементом подружжя, чи любов є ціллю подружжя. Відомий є цикл роздумів на такі теми: «Значення любові подружжя як любові Христа до Церкви», «Аналіз подружньої любові в аспектах кохання і милосердя до подруга», «Любов як взаємний вільний дар подругів, що живуть у глибокій єдності, даруючи себе навзаєм». II Ватиканський Собор проголосив: "Кожна сім'я як частина суспільства має право на свобідний розвій свого релігійного родинного життя під керівництвом батьків, які мають право вирішувати релігійне виховання своїх дітей згідно з особистим релігійним переконанням. Тому світська влада повинна визнавати за батьками

право дійсно вільного вибору засобів виховання завдяки тому, що батьки дали дітям життя, мають вони теж тяжкий обов'язок виховувати своїх дітей, а тому є визнані першими і головними виховниками".

Синод Єпископів Католицької Церкви в 1980 році оголосив світові чотири загальні завдання сім'ї:

- творення спільноти осіб;

- служіння життю;

- участь у розвитку суспільства;

- участь у місії Церкви.

Римський Архиєрей Іван-Павло II видає цілий ряд Апостольських повчань, документів і Енциклік, які торкаються питань покликання і місії мирян у сім'ї. В словах Івана-Павла II є велика сила переконання: "Сім'я - святе в житті місце, де життя - дар Божий. В ній цей дар може бути відповідно зустрінутий, захищений від багатьох нападів, де життя може розвиватися за вимогами людського росту" *(Енцикліка «Сотий рік»).*

Досвід вчить, що цивілізація і міцність народів залежать, насамперед, від стану їхніх сімей. Тому апостольська діяльність для добра сім'ї має велике суспільне значення. Людська особа покликана жити в спільноті і приносити себе в дар. Основним проявом суспільного виміру особи є сім'я. "Чоловіком і жінкою сотворив їх", - читаємо ми у Святому Письмі. Це і є перша форма спільноти. Ісус Христос ставить на сторожі подружжя любов, повертаючи йому гідність і нерозривність. Сім'я стає колискою любові і життя, в якій виростає людина для суспільства. І ця клітина суспільства потребує постійної опіки. Проти цієї клітини діють різноманітні тоталітарні системи, ідеології, байдужість, егоїзм, нужда, міжконфесійні війни та інше. Отже, сім'я, держава, Церква та різні спільноти повинні об'єднати всі свої зусилля для збереження природних прав родинної клітини, Апостольське напімнення Івана-Павла II «Фамільяріс Консорціо», про співучасть сім'ї у розвитку суспільства, та «Хартія прав людини», проголошена Римським Апостольським Престолом на прохання Синоду Єпископів Католицької Церкви у 1980 році, становлять повну і органічну програму діяльності для всіх мирян, котрі визначаються активністю для охорони цінності сім'ї, Ця програма, пише Іван-Павло II в документі «Покликання і місія мирян», вимагає швидкої і рішучої реалізації у зв'язку з чимраз більшою небезпекою, яка загрожує стабільності і міцності родин, Церква хоче бачити сім'ю першою вихователькою віри. В лоні сім'ї людина отримує перші і вирішальні поняття про істину та добро, пізнає, що значить бути коханим, що значить бути особистістю.

Таїнство подружжя - основа сім'ї

Перше чудо Христос здійснює на весіллі в Кані Галилейській, проголошуючи цим гідність сім'ї. Опираючись на людську природу, доповнюючи закони матеріальні і етичні, Христос вчиняє подружжя святим зв'язком, святою Тайною християнського життя, знаком містичної любові Христа до своєї Церкви. Тваринний акт пристрасті людського

розмноження Христос освятив, викинувши з нього все шкідливе для суспільства, зберігаючи здорове і природне. В Церкві перед священиком - смертні наречені, молоді подруги;на престолі - безсмертний наречений - Ісус Христос, повний слави; і невіста, освячена благодаттю Христовою - Свята Церква, зібрання усіх вірних, відкуплена кров'ю Христа. Христос задля своєї святої невісти вмирає з любові на хресті, а Церква присягає Христові любов, послух і вірність як супрута. Ця внутрішня благодать Божа - з'єднання Христа з людською душею - є невидимою і великою Тайною. Християнська родина - це той трикутник з Христом, який дістає особливе життя в Євхаристії, уприсутнює завіт любові Христа до Церкви. Спільна Свята Євхаристія подругів дає апостольський динамізм родині. Все це творить діалог з Господом, який провадить сім'я, - сопричастя подругів з Богом.

Подружжя є Тайною трьох, подруги і Христос, які породжують таїнство, зрозуміле тільки їм. Інші члени сім'ї можуть відчути тільки благодать, яка їх обіймає. Першу роль в родині мають подруги. Вони несуть відповідальність за одержаний дар любові, благодать якого діє на всю родину. Вони є інструментом Святого Духа. Отож роль батька молодих, матері, тестя, інших членів родини не може бути важливішою. Добре подружжя - це встановлення гармонії цього трикутника: він, вона і Христос. Нема небезпеки порушення гармонії сім'ї, коли подруги щоденно відповідають на питання: що Христос бажає від нас?

Покликання до подружжя - це внутрішній голос, який чує людина, коли заявляє про готовність до відкритості для Божої волі. Націлити себе до послуху і чекати. Передусім необхідна зріла свідомість того, що подружжя — це дарування себе іншому, не чекаючи віддачі. Подружжя - це також відповідальність чоловіка за жінку, а жінки за чоловіка, і ця відповідальність залишається перед Богом навічно. Отож, підготовка до подружжя має починатися з дитячого віку.

Митрополит Андрей (Шептицький) у Пастирському листі «Християнська родина» (1900 р.) дає пораду як починати родину на прикладі хати, зверненої до сонця. "Як добре, як сонечко із самого ранку заглядає у вікна. Така хата, що до сонця поставлена, - і суха, і здорова. Хотяй би для найбіднішого, а щоб звернена до сонця. Сонцем для хати родини, то сам Господь Бог у небі, в котрім маємо знайти спасіння. Він своєю ласкою все має освіщати і на кожнім кроці благословити".

Патологічне подружжя

Патологічне подружжя виникає, коли порушений характер відносин у згаданому трикутнику. Інтимні, духовні і сексуальні відносини - це відповідь, наскільки подруги готові слухати Христа. Патологічні подружжя - це коли людський елемент переважає над Божим, коли вирішує майно, гроші, людина. Причини сьогоднішніх масових патологічних подруж - непідготовленість до подружнього життя, несвідомість Святої Тайни подружжя.

До патологічних подруж належать так звані "пробні шлюби", співжиття без сім'ї, або ж розлучені і знову одружені, вільно злучені без громадських і церковних зобов'язань тощо. Крім цього, е багато зовнішніх факторів, які впливають на родину, спричинюючи її деформацію: злидні, безробіття, відсутність засобів для повноцінного виховання дітей.

Україна опинилася наодинці з чорнобильськими наслідками. Все це приводить до вимирання - різкого падіння народжень у порівнянні зі смертністю. Корені патології подружжя починаються задовго до шлюбу. Через агресивну сексуальну рекламу 82% молоді позитивно ставиться до дошлюбних стосунків. Сьогодні приблизний вік першого статевого контакту 13-14 років. Масова вагітність дівчаток-підлітків, яка здебільшого переривається абортом, явище соціальне - на рівні державному, яке представляє небезпеку для повноцінності майбутніх поколінь. П'ятдесят відсотків опитуваних однією з найважливіших функцій сім'ї називають задоволення сексуальних потреб. Україна займає перше у світі ганебне місце за кількістю абортів.

З усіма тими тягарями ми наближаємося до нового тисячоліття. Це покладає обов'язок на Церкву, на монастирі, на катехитів, на навчання у школах християнської етики. Немале значення має приклад пароха та його родини. В апостольські часи свячення отримував зразковий батько родини, який збудував домашню церкву. Тоді його громада кликала для церковних свячень. Необхідні є нові акценти любові. Потрібні знання правди, реалізм, відвага, мислення світовими вимірами. Справа вирішення родинної проблематики не розв'яжеться ніякими кабінетними рішеннями, це справа перетворення людської душі, зміни ментальності.

З уст Президента України Л, Кучми на Першому всеукраїнському форумі жінок України 21 травня 1998 року пролунали слова, які свідчать про важливість сім'ї для національного творення України, хоч, на жаль, не мають підтвердження в реальному житті: "Матері, дружини, подруги - бережіть родинне вогнище. Передусім я бачу сім'ю важливою і багатогранною ланкою держави, неповторною клітиною духовного зв'язку, осередком виховання людини. Сім'я - єдина опора, в якій можливо зберегти духовний спадок, все, чим вимірюється цивілізоване суспільство. Легковажне ставлення до родини - загроза для нації, міна сповільненої дії. Статистика розлучень є страшна, за нею - уламки сімей, страждаючі діти живих батьків. Це - злочин".

Сім'я - спільнота, побудована на любові, запрошена Богом до співтворчості

Без зустрічі з Богом неможливе подружжя, це може бути лиш співжиття протилежних статей. Зустріч з Богом уможливлює зцілення людини через виконання заповіді любові.

Покликання подружжя - у народженні і вихованні дітей, а суть подружжя – у взаємному віддаванні себе. Плекання подружжя вимагає постійної праці у цих двох напрямах. Як зазначив сучасний французький письменник Мішель Куаст: «Одружуватися щодня". Щоденно потрібно питати: "Що я сьогодні зробив для подруга?". Кожний з подругів несе відповідальність за стан Божої благодаті, до якої він є покликаний, Божа благодать приходить через слухання Божого слова і регулярну участь у Святих Тайнах.

Одній сім'ї неможливо створити резерват ідилічного життя. Ми всі в одному човні мусимо спільно протистояти бурям, разом веслувати, бо ми не допливемо до тієї пристані, якою є Христос. Родина мусить бути відкрита до проблем сучасного світу. Плекаючи в собі малу Церкву, родина позитивно впливає на інші клітини нації. Родина, і людина в ній, є істота суспільна. Людина є образом Божої любові. Велика Божа любов дарує людині риси, подібні Божим. Господь запрошує людину продовжувати далі творити світ. В

момент, коли людина віддаляється від Бога, вона не будує, а руйнує світ. Подружжя запрошене до творчості, бо любов, дарована в ньому Богом, творить нове життя. Надто знаменна присутність Ісуса на весіллі у Кані Галилейській. Це для Церкви підтвердження того, що подружжя є чимось добрим, привілейованим, а також пророцтво того, що тепер воно є успішним знаком присутності Христа. *(Катехизм Католицької Церкви, розділ 1613).* Бог постійно будує світ. Стан Його творчості триває постійно. У сім'ї також - любов моделює родину до смерті. Родина є ядром, унікальним оенератором співтворчості у трикутнику. Подруги і Христос - творча "майстерня" з неповторною атмосферою, барвами відносин, обставин, дій в різних моделях відносин подругів між собою, в родині, з іншими родинами, в суспільстві. Христос є щодня присутній на весіллі подругів, щодня дарує їм радість, а це все разом творить Таїнство.

Спільна чаша - подружня присяга

У Східній Церкві акцентується, що Христос благословляє подругів в особі священика під час шлюбу. І приймаючи спільну чашу після молитви «Отче наш», подруги тричі надпивають з неї. В цьому найважливіший символ благословення Христового в Тайні подружжя.

Впродовж тривалого часу в нашій Церкві вкорінювалася західна традиція подружньої присяги під час шлюбу, тим самим зміщуючи важливіші акценти глибинної традиції Східних Церков. Звичай подружньої присяги став гарним доповненням шлюбу, але якщо зосередити свою увагу на тім, що значить "пиття із чаші", то виринає дуже гарний символ довічної трапези, спільного ділення думками, спільний розподіл обов'язків і тягарів, і спільна радість життєвих успіхів. Однак Боже благословення є найістотнішим моментом шлюбу, яке служить силою освячуючої благодаті тотожної єдності Христа з Церквою.

Моральний ідеал християнського подружжя

Моральним ідеалом християнського подружжя є чистота відносин між святими подругами Йосифом і Марією. Христос омиває ноги Церкві в особах апостолів. Христос слухає Церкву в особі Матері Божої на весіллі в Кані Галилейській. Кожен з подругів є також членом Церкви. Христос понижує себе до людини, щоб піднести людину до Божества. "І стаються одним тілом. Тайна то велика, а я кажу про Христа і Церкву", - повчає нас святий апостол Павло. В таких складних прикладах, важких для людського сприйняття розважаннях, вкладає в нас Господь Таїнство з'єднання Бога в самім собі.

Людина, керована любов'ю до Творця, буде поводитися морально. Інакше їй не велить сумління. Моральна поведінка - це не лише знання правил моралі, але й життя відповідно до них, віра в них, готовність їх відстоювати.

Якщо людина бере хабарі або працює в абортарії, чи мовчить на злочин, то часте відвідування Церкви, чи афішування свого патріотизму не робить її моральною. Навпаки,

така напівмораль отруює атмосферу суспільства і сім'ї. Позиція моральна сьогодні є часто невигідна нам, але це єдина позиція справедливості і сумління, яка спирається на правду. Першим паростком є мораль в мені, в кожному з нас. Мораль або сумління можна поміняти, загубити, приспати, продати, але їхня тінь все життя іде за нами.

"Як Христос любить Церкву, так і ви любіть своїх подругів". Якщо любов подругів у шлюбі не нагадує любов Христа до Церкви, то це лише жалюгідна карикатура подружжя. І ці зразки може і недосяжні, але і не утопічні. Вони є ясною дорогою до досконалості. Якщо молоде подружжя морально готове до цього, то і психологічно виявлятиме готовність прямувати до зразка. При таких орієнтирах подружнє ложе завжди буде чисте, готове до радості подружнього еротизму і готове до відмови від сексу, якщо для цього зайде потреба. "Жінка не розпоряджається своїм тілом, тільки її чоловік, подібно муж не розпоряджається своїм тілом, але жінка". В такий простий, але образний спосіб вчать Отці Церкви, що правдивий акт любові є скерований на другу особу. Це виявляє духовну природу акту подружжя, а не тілесну. Цей акт є добровільний, творчий, глибоко інтимний, відданий в любові до кінця життя. Такий акт є священним і може бути, в залежності від Божого плану, плідним. Тому людина не може відривати акт від плідності, чим так грішить XX століття.

Сім'я - привілейоване місце для любові

Прагнення взаємного дарування себе стає теж засобом творення життя. І в тому є найбільше диво, що тілесна сполука двох смертних істот дає життя новій істоті, життя, яке має призначення у вічності, якого хоче Бог, але яке залежить від "так", тобто від позитивного наміреня двох подругів. Це і є найтаємничіша і невимовно дивна зустріч Божої волі і волі людської. Ця зустріч, з матеріалізована тілесним актом, - теж незбагненний дар творчості, яким Бог поділився з людиною. Він зробив подругів співучасниками Божого творення, передаючи їм силу продовжувати життя, кажучи; "Ідіть і наповняйте землю". Тіло одержує кожний, але не кожний цей дар реалізує, тільки "коли двоє будуть одним тілом". Маючи інструменти, чи органи для творення, людина, однак, має право вибору і керівництва святинею тіла. Особливо тіло жінки, в якому відбувається містерія животворящого Духа. Для того статевий акт, який свідомо призначений подругами для служби життю, не може бути де-небудь, як-небудь; цей найвищий вияв любові має бути приготований чистим наміром, чистим тілом, присутністю Святого Духа, що осяює храм над ними. Сім'я є тим лоном, в якому найсприятливіше зріє любов подругів. Сім'я - це привілейоване місце для любові. Сім'я вчить основних істин співжиття, пошани для старших, опіки над слабшими. Сім'я - найбільш досконалий соціальний центр, здатний подолати будь-які важкі удари.

Пошанування особи і людського життя

Зрозуміло, що не існує релігійне виховання в родині без національного, суспільного, господарського, етичного. Все це є одна цілість, що несе печать народу, нації, Батьківщини, які є даром Божим, предметом плекання цілого людства протягом історії.

За даними Міністерства охорони здоров'я в Україні щороку реєструється 900 тисяч

абортів, що у два рази перевищує кількість пологів. Найбільша кількість абортів відбувається у віці 18-21 року, тридцять сім відсотків - у віці 22-25 років. Найбільший відсоток подруж, що застосовують контрацептиви, знаходиться у великих містах. Розводів теж. Через бажання пожити для себе 65% сімей бажає мати не більше двох дітей.

Церква вважає, що особою, індивідуумом "є той, хто належить до розумної людської природи". Ембріон в момент зачаття дехто називає "людиною в потенції" чи "теоретично можливою людиною". "Але навіть той, хто ще стане людиною, вже є людиною", - спростовує Тертуліан. Бо немає періоду, в якому відділяється духовна і біологічна структура плоду. З багатьох поданих Церквою висновків стає зрозуміло, що навмисно вчинений аборт є прямим порушенням основних прав людини, кримінальним злочином проти дійсного людського життя, є вбивством.

З розвитком різних технік штучного розмноження стаємо свідками знецінення гідності людини, браку пошани до ембріону людини. Мікроін'єкції сперматозоїдів, гетерологічні запліднення, клонування - все це повністю замінює статеве людське розмноження, дозволяє оминути одного з партнерів подружжя, знищує родинні зв'язки, спричинює зневагу ембріону, порушує права дитини як плоду любові подругів.

Церква займала і буде займати позицію відкинення будь-якої техніки, що приводить до приниження гідності ембріону. Святий Бенедикт говорить про техніку життя, що завдає смерті: "Існують такі дороги, які видаються людям правильними, проте їхній кінець зникає у безодні аду". *(Документи з курсу «Родина і біоєтика», кардинал Трухільйо. - 1998 рік).*

Позитивні ініціативи мирян

Бачачи сім'ю як природну основу виникнення "цивілізації любові" (Іван-Павло II), деякі мирянські організації роблять зусилля для пошуків і ствердження ідеалу сім'ї, сприяючи її нормальному розвитку. Ось декілька прикладів:

1. Одна жінка прийшла з розпачем в мирянську спільноту, що вона чекає восьмої дитини. Родина має мале помешкання - 25 кв, метрів, а чоловік більше не бажає дитини, кажучи, що її залишить, як народить ще одне дитя. Сусіди кажуть: "Іди і зроби аборт". Лікарка пообіцяла це зробити безкоштовно. Сестра дорікає, що матері не взяла до хати, бо не мала місця, а дитину навіщо? Жінка вирішила піти з хати, бо не могла зробити аборт. Спільнота цілою громадою молилася за розв'язку цього важкого питання, мали розмову з чоловіком, який був добрим, люблячим батьком для своїх семи доньок, але важка праця для утримання чисельної родини похитнула його любов.

Невдовзі після розмови з ним і щирої молитви Марія подзвонила, що чоловік погодився зберегти дитинку і став у її обороні перед сусідами й лікаркою, і сестрою. Марія народила сина Івана. І щастю родини не було меж. Спільнота взяла цю родину під свою особливу матеріальну і духовну опіку, влада міста пообіцяла поліпшення житлових умов для гідного розвитку цієї родини, старша донька якої присвятила себе службі Богові і прийняла вічні обіти в монастирі.

2. У Львові створюється багатопрофільний Центр родини, в якому знайдуть розраду

і підтримку, і радісне пережиття майбутні подруги, молоді сім'ї, сім'ї у важких життєвих обставинах. Ця місія - це особлива форма християнського призначення; вона стосується всієї громади. В такому Центрі будуть працювати фахівці різного профілю. Вони дбатимуть про збереження гармонії між чоловіком і жінкою, для погашення конфліктів у зародку; важливою ланкою праці буде підготовка молодих до подружжя, євангелізація родини, яка неодмінно буде проходити у співпраці зі священиком. Іншим видом апостоляту є допомога молодим родинам, особливо багатодітним, а також неповним родинам, одиноким матерям, які не зробили аборт, а самі виховують дитину без чоловіка.

3. Є певний досвід в окремих мирянських спільнотах створення груп багатодітних родин, які проживають у межах одної парафії, так званих "кущів". У Львові вже створено декілька таких кущів: Сихівський, вулиці Щурата, вулиці Варшавської тощо. З кожним "кущем" співпрацює спільнота разом з парохом. Розвивається солідарність і взаємодопомога родин; священик відчуває потребу і, при бажанні, знаходить реальну можливість піклуватися про зорганізований гурт родин. Спільнота постійно турбується життям та інтересами "куща", заохочуючи до спільних молитов і спільних акцій.

4. Цінний досвід приятелювання християнських родин дає присутність дорослих з дітьми на спеціальних Літургіях для дітей з молодими батьками. Це також є один із гарних зразків солідарності родин. Через дитячу Службу Божу, з дитячим хором, де апостола читає хлопчик, де почуєш доступний коментар Євангелії у вільній формі запитань і співбесіди священика з дітьми. Церква, обвішана дитячими малюнками, що ілюструють Євангеліє, створює чудову, теплу, безпосередню атмосферу спілкування. Спільне Святе Причастя всіх маленьких мирян з усього Львова у церкві єднає дітей і дорослих, несе радість батькам, а в дітей викликає бажання привести наступного разу якнайбільше дорослих із сім'ї, щоб спільно ділитися Євхаристією.

Можна було бачити як родичі раніше розірваного шлюбу приводили своє дитя у храм, пізніше знову погодилися. Бачили, як двоє молодих сліпих батьків приводять свою здорову дитину, долаючи великі відстані, не раз спотикаючись і падаючи в дорозі на львівських бруківках, не пристосованих для незрячих. Можна бачити, як довго стоять перед церквою батьки з дітьми, дідусі і бабусі з внуками і не бажають розходитися. І було б дуже бажаним, щоби ці родини могли мати нагоду зустрітися спільно за чаєм, за доброю бесідою, подивитися добрий релігійний фільм, продискутувати його разом, провести спільні реколекції в молитві з дітьми.

5. Відчуваючи багато кризових проблем, один єпископ звернувся до родин своєї єпархії з проханням написати йому листи про свої турботи, шляхи їх вирішення, про різні родинні біди. Він несподівано отримав понад сотню листів - сердечних і довірливих. Цей цінний діалог між пастирем і його людом дав добрий плід поправи у багатьох родинах.

6. Безцінними пережиттями може бути наповнений родинний Ювілей, відновлення подружніх обітів після 25 і 50 років подружнього життя, з'їзди великих родів, дослідження родинних коренів, спільні родинні паломництва до місць чудотворних ікон, монастирів, світових паломницьких центрів.

Гарно було би підтримувати свята родини, які підносять гідність Матері, наприклад «День Матері», що святкується у травні. Мати, яка дала життя, є прообразом Пресвятої Діви Марії. Вшановуючи образ Матері у трьох іпостасях - Матері Божої, Матері-Жінки, Матері-України, діти і внуки тим самим дякують за її жертвенну працю.

Церква має потребу організуватися за допомогою товариств, спільнот**,** фондів для порятунку сім'ї як соціального інституту.

Заключення

"Ви, християни, е Церквою, ви - Божий люд, який в Таїнстві шлюбу одержав "мандат", щоб приготувати себе і своїх дітей для любові у Христі та в Його Церкві і поділитися цим духовним багатством з іншими родинами. Шлюб є угодою, яким подружжя зобов'язується допомагати Ісусові Христу і Церкві. Ця місія є винятковим завданням мирян".

На завершення хочу кількома словами пригадати хід запропонованих вам думок.

1. Стан української родини є катастрофічний.
2. Історичні підвалини були добрими.
3. Основою родини є Христос.
4. Вихід українських родин з кризи можливий тільки через повернення до Христа.

А закінчую свою доповідь словами митрополита Андрея, що були написані у 1900 році і надалі є для нас світлим дороговказом: "Проповідь Євангелії не обмежується до церкви і не кінчається Службою Божою. Вона іде від хати до хати кожного християнина і впроваджує свій новий лад. Вона іде в громади, установи, парламенти, до президентів, накладаючи на всіх обов'язок справедливості і любові цілого суспільного ладу. А підставою всякого ладу є родина. І порядок в родині є основою ладу в суспільстві. Слабкий і нещасний той нарід, що зложений із нещасливих родин. Родина є той грунт, на якім кожна особа могла би почуватися вільною і щасливою, рости і свобідно розвиватися, заспокоювати потреби розуму і серця, тіла і душі. Це є і буде запорукою майбутності народу, Праця в родинах і над родинами створить дерево суспільної сили, глибоко вкорінене в серце народу, яке здолає будь-які бурі. А ця праця з року в рік, з роду в рід приноситиме Богові хвалу, а народові честь і славу, стягаючи на наших дітей, онуків і правнуків Боже благословення. А з цим благословенням розростешся мій рідний народе в народ великий і могутній, багатий і щасливий, в народ віруючий, побожний, моральний, у народ святий".

Отець Орест Мокрик:

«ЄВАНГЕЛІЗАЦІЯ В СІМ'Ї, ЄВАНГЕЛЇЗАЦЇЯ ЧЕРЕЗ СІМ'Ю»

Високопреосвященні Владики, Отці і Делегати Собору!

Слава Ісусу Христу!

Те, що Собор звертає свою пильну увагу на душпастирювання сім'ї, говорить про намагання Церкви справити становище, що виникло в родинних відносинах. На це вона має не лише право, але й обов'язок, продиктований сесіями П Ватиканського Собору, Потребою "нової євангелізації", а також її "аджорноменто", дихає ціле Тіло Христове. В дійсності, на це є, принаймні, дві причини. Перша з них - це заповіт Христовий сповіщати "Щасливу новину" вочоловічення Божого Сина і сповнення Його Спасительної Жертви - "Це кров моя, Нового завіту".

Друга причина може бути висловлена словами св. апостола Павла у «Посланні до римлян»: "Через вас ім'я Боже зневажається між поганами", тобто триває профанація віри Христової, а разом з тим, підміна святих цінностей. Принагідне мусимо визнати, що Церква, надто ліберальне ставлячись до того, не прямо, але дотично бере участь у цьому трагічному процесі. Спитаймо себе: "Чи не настав час свободи волевиявлення ? А якщо так, то чи не служить це знаком до більш радикальних дій відносно певної категорії "номінальне віруючих"?".

Така підміна вартостей відбувається в різних країнах, з неоднаковим рівнем економічного чи демократичного розвитку. Нині кожна сфера суспільного життя вимагає переосмислення, корекції орієнтації і глибокої діагностики. Людство хоч і намагається відчути себе єдиним організмом, яка, скажімо, благородна мети переслідується намаганнями об'єднати Європу? Але не зайвим буде запитання: чи здоровий цей організм?

Спад народжуваності, брак священичих покликань, зменшення рівня шлюбності, розвій відверто безбожницьких організацій, поширення окультизму, пропаганда насильства й прибічників різноманітних сексуальних аномалій - все це лише деякі симптоми, котрі красномовно свідчать про стан організму Людства.

Глибокі метастази проникли у "святеє святих" - в сімейні традиції. Відбувається постійний і поступовий ріст подруж, котрі ніяк не оформили своє співжиття, ані перед Богом, ані перед державою. Число таких "сімей", очевидно, буде й далі множитись, адже вони поповнюються з числа тих, хто в такому дикому безладді навчився трактувати поняття про родину. Діти переймають спосіб життя своїх батьків. Які батьки - такі діти, така держава, такий світ, така Церква.

Стан справ в Україні мало чим відрізняється від загального. Це можемо простежити, порівнюючи. Якщо на Львівщині найбільша кількість релігійних громад, з того випливає, що ситуація у сімейно-родинних відносинах має якісно різнитись від ситуації в сімейно-родинних відносинах на решті території України, де аж до нинішнього часу відбувається ріст релігійного невігластва. Отож, Львівщина, п'ємонт українського релігійно-патріотичного відродження! Чим вона живе?

У 1997 році на Львівщині органами реєстрації актів громадянського стану було зареєстровано 17934 шлюби і 7129 розлучень. Тобто на 100 подружніх пар припадало 40 розлучень. Для порівняння, у 1990 році було зареєстровано 24239 шлюбів і 6244 розлучення, На 100 подруж припадало 26 розлучень. За перше півріччя 1998 року було зареєстровано 6637 шлюбів та 3366 розлучень. Таким чином, на 100 подруж виявилось 51 розлучення, тобто більше, ніж кожна друга подружня пара розлучається. Щоправда, найбільша кількість шлюбів на Львівщині припадає саме на друге півріччя, тому пропорція може й змінитись, а може й ні. Досить того, що більше, ніж кожна третя пара розлучається.

Продовжуючи далі, констатуємо, що за період 1990-1997 років рівень шлюбності знизився на 26%, в той час, коли рівень розлучень зріс на 13%. Вищий від обласного коефіцієнт шлюбності у містах: Бориславі, Дрогобичі, Червонограді, Львові, Самборі, Стрию, і в районах: Турківському, Сколівському, Яворівському, Миколаївському, Сокольському, Бродівському, Золочівському, Радехівському. Нижчий від обласного коефіцієнт шлюбності у Буському, Пустомитівському, Стрийському, Дрогобицькому, Городоцькому, Кам'янко-Бузькому районах.

Статистика свідчить, що 15% розлучених повторно реєструють шлюб, але з них 14% сімей є нетривкими.

Часто-густо в газетних оголошеннях, серед пропозицій нерухомості, можемо прочитати приблизно таке: «Львів'янин, приємної зовнішності, віруючий, розлучений, за гороскопом Водолій, познайомиться із жінкою відповідного віку, може бути заміжня, для підтримання вишуканих інтимних стосунків. Фото пришвидшить зустріч».

Здається, що коментарі тут зайві.

Що стосується розлучень, статистика Львівщини стверджує, що дві третини розлучень припадає на шлюби, котрі проіснували менше 10 років. Переважно розривають подружні зв'язки особи віком від 25 до 39 років - 59%. На осіб у віці 40 років та більше - 29% від загального числа. Решту, тобто 12%, припадає на молодь. Таким чином, спостерігаємо найбільший відсоток розлучень особами, здавалося б, зрілими й сформованими, тими, хто потенційно вважається рушійною силою нації.

Всечесніші Владики та Отці Собору! Все, що тут було сказано, - це статистика. Ця наука видається доволі безжалісною та сухою, але кому, як не нам, відкривається, що за цими сухими цифрами, відсотками стоять людські трагедії, сльози й розпач, зневіра в людей й власне безсилля. Кожна третя дитина практично позбавлена батьківської чи материнської ласки, часом діти стають безпритульними при живих батьках, вони заполонюють вулиці, притулки, вокзали й підземні переходи, вчаться вижити, але їхніми вчителями є будь-хто, тільки не ми. Над їх колисками немає кому прочитати молитви, Боже ім'я не святиться в їх домах, квартирах. Вони перестають відчувати себе комусь потрібними. Обласне управління статистики не подає число їх сліз ані у відсотках, ані в будь-яких інших величинах. Але ці відсотки грандіозні.

Отож, оцінюючи та аналізуючи ці цифри, задаймо собі запитання - як усьому цьому зарадити?

Очевидно, не кожна людина чи подружжя схоче, щоб у її справи вмішувалась Церква. До речі, понад 60% опитаних минулого року старшокласників львівських шкіл вважає, що сім'я - це їх особиста справа, і ніхто не може на них впливати. Молодь вважає, що це їх особиста справа, - чи не в тім, Всечесніші Владики та Отці Собору, ховається корінь зла? Якже ж чітко потреба "нової євангелізації" тепер відчувається!

Ми підійшли до наступного питання - яким чином можемо провадити евангелізацію?

Головною передумовою успішної праці Церкви є переконання вірних в тому, що сім'я - не особиста, але вселенська справа, Божа справа, та що успіх подружжя беспосередньо залежить від співпраці кожного члена сім'ї і всіх разом із Богом. Господнє благословення на тих, хто благословить Його. "Ось я покладаю сьогодні перед вами благословення й прокляття; благословення, коли будете слухатися заповідей Господа Бога вашого, що заповідаю вам сьогодні, - читаємо в книзі *Второзаконня 11.26-28*, - прокляття, коли не будете слухатися заповідей Господа Бога вашого і звернете з дороги, яку заповідаю вам нині..."

Душпастирювання сім'ї розпочинається з того, що парох чи сповідник пересвідчується, що, властиво, діється в подружжі. Чи сходить на неї благословення Боже, чи, може, кара й прокляття дамокловим мечем зависло над ним.

Пастирство душ вимагає застосування аналітичних здібностей з тим, щоби, виявивши ситуацію в сім'ї, представити її подружжю об'єктивно й безкомпромісно, а відтак приписати відповідний лік.

Найперший лік - це вміти засвідчити подружжю те, що воно своєю повнотою особистостей, що включає характер, особливість, індивідуальність, колоритність, виховання, є мовби тінню чи відбитком повноти Триособовості в Бозі, що разом творять єдиного, святого, нероздільного й трансцендентального Бога.

Людина мусить відчути в собі, що вона не полишена на призволяще сама в собі, але що в цьому світі вона потрібна своїй родині і своєму Богові, котрий проливає за неї свою святу кров. Тим більше, подружжю Христос засвідчує своє піклування і, перебуваючи на весіллі в Кані Галилейській, виводить з кризи початок торжественної трапези новоутвореної сім'ї.

Своєю участю у житті подружжя душпастир уприсутнює Бога і змушує повірити, що Господь хоче перебувати в ньому "завжди, нині і повсякчас, і на віки віків". Тільки це може привести людину і сім'ю до дому Божого, щоб у ньому приймати живу участь у жертві Пресвятої Євхаристії. Тому Св. Літургія - це свідчення любові аж до смерті Божого Сина, до кожної сім'ї і до кожного християнина зокрема.

Українська Церква може послужитись безліччю способів, щоб навчити вірних помічати Провидіння Боже. Це узагальнюється формою обрядових священнодійств. Требник зібрав разом, засобом молитов та посвячень, бажання Боже перебувати з людиною і благословити усі намагання, що служать для добра й спасіння. Тут ми бачимо і молитву, коли жінка народить дитя, коли дає їй ім'я, коли приносить її для уцерковлення, і навіть молитву над повитухою, що прийняла пологи. Крім цього, в нашому обряді мають місце усілякі посвячення: домів, поля, майстерні, зілля, овочів, інших речей, тобто всього того, що безпосередньо служить побуту родини, Чин душпастирських відвідин в часі Йорданських свят із окропленням обійстя свяченою водою дозволяє пароху бачити приватне життя подругів, їх духовний стан, дає можливість так званої домашньої катехизації, уможливлює приватне уділяти братнє напімнення, осуд чи благословення. І хто зна, чи після таких відвідин любові й турботи хтось із подругів не скаже: "Ось половину майна мого даю вбогим, і коли я чим кого скривдив, верну вчетверо".

Дуже цікаво було б проаналізувати досвід душпастирювання в час релігійного гоніння, це - наша історія. Очевидно, тоді УГКЦ, що діяла в підпіллі, не могла задовольнити духовні потреби усім вірним. Її праця проводилась у невеличких групах, що теж мало неабияке значення. Вірні черпали катехизмові правди і освячувались у Св. Тайнах, що їх уділяли потаємно підпільні

священики, були добре згуртовані в дусі молитви і співстраждання, маючи Сопричастя з Христом і між собою. Вправляючись у християнській досконалості і перебуваючи у постійному єднанні з Тілом Христовим, творили "мале стадо", якому Господь казав не боятися, бо Він з ним. І це "мале стадо" несло слово Боже по місцях свого побуту й праці, І через них інші дізнавались, що є Бог, який переміг світ, є правда, яка дає силу жити, є Церква, що терпить мучеництво задля благословення цілого народу. Хоч їх було мало, та чи про кількість мусимо турбуватись нині, чи може якість переросте у кількість. Апостолів було не 1000, але 12, та Христос так учинив, щоб ці дванадцять могли наповнити Церкву Божу.

Ті ж, що шукали Бога в інших церквах чи релігіях, що вони могли знайти? Свобода державної Церкви, що тоді уосібнювалась в РПЦ, була подібною до свободи папуги, зачиненого в клітку. В тому випадку їх свобода була страшнішою, аніж наша неволя. І усе душпастирювання зводилось до уділяння хрещень, шлюбів чи похоронів. А в сільських місцевостях Св. Літургії служились тоді, коли дозволить голова сільської ради. Все це спричинилось до того, що рівень релігійної свідомості вірних під опікою РПЦ був настільки низький, що часто стояв на грані магічних вірувань.

Тому дуже важливо врахувати досвід УГКЦ тих часів, особливо стосовно способів душпастирювання.

Крім того, існує досить багатий досвід у пастирському служінні українців діаспори. Легко, обережно, досліджуючи його, можемо користати з нього, але ні в якому разі не пересаджувати його бездумно на батьківський грунт.

Цей зовнішній, так би мовити, спосіб євангелізації сім'ї і через сім'ю продовжується засобом проповідування Слова Божого. Душпастир сіє зерно, котре має принести плід. Слово Боже запліднює до того підготовлену душу парафіянина оранням, тобто - молитвою, дискутуванням, тобто - витривалістю у вірі, зрошенням, тобто - сльозою покаяння. Ї тоді душа стає плідною, а відтак, почуті на проповіді слова Христові: "Ви є світло світу..." або "...ви є сіллю землі...", не пропадуть, а розростуться, і тоді сім'я стане подібною до чоловіка, в чиїх очах світить відбиток від свічки, котрою він освітлює темряву, і усі, бачачи світло в його очах, схочуть бути таким як він - освітленим, осяйним. Добра християнська сім'я, вміло ведена своїм душпастирем, запалює світлом віри многі світильники. Таким способом сім'я сповняє апостолят.

Перейнята благодаттю Божою, людина прагнутиме повноти знань, тому на неї має вже чекати недільна школа та із розпростертими обіймами прийняти, щоб згасити спрагу знання її душі. Навчання робить людину вільною, невігластво кабалить її. Роблячись вільною та окриленою благодаттю й вірою, вона віддає своє серце цілковито Богові. Ці плоди Святого Духа зможемо назвати святими XXI століття.

Все це душпастирювання вимагає епіклези. Дух Святий навчає і наповнює дарами та плодами. Свята П'ятдесятниця відбувається кожного разу, коли настає Сопричастя. Сопричастя Церков сповняє вселенськість, і у тій вселенськості сім'я відчуває себе церквою, хоча б і найменшою, І коли ми вже наважились повторити за св. апостолом Павлом тезу, що сім'я - це домашня Церква, мусимо простежити, чи зберігаються в ній ознаки Церкви Божої ? Вона ж - єдина, свята, соборна й апостольська.

Цей спосіб євангелізації можемо образно назвати внутрішнім зростанням сім'ї, аж до вирозуміння себе як Христової невісти.

Чи сім'я є святою? Проблематично, але саме про це ми молимось, уділяючи подружжя як

Св. Тайну. Ось слова: "Щоб дарувалося їм благословення в дітях і життя бездоганне, Господу помолімся, Господи, помилуй". У «Посланні до Ефесян», св. ап. Павло порівнює сім'ю із Церквою і ставить це перед їх очі, кажучи "...щоб була свята і непорочна". До того, маємо приклади із життя святих, де читаємо імена тих, хто саме через сім'ю досягнув досконалості. Це преподобні Ксенофонт і Марія, дружина його, Пафнутій та Євфросинія, дочка його, Павло та Юліанія, сестра його, мучениця Теодотія та діти її, мучениця Софія та діти її - Віра, Надія та Любов, ще й інші святі супружества. Й мабуть, найяскравішим прикладом святості служить нам родина з Назарету, до якої ми направляємо погляд й сподівання.

Чи є сім'я єдиною? Єдність та роздільність подружжя надзвичайно влучно й навіть сентиментально висловлюється словами обітниці: "... і що не залишу тебе аж до смерті. Так мені, Боже, поможи в Тройці Святій єдиний, і всі святі. Що Бог злучив, людина нехай не розлучає", - читаємо далі в требнику. Сім'я, як і Тіло Христове, не може досконало існувати розділеною.

Чи є сім'я соборною? Чи існує в ній рівноправність супругів? Які традиції української сім'ї? Про це нам говорить дослідження Інституту народознавства. Зокрема, в ньому наводиться вислів Івана Франка: "Від давніх-давен усі учені люди, котрі пильно придивлялися до життя руського (українського) народу, признавали, що русини (українці) обходяться зі своїми жінками далеко лагідніше, далеко гуманніше й свобідніше, аніж їх сусіди. В родині жінка займає дуже поважне й почесне становище". Дослідники вказують на демократизм української сім'ї. Традиційна українська сім'я XIX-XX століть виділяється, разом з тим, й соборноправністю, що не можна сказати про сімейно-родинні відносини в Росії чи, скажімо, Сербії. З цього дослідження видно, що коріння соборноправності у родинних відносинах проростало не лише на орунті релігійному, але також і традиційному, ввібравши в себе соки моральності та гуманності.

Інші питання: "Чи є сім'я апостольською"?; "Чи супруги несуть своє служіння у подружжі"? Здебільшого, панує статево-господарський розподіл, однак служіння чоловіка й служіння дружини розуміється безпосередньо.

Отож, порівнюючи, чи скоріше називаючи сім'ю "домашньою Церквою", бачимо в ній закладену потенцію, що робить її в дійсності Церквою Вселенською. Духовний або внутрішній ріст сім'ї, тобто реалізація такої потенції, може чи не найважніший етап у євангелізації сім'ї і через сім'ю. Подружжя може стати навчаючим, благословляючим та освячуючим.

Ніхто не запалює світильник, щоб приховати його. Запаленим він розбиває морок темряви, до нього приходять, щоб розпалились десятки, сотні, а може, й тисячі інших незапалених світильників.

Щось подібне ми спостерігаємо в прегарній, але й призабутій традиції свят, коли священик стоїть в Царських Вратах із запаленою свічкою, до нього ж підходять вірні, запалюють свої свічки й виходять на хресний хід. Переносячи цей звичай на площину на-1 шої теми, цей обряд служить образом співпраці сімей в парохії. Сім'я священика, стоячи поруч амвону, проповідує "щасливу новину" і дає приклад життя богобоязливого, сповненого ласки й цілковито посвяченого служінню ближньому. Дуже важким це життя видається. Між священиками виробився влучний термін - "життя під мікроскопом". Кожен крок, кожне слово когось із числа сім'ї пароха помічається, оцінюється, порівнюється із наукою, яку він проповідує. В тому немає нічого дивного, адже людина шукає практичного підтвердження тези, що Бог благословить. Сусідська сім'я перша схоче наслідувати життя священичого подружжя, а від неї, ланцюговою реакцією, розходиться по усій парохії. Разом із тим, тією ж ланцюговою реакцією розголошується осуд, коли вірні бачать невідповідність слова й діла. Тому вікова традиція одруженого священства

є могутньою зброєю, одночасно величною й підступною, пориваючою й відвертаючою.

З того мусимо усвідомити собі важливість приготування до подружжя майбутніх священиків, а також подбати про високий моральний рівень їх дружин. Бути добрим парохом є поняття інтегральне. Воно включає в себе: бути добрим сім'янином, педагогом, психологом, господарем, економістом. Всі ці аспекти служать для найкращої проповіді Слова Божого, здатної преобразити парохію.

Спільна недільна Богослужба кличе родини до молитовної співпраці. Беручи участь у Св. Літургії, подружжя саме літургізує, Несучи Святе Причастя до свого серця, вони несуть Його, часом не усвідомлюючи, у свій дім, де виставляють для адорації. Звичайно, все це розуміється в алегоричний спосіб. Нарешті, перебуваючи в Євхаристійній єдності, парохіяльні родини відчувають себе єдиною родиною у Христі, де кожен співстраждає разом із ближнім. 1 тоді відступає горезвісна приказка: "Мій дім - моя фортеця", але навпаки - біда особиста стає бідою спільною, матеріальна нужда особиста стає нуждою спільною, радість особиста стає радістю спільною, Надзвичайно потрібні в парохії «Марійські дружини». Їх значення перебільшити неможливо. Але коли вони утворюються на малих або сільських парохіях для того, щоб служити хворим чи одиноким, це вже не так і позитивно.Воно може говорити про те, що парохія живе за принципом крайньої хати.І тоді парох шукає раду.

Виявляє, хто в селі є милосердний і не рівнодушний, хто б міг послужити ближньому любов'ю-харітас. І знаходить із 1000 вірних 10 й тішиться, хоч мав би журитись, що з 1000 - лише 10 милосердних. Це, властиво, доводить важливість плекання в парохії почуття єдиної родини.

Чи в релігійній громаді є вогнища духовної епідемії? Очевидно, що є. Але чи їх локалізація є справою органів місцевої влади? У великій мірі, так. Але у вирішальній мірі - це справа самої релігійної громади. Цілеспрямована співпраця євангелізованих сімей здатна згасити будь-які заразливі вогнища. Подолати пияцтво, забезпечити достойний рівень життя парохіян, впроваджувати прогресивні методи господарювання й таке інше - все це під силу релігійній спільноті, коли в ній панує правдива Христова наука. Душпастир мусить розбудити парохію зі сну, якщо хоче здобути плоди. Не зробивши цього, євангелізація може стати черговою демагогією. Але зумівши подолати цей смертоносний сон, парох побачить перед собою неосяжні горизонти, долати які буде не одиноко, але разом із парохіяльною родиною.

Як чуємо з цієї доповіді, в ній переплітаються настрої песимістичні й оптимістичні. Це реальність, яку врахувати конечно. Далі мусимо простежити, що вже зроблено, щоб справити становище, й що можемо зробити в найближчому часі. Це, властиво, наступні рядки доповіді.

Узагальнення обговорень теми

«Апостолят мирян у парохії та в сім'ї»

у дискусійних групах

1. З метою налагодження міцних моральних підвалин християнської сім'ї необхідно активізувати роботу Патріаршої комісії у справі родини, поширювати усне пропагування традицій християнської сім'ї, налагодити роботу «Інституту подружжя», які б працювали у Ділянці створення спільних проектів Церкви і держави, а також створити програму проведення науково-богословських конференцій, нарад та симпозіумів, присвячених проблемам сім'ї, з таких питань:

- збереження ще ненародженого життя;

- збереження сім'ї;
- здоровий спосіб сімейного життя;
- духовно-моральне оздоровлення суспільства через міцну християнську сім'ю.

2. Сприяти відновленню функціонування "домашньої" церкви як гаранта зміцнення устоїв сім'ї, а також поширювати практику "домашньої" молитви, спільного читання Святого Письма з метою плекати традицію більш активного спілкування з Богом у родинах.

3. Активізувати душпастирську працю у "змішаних" і розлучених подружжях, у сім'ях, які живуть у повторному шлюбі; не відмежовуватися від них, а залучати їх до активної роботи в парохії.

4. Духовенство повинно постійно наголошувати на важливості Таїнства шлюбу. Цю інформацію особливо потрібно донести до тих сімей, які живуть у громадському шлюбі.

5. Церква повинна мати комплекс інтегральної підготовки до подружжя та діяльності постійного реколекційного проводу сім'ї, а зокрема;

- встановити конкретний термін підготовки до шлюбу, обов'язковий для всіх парохій;

- встановити конкретну відповідальність священиків за підготовку наречених до шлюбу; ,

- відновити традицію заручин;

- активізувати боротьбу проти забобонів і пересудів у шлюбному житті;

- сприяти створенню «Клубів християнської родини»;

- докладно пояснювати, що участь мирян в Учительському уряді Церкви найкраще може бути виявлена у сім'ї;

- заохочувати батьків мати більше дітей з метою універсальної можливості кращого виховання дітей у різновіковому товаристві;

- підвищити роль хресних батьків шляхом створення більш досконалої методики приготувань з виясненням обов'язків та відповідальності хресних батьків за духовне формування похресника чи похресниці, зокрема наголошувати на обов'язковій участі хресних батьків у першій сповіді дитини;

- у проповідях священиків повинні бути роз'яснення та навчання на тему морального занепаду суспільства, зокрема сім'ї.

6. Шукати шляхи зміцнення авторитету батька в родині, як годувальника та виховника, утверджувати його в державі економічно.

7. Поряд із проведенням «Свята Матері», започаткувати традицію проведення «Свята Батька».

8. Внести такі поправки у Проект документу Собору:

а) п.60, рядок 7 - додати після слів "ламанні хліба і молитві" "дияконії і кайнонії";

б) п.64, рядок 6 - вилучити слово "еліту";

в) п.66, рядок 1 - після слів "Хрещення і Миропомазання" додати "та Євхаристії";

г) п.67 - викласти у наступній редакції: "Гідними прикладами жертовної праці мирян у парохії та їх співпраці зі священиками є їхнє служіння як паламар і свічконосець. Дуже важливу послугу в нашій церковній практиці традиційно виконують парохіяльні читці і співці (дяки), а тому церковним громадам та ієрархії особливо

потрібно подбати про їх належну підготовку та духовну формацію".

9. Підготувати звернення Собору УГКЦ до всіх родин, в якому зробити наголос на потреби християнського виховання в суспільстві.

10. Підготувати звернення Собору УГКЦ до уряду України з метою забезпечення гідних умов материнства та сім'ї.

29 серпня 1998 р. Б.

Сьомий день засідань II-ої сесії Патріаршого Собору УГКЦ

Тема пленарного питання: **«Співпраця і взаємовідносини між ієрархією та мирянами».**

Доповідачі: *Владика Єфрем Кривий і пані Олена Бардаль, від єпархії УГКЦ в Бразилії; пані Орися Стефин, від єпархії УГКЦ в Австралії*

Олена Бардаль:
«РОЛЬ МИРЯН У ХРИСТОВІЙ ЦЕРКВІ»

Високопреосвященні Владики, Всечесні і Високопреподобні Отці,

Преподобні Особи посвяченого життя,

Дорогі Учасники і Учасниці Собору!

Слава Ісусу Христу!

Вважаю, що найкращим і найбільш підхожим вступом до цієї соборової доповіді, а послідовно роздуми і студії теми, нам порученої, є слова Папи Івана-Павла П в його Апостольському посланні «Christnideles laici». Святіший Отець цитує притчу «Про робітників у винограднику» (Мт. 20, *1-8).* Вона ставить перед наші очі розлогий виноградник Господній і безліч людей - мужчин і жінок, яких і Виноградар покликує і посилає, згідно зі своїм планом, на працю Господа, для Царства Божого. Одних він покликує рано-вранці, других - о годині 3-ій, інших - в годині 6-ій, а ще інших - в годині 11-ій: "Ідіть і ви в мій виноградник" *(Мт. 20, 4).* Цей поклик триває впродовж всієї історії Христової Церкви-Винограднка і стосується кожної людини, яка приходить у цей світ - всіх пастирів, священиків, осіб богопосвячених і всіх мирян.

Місія Христа-Спасителя, доручена Церкві, ще далека від повного свого здійснення. Наприкінці другого тисячоліття загальний вид на людство показує, що та місія щойно починається, і що ми мусимо з усіх сил докладати праці для нього... *(МС, 1).*

Справді, Христова Церква мала б бути організацією, яка викликала б подив зі сторони всіх народів, яка своїм життям переконувала б невірних і їм вказувала, що тут є

щось надзвичайне, Боже, Але, на жаль, нині Церква не є ще тим, чим повинна бути. Дуже часто це одна з-поміж інших організацій, старається про те все, про що стараються інші, і не завжди ті, що на нас дивляться, можуть сказати: "Це справді Боже діло, інакше від інших не виглядом зовнішнім, але життям членів". Ніяк не можемо дивитися на Церкву, парохію, на будь-яку церковну спільноту як на щось доконане, удосконалене, готове, але як на щось, що стається, росте, багатіє. Ще далеко та точка, коли будь-яка церковна спільнота могла б сказати, що вже звершилося, виконане. І це є важливим в голошенні Євангелії, в способах втілити й жити Євангелієм, в Літургії, в усіх зовнішніх виявах нашої віри. Ми будуємо, а не мешкаємо в збудованім царстві. Словом, стати християнином, належати до Церкви - це не запевнити собі спасіння, але причислитися до дії спасіння, включитися в спасаючий процес для того, щоб стати світлом для усіх, сіллю землі.

Багато означає те, що в Конституції про Церкву, перед тим як говориться про ієрархію (Гл. *III)* і про мирян *(Гл. IV),* говориться найперше про Божий нарід (Гл. *II),* де підкреслюється все, що є спільне усім членам Церкви. II Ватиканський Собор хотів тут залишити позаду думку, що Церква - це спільнота нерівних собі членів, але противно, всіх ставить нарівні в приналежності до Церкви *(CNBB, 64).* Поняття Божого народу висловлює глибоку одність, спільну гідність Христових членів, покликаних до участі в житті Церкви й у відповідальності за її місію *(CNBB, 65).* Отже, перед будь-яким відрізненням харизм, є християнство, спільне усім членам Церкви *(«Світло Народів», 31).*

Церква складається з різних членів, і всі вони є відповідальні однаково за діло спасіння. Різниця є в заняттях, у ділах, у харизмах, але всі вони однаково важні й звернені до того, щоб бути світлом для світу й сіллю землі, чи то на різних церковних урядах, у служіннях, чи то в щоденних заняттях у світі.

Всі народи світу в сьогоднішніх часах уподібнюються до двох подорожніх, які в день Воскресіння Христового поспішали до Емаусу. Зневірені останніми подіями, розмовляли між собою про свої занепокоєння, непевності і страчені надії. Подібною є розмова сьогоднішнього людства - труднощі, сумніви, побоювання, непевності, загрози у всіх сферах людського життя. Шукається розв'язки в різних філософських ідеологіях, а, на жаль, забувається, що необхідним понад усе є поставити в центрі світу й людства Христа- Відкупителя з його авторитетними словами: "Я є дорога, правда і життя" *(Ів. 14, 6).* Він іде з нами увесь час. Треба лиш Його розпізнати, запросити до столу нашого життя, з Ним споживати вечерю...

Всі християни повинні переконатись, що Христова смерть не є останнім словом історії. Він воскрес, Він живе, Він є надією всіх народів і по всі часи.

Ініціатива мирян в особливіший спосіб є важлива й конечна,

коли йдеться про відкриття й винахід середників, щоб просякнути реальності суспільні, політичні, економічні й їх оживити наукою та життям християнським. Та

ініціатива - це нормальний елемент в житті Церкви.

"Вірні миряни стоять на передовій лінії життя Церкви – через них Церква стає принципом життя в людській суспільності. Тому-то в особливіший спосіб вони повинні мати яснішу свідомість не тільки, що належать до Церкви, але що є Церквою, тобто спільнотою вірних на землі під проводом спільного голови, Папи, й єпископів у злуці з ним. Вони є Церквою" (Лш *XII. Промова, 1946).*

Вони, миряни, силою Хрещення і Миропомазання покликані Богом до апостоляту й тому-то мають обов'язок і право, поосібно або згруповані в організації, працювати, щоб Божа наука спасіння була пізнана й прийнята всіма людьми і по всій землі, - цей обов'язок стає ще сильніший, коли взяти під увагу, що тільки через них люди можуть слухати про Євангеліє й пізнати Христа. В церковних спільнотах їхня дія є так конечна, що без неї апостолят пастирів не зможе багато разів осягнути свою належну мету *(СН, 33; 34).*

Миряни, посвячені Христові та Духом Святим помазані, покликані, щоб зростати в щораз рясніші плоди Духа. Бо всі їхні діла, молитви та апостольські ініціативи, подружнє і сімейне співжиття, щоденна праця, відпочинок духа й тіла, якщо вони в Дусі виконуються, що більше, навіть житейські невигоди, терпеливо переношувані, стають "духовними жертвами, приємними Богові, через Ісуса Христа" *(І Пет, 2, 5),* що приносяться побожно Отцеві у відправі Св. Євхаристії, у злуці з приношенням тіла Господнього. Так і миряни, виступаючи всюди як святі поклонники, освячують світ Богові (СН, *34).*

В особливіший спосіб батьки беруть участь в освячуванні, "коли провадять подружнє життя по-християнськи, стараючись про виховання дітей" *(ККСЦ, Канон 407),* Їхня жертва відбувається на престолі щоденного життя і праці. Окрім того, можуть дати допомогу в служіннях.

Якщо миряни посідають потрібні вимоги, можуть бути поставлені в сталий стан читців і аколітів' *(ККСЦ, Канон 403, параграф 2).* Де ж потреба буде вимагати, можуть миряни також, навіть не будучи читцями і аколітами, заступати деякі їхні зобов'язання, а саме

- проповідувати слово, предсідати" євхаристійні молитви, роздавати Євхаристію, згідно з приписами Права.

Відповідно до свого знання, компетенції і здібності, мають право, а часами й обов'язок, висловити душпастирям свої думки про те, що стосується добра Церкви, і, зберігаючи цілість віри й звичаїв, пошани до душпастирів, маючи на меті спільне добро й гідність

людської особи, нехай вискажуть ті свої думки також і для інших вірних *(ККСЦ, Канони 399-409).*

Отже, Церква - це всі, й всі мають голосити Христа. Не лише ієрархія і

священики та духовенство покликані до голошення Євангелії, а вірні - лише до слухання. Всі покликані до того, щоб голосити і одні одних слухати. Але ті голошення можуть бути відмінні, відповідно до місця праці кожного й відповідно до стану життя.

Мирянам, у першій мірі, належить голосити те слово у своїй сім'ї, а потім й іншим, згідно з вимогами місця й часу.

"Так-то кожний мирянин, силою даних йому дарів, є заразом свідком і живим знаряддям його місії в Церкві, згідно з дарами Христа" *(Еф. 4, 7), (СН, 33).*

1. Пам'ятайте про наставників ваших, які звіщали слово Боже... наслідуйте їхню віру *(Євр. 13, 7) і* "Слухайте ваших наставників і коріться, бо вони пильнують ваші душі, за які мають звіт здати - щоб вони це робили з радістю, а не зітхаючи, бо це для вас некорисно" *(Євр. 13, 17).*

2. Отвертість на постійний взаємний діалог.

3. Свобода поглядів і опіній, але завжди в дусі пошани до Божої істини, об'явленої Христом, і згідно з навчанням Учительського Уряду Церкви.

4. Право вглиблюватись у духовну криницю і черпати скарби Церкви, особливо Боже слово і Св. Тайни.

5. В дусі християнського послуху сприймати поучення своїх пастирів, головно у справах віри, моралі і християнських звичаїв, як теж і в їхній обороні.

6. Ієрархи-Пастирі з великою розсудливістю повинні признавати і погримувати післанництво, гідність і відповідальність мирян у Церкві.

7. В дусі довір'я й свободи синів Божих і братів у Христі миряни будуть висловлювати Ієрархам потреби, побажання, світогляд, опінії і осяги наук сучасного світу.

8. Миряни, відповідно до рівня своєї освіти, знання, компетенції і здібностей, мають право, а то й обов'язок, подати свою опінію відносно проблем, квестій і справ, які відносяться до блага всієї Церкви, збереження єдності Св. Віри та ідентичності Церкви.

9. Відповідно до свого професіонального фаху і різних ділянок та обставин своєї праці у світі, повинні бути "євангельською сіллю" і "закваскою" Божої істини та поширювати нову євангелізацію у своєму оточенні.

Заключення. Кожний мирянин повинен бути перед світом, і у світі, свідком Воскресіння й життя Христа Ісуса та знаком Бога живого. Чим душа є для тіла, тим мирянин е для світу.

*Аколіті - ті, *що служать*.

**Предсідати - моління в церквах, де нема священика, монахів, монахинь*.

Владика Єфрем Кривий:

«НАША МИРЯНСЬКА ДІЙСНІСТЬ У БРАЗИЛІЇ»

Слава Ісусу Христу!

В одному із повідомлень про тематику цього Собору було задекларовано, що кожна єпархія повинна представити сучасний стан

своїх мирянських організацій та їхню діяльність в єпархії.

Отже, дотримуючись цього рішення, хочу подати короткий, але дійсний (реальний) звіт про мирянські організації, які зараз існують і корисно діють у нашій єпархії в Бразилії.

Немає сумніву, що в нашій Церкві в Бразилії миряни виконують свою активну місію в щирій і готовій співпраці з душпастирями. В печатках нашого поселення, в загальних рисах, Церква проявляла деякий клерикалізм. Ясно, невідрадні обставини до того змушували. В скорому часі зайшли зміни. І дуже корисні.

Щодо осередків чи дочірніх церков-спільнот, де священик приїжджав чи приїжджає лише раз на місяць або й рідше, там повністю діє церковне життя. Не тільки в місцевостях, де провід мають сестри-монахині або катехитки, але й у спільнотах, де їх немає. Чоловіки, жінки - громадські лідери, дяки, молодь - провадять Богослуженнями, набоженствами, організовують читання побожних книжок, преси, допильновують церковних риз, приокраси церкви, церковних маєтків, подвір'я, парохіяльних будівель, цікавляться церковними справами, вкладають собі порядок сходин чи набоженств, сплановують працю та з власної ініціативи - молитвою чи матеріально - спомагають духовенство і чернецтво.

Організації (мужчин і жінок) і їхня діяльність

1. Товариство «Апостольства Молитви». Існує від 1898 року. Зараз всіх гуртків - 428, а членів - близько 25 тисяч. Існують при всіх парохіях і дочірніх церквах. Теж там, де немає церкви (в колоніях). Воно є справжніми "легенями" нашої Церкви і "колискою" свяще-ничих і монаших покликань.

2. Єпархіальні Комісії: «Літургійна», «Катехитична», «Української Християнської Сім'ї», «Молодіжна», «Покликань і Апостольства Молитви».

3. Парохіяльні пасторальні Ради (Ще не у всіх парохіях!).

4. Церковні і цвинтарні Комітети - права рука священиків.

5. Курси передшлюбні і для хресних батьків-матерів.

6. Щорічні Катехитичні Курси: (в 4-х циклах) з метою формації християнських

лідерів. Предмети: Св. Письмо, Св. Літургія, Св. Тайни, обряд, різні набоженства, літургійний, церковний і народний спів, катехизм, історія УКЦеркви, історія України, катехитика, головні поняття і засади педагогіки, методології, психології, українська мова, наші церковні і народні звичаї, традиції, головні засади гігієни та інше.

7. Недільні і святочні культи (де нема священика, ні сестер, ні катехиток).

8. Реколекції для членів «Апостольства Молитви». Щомісячні збори.

9. Християнські Курсільос (занепадає).

10. Всеєпархіальний з'їзд «Апостольства Молитви» (31.X. - 01.XI. 1998 р.) з нагоди 100-річчя від його заснування в Бразилії.

11. Українсько-Бразилійське Центральне Представництво у співдії з Церквами - Католицькою і Православною.

Організації молодіжні і дитячі (їхня присутність і діяльність)

1. Молодіжне товариство «Марійської Дружини» - дівчат і хлопців (не у всіх парохіях).

2. Групи «Католицька молодь» при парохіях і при дочірніх церквах.

3. Замкнені реколекції, зокрема для студіюючої молоді.

4. Великопостні обнови - одноденні.

5. Молодіжні парохіяльні і міжпарохіяльні з'їзди.

6. Міжпарохіяльні взаємні відвідини і участь у відправах.

7. Щорічна Молодіжна Марійська проща - відпуст.

8. Зберігання звичаю колядування (Різдво) і гаївок (Великдень).

9. Щорічний Конорес Українсько-Бразилійської Молоді - характеру релігійно-культурного.

10. Фольклорні групи дітей, підлітків і молоді в різних осередках.

11. Асоціація «Українсько-Бразилійська Молодь». Філії у всіх парохіях.

12. Дитяче товариство «Євхаристійного Лицарства».

13. Щорічні інтенсивні січневі катехизації.

Проблеми і потреби

1. Проявляється щораз то поважніша проблема зі знанням української мови (4-а і 5-а генерація!).

2. Наша Літургія. Конечність деяких змін, чи радите достосувань. Обставини, оточення і співжиття (з абсолютною більшістю римо-католиків!) того вимагають.

3. Журба про сумлінне зберігання наших церковних, літургійних і культурно-суспільних традицій, звичаїв.

4. Журба про усвідомлення мирянами приналежності до своєї Церкви, обряду.

5. Журба про докладне вияснення таких понять: Церква, Ієрархія, Єпархія і Особи посвяченого життя,

6. Журба про належне оцінювання, співвідповідальність і співпрацю з духовними цінностями та про покликання до священичого, чернечого чи посвяченого життя.

7. Журба про кращу і ефективнішу спомогу наших харитативних і культурних українських заведень.

8. Журба про домогу біднішим українським спільнотам.

9. Журба і постійна праця над формацією мирянських лідерів.

10. Журба про те, як церковне зорганізувати наших професіоналів.

11. Про належне усвідомлення на політичному полі. У тому напрямі: необхідність постійної, гармонійної і наполегливої праці отців, сестер всіх наших Згромаджень, катехиток і мирянських лідерів.

Орися Стефин:

«СПІВВІДНОШЕННЯ ДУХОВЕНСТВА І МИРЯН У ЦЕРКВІ»

Слава Ісусу Христу!

Співпраця мирян і духовенства в нашій Церкві вже в дійсності була охоплена, до деякої міри, нашими пленарними засіданнями до сьогоднішнього дня. Оскільки я є тією особою, яка читає останню доповідь нашої сесії, то потрапила в таке становище, що буду змушена повторяти дещо з того, що ми вже обговорювали. Але, мабуть, ще таки залишилися аспекти, про які нам потрібно поговорити. І ще зазначу: під терміном "духовенство" я буду мати на увазі не лише священиків, а також і дияконів.

Усі ми - Божий народ

ІІ Ватиканський Собор і наш Собор УГКЦ представляють бачення Церкви, як Божого народу. Прийнявши Святі Тайни Хрещення, Миропомазання та Євхаристії, ми всі прийняли певні ролі, завдання і обов'язки. Ми всі є покликані Святим Духом, щоб стреміти до святості. У загальному розумінні - усі в Церкві є рівними. Усі - миряни, духовенство і монашество - належать до цього самого Божого народу. Усі несуть обов'язок навертати людей до Бога і до спасіння, плекати любов до Всевишнього Господа і Спасителя нашого, заохочувати до участі та служіння в Церкві.

Святий Дух обдарував нас усіх своїми дарами і дав кожному з нас особливе покликання. Отже, в Христовій Церкві немає місця менталітетові "ми - вони", "ми - духовенство", "вони - миряни", чи "ми - миряни", "вони - духовенство". Ми всі - духовенство і миряни - члени Тіла Христового і маємо обов'язок разом співпрацювати, щоб служити Всевишньому і стреміти до спасіння людства.

У сьогоднішніх обставинах у багатьох спільнотах нема досить покликань до Святої Тайни Священства. Отже, ми мусимо прислухатись до Святого Духа. Що Він нам каже, і до чого нас закликає? Як Він нас провадить далі? Цього року, в році Святого Духа, ми тут з'їхалися на Собор завдяки Божому Провидінню, щоби спільно молитися і прислухатися до вказівок Святого Духа, який готовий нам допомогти знайти якнайкращий спільний шлях для нашої Церкви у третьому тисячолітті. І цей шлях, напевно, включає більше молитви, духовної обнови та активізацію мирян. Головний ключ -це співпраця усіх "гілок виноградника".

Наша довгостраждальна Церква є свідком того, що в невідрадних обставинах, як, наприклад, в концтаборах, на засланні чи на еміграції, віра збереглася, навіть тоді, коли не було священика, зате вірні зберегли глибоку пошану до духовенства і потребу на нього.

У «Christifideles Laici» читаємо: "...Святий Дух, котрий керує Церквою, наділяє

розмаїтими ієрархічними і харизматичними дарами усіх охрещених, закликаючи їх, кожен по-своєму, бути діяльними і взаємовідповідальними..." (21). Поділ урядів у апостольських Церквах чітко показаний в текстах Святого Павла: "Кожному з нас дана благодать за мірою Христових дарів... Ї Він сам настановив одних апостолами, інших - пророками, ще інших - євангелістами і пастирями, і вчителями для вдосконалення святих на діло служби, на будування Христового тіла, аж поки ми всі не дійдемо до єдності у вірі й до повного спізнання Божого Сина, до звершеності мужа, до міри повного зросту повноти Христа" *(Еф. 4, 7; 11-13).*

Духовенство, отримавши Тайну Священства, отримує заразом "владу і святу силу діяти в особі Христа-Голови, щоб, оголошуючи Євангеліє і виконуючи Святі Таїнства, служити Церкві і єднати її у Святому Дусі... Тому запевнення і ріст єдності у Церкві, особливо у рамках виконання різних та додаткових послуг, вимагає від пастирів, щоб вони трактували свій уряд не інакше, як служіння усьому Божому люду *(див. Єв. 5, 1),* а від мирян - визнання послуги священиків за необхідний елемент свого життя і своєї участі у місії Церкви" *(«Christifideles Laici», 22).*

Чого миряни очікують від священиків?

Папа Іван-Павло II у заклику «*Я дам вам. пастирів!*», окреслює священика так: "Священик, що покликаний бути живим образом tсуса Христа - Глави і Пастиря Церкви, мусить старатися віддзеркалювати в собі, в міру можливого, цю людську досконаліcть, яка сяє у Сині Божому, що став людиною, і котра проявляється з особливим виразом у його ставленні до інших".

Миряни, отож, очікують, щоб священики та єпископи:

- наслідували Христа "в абсолютній самопожертві, у безмежній пастирській любові і турботі про всіх" *(«Нова євангєлізація», 68);*

- були справжніми свідками живої віри, духовними свідками Божої дійсності, духовними провідниками, людьми духа;

- проповідували благовість Христову, щоб "опромінити світлом Євангелія всю земну діяльність вірних";

- мали духа служіння, були справжніми пастирями душ, а не лише служити відправи чи виконували "священичу професію", тобто були "урядовцями";

- ввели переконання Божої науки в щоденне життя;

- виявляли побожність;

- формували совість вірних;

- не прагнули матеріальних дібр, а "за прикладом Христа, який, бувши багатим, став для нас бідним *(пор. II Кор. 8, 9),* трактує вбогих і найслабших, як довірених

Йому, кому в особливий спосіб таки став, свідчить про бідність, ведучи життя просте і суворе" *(«Я дам вам пастирів!», 4);*

- добре пізнавали своїх вірних;

- щоб священики і єпископи не боялися мирян і не гордили ними;

- щоб виявляли великодушність, людяність і ввічливість і, взагалі, високу особисту культуру у спілкуванні з мирянами, незалежно від їхнього віку чи стану життя - будучи прихильними, вони уможливлять краще спілкування;

- щоб відрізняли гріх від грішника;

- щоб прислухалися до думок інших;

- щоб були разом із народом, поділяли труднощі і страждання, щастя і успіхи своїх вірних, надавали їм духовну і молитовну підтримку.

Завдання ієрархів:

- "Зберігати зв'язок любові між Церквою в Батьківщині й усіма митрополіями, єпархіями, екзархатами і громадами... усього світу";

- "Єпископ, як пастир і вчитель своєї громади, має постійно дбати про спасіння душ, якому він служить проповіддю слова Божого, що нерозривно пов'язана з літургійним життям катедрального собору, яке повинно служити зразком для всіх парохій" *(«Нова Євангелізація», 65);*

- Нести відповідальність за катехитичне навчання, яке повинно охопити не лише дітей і молодь, але і дорослих.

Чого священики очікують від мирян?

Миряни шляхом святої Тайни Хрещення "...відповідають також за поширення віри, згідно з дорученим їм служінням". Вони є "...покликані нести перетворююче світло Євангелії в усі місця їхнього життя і діяльності. Ревно виконуючи свої земні обов'язки, вони стають співучасниками постійного Божого діла створення світу, наслідують приклад Христа, який був ремісником".

Священики очікують:

- щоб миряни відчували обов'язок християнського життя і поклик до святості;

- щоб вони були світськими апостолами, тобто голосом Христа у своїх щоденних відносинах у сім'ї, на праці, в суспільному і товариському житті. Миряни мають доступ до багатьох людей, до яких Церква не має доступу, і до таких, які не знають Христа, і до таких, які відпали від Церкви;

- щоб миряни відчували відповідальність за долю Церкви, за її розвиток і живучість;

- щоб миряни пам'ятали, що наша Церква - не тільки Христова Церква, але й Українська, яка у своєрідному обряді має великий скарб духовних багатств і надбань;

- щоб творили родини на засадах Христової науки: часто разом молилися, брали участь у Богослуженнях, приступали до Святих Тайн, щоб усвідомлювали собі, що батьки є перші духовні вчителі своїх дітей, а Церква є їм до помочі;

- щоб вивчали богослов'я і постійно працювали над собою та розвивали свою духовність;

- щоб давали належну духовну і матеріальну підтримку своїм священикам і Церкві, щоб були чутливі на потребу священика жити;

- щоб мали бажання служити іншим;

- щоб брали активну участь у церковному житті: проявляли ініціативу, ставали членами церковних організацій та брали провід у Церкві там, де мають здібність чи професійне знання, наприклад у церковній адміністрації, у фінансовій і технічній ділянках, у суспільній опіці, архітектурі тощо; щоб з ентузіазмом виконували пропоновані ідеї;

- щоб передплачували і читали церковні і духовні часописи, заохочували своїх дітей та інших їх читати (очевидно, така література мусить бути відповідна);

- щоб миряни дописували до церковних часописів і причинялися до їхнього видання (наприклад, в Австралії миряни безкорисно складають і пакують на висилку газету «Церква і життя»);

- щоб були вирозумілі супроти своїх душпастирів: трактували кожного як індивідуальну особистість, з власним характером, способом дії в парохії та власними талантами;

- щоб не вимагали від священиків розв'язки кожного питання, а "радше нехай беруть на себе питому собі відповідальність, просвічені християнською мудрістю та зважаючи пильно на науку Вчительського уряду" *(РН, 43) («Нова Євангелізація», 99).*

Взаємне довір'я

Основні проблеми:

- взаємне недовір'я, спричинене різними факторами. Це історичні болі між ієрархією, духовенством і мирянами;

- брак ефективного вислуховування, спілкування і взаємопошани;

- недостатнє пізнання і брак розуміння священиками мирян, і навпаки, та їхніх турбот і труднощів;

- формування негативної думки священиків про мирян, і навпаки, наприклад,

розчарування мирян у здібностях і зацікавленні священика їх розуміти, їм допомагати, та думка священика, що з парохіянами неможливо щось зробити;

- почуття несправедливого трактування: надмірні вимоги щодо жертвенності мирян матеріально, працею і часом, брак вирозумін-ня, що миряни мають багато обов'язків у своєму житті, а коли миряни жертвенно посвячуються - брак признання і подяки;

- брак культурної поведінки з обох боків;

- почуття мирян, що священики мають забагато влади;

- невдоволення мирян, якщо священики не наслідують Христа у своєму житті, приміром мають матеріалістичний спосіб життя, тоді як Христос жив так просто і скромно;

- нехристиянська і шкідлива поведінка поодиноких священиків, як, наприклад, сексуальні переступства з дорослими або, що найгірше, з дітьми. Така поведінка одиниць, на жаль, викликає в спільноті недовір'я до загалу священиків.

Коли існує недовір'я між священиками і парохіянами, тоді церковне життя поволі завмирає і переступає межі збайдужіння. Ключем до розв'язання проблеми є взаємне довір'я.

Як будувати взаємне довір'я?

У першу чергу, найважливішим є мати усвідомлення, що Христос є нашою Церквою, і що Святий Дух нами провадить. Треба слухати Його і молитися, щоб Святий Дух унапрямлював нас, а тоді буде менше суперечок і "політики".

«Будучи одно у Христі Їсусі *(Гал. 3, 28)*, миряни, ієрархія та священики є покликані до тісної співпраці, бо тільки таким чином Церква, скріплена всіма своїми членами, зможе успішніше виповнити свою місію для життя світу *(СН, 37) («Нова Євангелізація», 76).*

"Передмова такого спільного діяння - вірність своєму завданню кожної зі сторін: миряни, як і всі вірні, нехай християнським послухом приймають те, що священні, як заступники Христа, як учителі і управителі Церкви, постановляють *(СН, 37).* Пастирі, щедро наділивши всіх вірних духовними добрами Церкви, перш за все словом Божим і Таїнствами..., повинні признати і плекати гідність та відповідальність мирян у Церкві; нехай охоче користуються їхньою радою, з довір'ям нехай доручають їм обов'язки на службу Церкві та залишають їм свободу і поле дії, більше того, нехай заохочують їх, щоб із власного почину бралися до праці... Без діалогу, опертого на взаємопошані, без довір'я до другої сторони, годі думати про якусь реальну зміну у таких істотних для здійснення місії Церкви у відносинах між мирянами і пастирями" *(СН, 37) («Нова Євангелізація», 76).*

Потрібне усвідомлення ролі мирян, яке можна проводити з допомогою катехизації, засобів масової інформації, духовно-освітніх центрів, виготовлення відеофільмів тощо.

Треба спільно розглянути, які є потреби парафії, у яких ділянках і в який спосіб можемо створити тіснішу співпрацю? Як зосередити увагу на вихованні провідників до апостоляту, наприклад: праця з молоддю, підготовка до шлюбу, зміцнення подруж і сімей, пасторальна опіка?

Найкраща співпраця духовних осіб і мирян є у тих парохіях, де парох дозволяє мирянам проявляти ініціативу і реалізовувати власні задуми. Його роль у цьому випадку зводиться до керування різними парохіяльними заходами та перевірки того, чи вони йдуть в доброму напрямі (а також втручання, в разі необхідності).

Потрібні спільні наради священиків і мирян для обговорення й вирішення справ, пов'язаних із життям парохії. Для мирян потрібна наука - богословська, біблійна, про Східний обряд тощо. Виховання має бути не лише пасивне (тобто священик говорить, а миряни слухають), але й активне, де миряни мають можливість розпитувати, висловлювати думки, дискутувати.

Єпископи повинні висилати священикам «Послання», приміром раз на місяць, на певну тему (скажім: Святі Тайни, вказівки чи резолюції Собору), а до того - короткий матеріал або відеофільм і питання для дискусій, які священик мав би проводити з мирянами.

Священики і єпископи мусять уможливити справжній діалог, а не змушувати мирян лише погодитися з тим, що вже було вирішене.

Ми мусимо зрозуміти, що ми всі є в якийсь спосіб "поранені", а взаємне прощення лише уможливить нам духовне зростання і зближення у церковній спільноті та у Господі нашому. Найважливіше для нас усіх є зближення до Бога, до Його почитання, до духовного життя, до любові Бога і ближнього. Нам усе треба вертатися до основи, що Христос є наша Церква.

Спільна відповідальність у рухах і спільнотах

Нові рухи і спільноти - це прояв життя Церкви після Другого Ватиканського Собору, це плід, за словами Папи, "нової весни Церкви", або, як інші говорять, нове Зіслання Святого Духа. Співпраця мирян і духовних осіб у тих спільнотах є специфічною, оскільки інколи миряни є їхніми засновниками і основними натхненниками. Рухи і спільноти проявляють незвичайну духовність до багатьох осіб, часто відокремлених від Церкви. Тому духовні особи (навіть якщо особисто не відчувають покликання до таких спільнот повинні їх пізнавати і бути підготовленими до того, аби надавати їм душпастирську допомогу. Праця у невеликих спільнотах дає чудові плоди поглибленої релігійної формації. Вона веде їх до усвідомлення того, що

парохія - і вся Церква - може і повинна бути спільнотою спільнот. Важлива також співпраця самих мирян між собою, щоби допомогти ближньому, ділитися, викорінювати заздрість і ненависть.

Літургія - вершина і джерело

"Літургія - це та вершина, до якої прямує діяльність Церкви, і, одночасно, те джерело, звідкіля випливає вся її сила" *(II Ватиканський Собор. «Декрет про пастирський уряд Єпископів», 14).*

Служба Божа нас формує і перетворює у обожнену людину. Ми повинні робити все, щоб Богослуження були гарними і побожними, щоб вони були натхненням і радістю. Спільнота, яка старанно і побожно приносить Євхаристійну жертву, ясніє своєю молитвою! Отже, цінним є спільне приготування священика і мирян до Літургії, Це дозволяє виразити співвідповідальність за молитву цілої Церкви і заохотити інших до такої відповідальності. Активна участь мирян у Літургії (згідно із засадами Церкви) є неповторною нагодою, щоб показати "пересічним" парохіянам, що Літургія - це не тільки справа священика, але і цілої парохіяльної спільноти.

Потрібно "оживити" наш обряд, залучити якнайбільше дітей і молоді до участі, як наприклад, дівчат і хлопців залучати до читання «Апостола» і служіння у «Привівтарній дружині»; усі діти і молодь могли б тримати свічки і бути ближче до вівтаря під час читання Святої Євангелії. Чому б жінки не могли нести Плащаницю? Перед Службою Божою священик, монах або монахиня чи мирянин(-ка) могли б дати коментар про те, за кого правиться Літургія, які тропарі і кондаки припадають на той день, пояснення якоїсь частини Літургії, ікони тощо.

Треба заохочувати всіх мирян, включно з молоддю, щоб долучалися до співу під час Служби Божої, Молебня, Утрені і тому подібне. Добре мати спеціальні Літургії, приміром для дітей, для молоді, для хворих і так далі.

У Бразилії практикують, що кожної неділі інший гурток парохії підготовляє Службу Божу, наприклад: діти, молодь, катехити, «Апостольство Молитви»; матері - у «День Матері», батьки - у «День Батька». Вони підготовляють читання «Апостола», купують квіти (навіть діти), вбирають Церкву, тримають прапори організацій тощо.

При кожній парохії потрібно створити Літургійну комісію, яка складалася б із священика, монахині, катехитів, мирян і мала б за завдання гідно підготовляти Літургію та активізувати у ній участь мирян.

Хіба є гарніша співпраця між духовенством і мирянами, ніж співучасть у Службі Божій!

Разом супроти сучасності

Співпраця мирян і духовенства може дати добрі плоди не тільки внутрі Церкви, але також і в ділянці стосунків Церкви і світу, чи просто залучення християн до суспільного життя. Разом є легше виробляти характерну християнську позицію в політиці, економіці, культурі; разом легше й ефективніше давати відсіч таким загрозам, як секти чи наркоманія. У цьому плані священики часто змушені визнати більшу компетенцію вірних мирян. Вони не повинні ображатись на таку дійсність, бо ж дари Святого Духа, отримані при Тайні Священства, не роблять їх експертами в кожній галузі. Тому миряни "серед справ цього світу" мають шукати Божої волі стосовно свого життя. Роль духовенства і мирян є виробляти свідомість про Божу науку, Церкву, обряд. Церква повинна давати пояснення і напрямні, вести дискусії, діалог на тему сучасних моральних справ, наприклад: розлучення, вбивство ненароджених дітей, штучне запліднення, клонування, гомосексуалізм, самогубство та інше.

Католицькі інституції, як поле співпраці

Важливим полем для співпраці духовенства і мирян є:

- навчання в католицьких інституціях, наприклад: дитсадках, школах, університетах світськими учителями, вихователями та душпастирями;

- засоби масової інформації;

- видавництва, товариства.

У некатолицьких інституціях, школах, вищих учбових закладах, видавництвах тощо, світські християни повинні давати активне свідчення і приклад християнського життя. Вони мають там діяти, як дріжджі в тісті, для переміни світу. Усі ми є покликані змінювати світ на більш людський, в дусі Христової науки, і тому нам необхідно об'єднувати зусилля світських учителів, вихователів та душпастирів.

Священики і родина

Подружжя і родина в сьогоднішньому світі щораз менше ціняться, і тому є необхідна співпраця мирян і духовенства у зміцненні родини. Подружжя є Святою Тайною, а тому є і дорогою до святості. Треба подбати про усвідомлення важливості подружжя. Необхідне відповідне підготування молодих людей до подружжя, а така підготовка мусить бути до всіх вимірів подружжя: до людського виміру (близькість і подружня любов та батьківство) і до надприроднього (дорога до святості). Підготовку мали б вести священик і досвідчені подруги.

Добре, щоб священики-целібси приятелювали з родинами. Це дозволяє їм перемагати важкі хвилини священичої самотності і краще розуміти родинне життя.

Потрібно постійно працювати над вихованням у християнському дусі цілої родини, а це найкраще можна робити спільними зусиллями священиків і мирян. Священик мусить постійно ходити по хатах, відвідувати парохіян. Церква мусить йти до родини, а не лише чекати на родину. Згідно з навчанням Церкви, родина є "домашньою" церквою, тому важливо пам'ятати, що в рамках душпастирських відвідин священиком родин у парохії не Церква приходить до родини, але священик відвідує "домашню" церкву. Обов'язковим є усвідомлення, що виховання починається у сім'ї, а опісля продовжується в Церкві і церковних організаціях.

Єпархіальні та парохіяльні ради

На рівні парохії, як також і на рівні єпархії, повинні існувати душпастирські ради. Їх членами мають бути представники різних чинів, груп або згромаджень, які діють на даній території. Тоді вони - стають місцем їх спільної відповідальності за Церкву. Представники парохіяльних рад створюють деканальні та єпархіальні ради.

При кожній парохії представники мирянських організацій повинні творити парохіяльні ради, які спільно з душпастирем могли б розглядати потреби і керувати парохіяльною діяльністю. При єпархіях також повинні бути мирянські ради, які координували б працю і служили як дорадче "тіло" для єпископа. Прикладом ради мирян на єпархіальному рівні може бути Об'єднання Українських Католицьких Організацій Австралії (ОУКОА), що складається з представників різних церковних організацій, наприклад: церковні комітети, «Братства», «Сестрин ства», хори, «Марійські дружини» тощо.

Завдання ОУКОА:

- об'єднувати і репрезентувати церковні організації та координувати їхню працю;

- допомагати церковним установам в організації і керуванні релігійною, виховною харитативною, господарською, видавничою діяльністю;

- допомагати священикам у їхній праці;

- служити як дорадче "тіло" для єпископа.

Через кожні три роки відбувається з'їзд делегатів із усіх парохій Австралії.

В єпархії розглядається духовенством і мирянами проект статуту (правничий документ), який допоможе церковним організаціям у їхній діяльності, роз'яснюючи їхніі обов'язки і права.

Такі мирянські ради мусять бути обов'язково у Церкві, а не поза нею, під проводом і за благословенням Церкви *(Канон 15, 3):* патріарха, єпископів і священиків, які повинні дбати про те, що рада - це справжнє поле діалогу і співпраці, а не лише формальність.

Заключення

У цьому році Святого Духа Боже Провидіння веде нас шляхом співпраці і поліпшення відносин між ієрархією, духовенством і мирянами. Патріарший Собор є, власне, тим виявом нашого бажання та стремління до співпраці, вирозуміння і взаємопошани. Нехай Господь Бог веде нас далі тією дорогою, щоб ми, повернувшись до своїх митрополій, єпархій і парохій, продовжували працю у цьому напрямі для добра нашої Церкви, для прослави Бога і для поширення у світі благовісті про Його безмежну любов до кожної людини.

Узагальнення обговорень теми

«Співпраця і взаємовідносини між ієрархією і мирянами»

у дискусійних групах

1. Обговорюючи діалектику взаємовідносин: духовенство - миряни, дискутанти другої сесії Патріаршого Собору розглянули низку важливих проблем і висловили багато цікавих пропозицій, які, на їх погляд, мали б посприяти тіснішому згуртуванню ієрархії, духовенства і мирян, а також активізації внутрішньоцерковного життя. Основою органічної єдності Церкви, тобто всіх її компонентів, має бути літургійне життя . Для цього потрібно:

- здійснити чітку уніфікацію перекладу літургійно-молитовних текстів на сучасну українську мову так, щоб Святу Літургію і молитви промовляли цілком однаково в усіх греко-католицьких храмах на всіх контитентах;

- з метою поглибленого молитовного єднання вірних під час Літургії, необхідно, щоб вся Церква ідентично промовляла хоча б дві молитви: «Вірую» і «Отче наш». Для цього потрібно виконати постанову Львівського Собору 1891 року, яку також підтвердив, до речі, останній Собор Львівської архиєпархії, що відбувся у лютому 1998 року;

- регулярно проводити Собори різних рівнів з метою докладного розгляду вузьких аспектів сучасних християнських проблем;

- створити «Пасторальні ради» в єпархіях з метою співпраці між духовенством та мирянами для покращення життя парохії;

- постійно скликати єпархіяльні Собори у чітко визначений час.

2. Парох зобов'язаний знати проблеми своїх парохіян, а до цієї праці залучати активних мирян. Потрібно мати базу даних про кожного парохіянина, особливу увагу приділяти парохіяльній роботі з молоддю, більш докладно пояснювати значення Літургії та Літургійного року.

3. Приділяти більше уваги духовній творчості з метою зменшити "відстань" між духовенством і мирянами, шукати шляхи до взаєморозуміння.

4. Зобов'язати душпастирів постійно проживати на території своєї парохії; якщо священик і надалі уникатиме проживання разом із своєю паствою в одному населеному пункті, потрібно застосувати екскомуніку, тобто позбавлення духовного стану.

5. Враховуючи різний освітній, віковий та соціальний рівень мирян, духовенство мусить знаходити відповідний стиль праці з кожним парохіянином, тобто спілкуватися з мирянами і після Літургії.

6. Священик повинен вибрати конкретну злободенну тему і обговорювати її з мирянами.

7. Сукупний портрет душпастиря, якого хотіли б мати парохіянами, є такий:

- священик повинен бути теологом і психологом;

- поважати парохіян і рахуватися з їхньою точкою зору;

- не сторонитися організованого мирянства;

- глибше цікавиться потребами і бажаннями мирян;

- більше приділяти уваги молоді, яка відходить від Церкви, оскільки не знаходить відповідей на питання, які її турбують;

- бути прикладом достойного християнського життя для своєї пастви і доступним у спілкуванні;

- матеріальний стан родини священика не повинен суттєво відрізнятися від загалу його парохіян.

30 серпня 1998 р. Б.

Восьмий день роботи Собору УГКЦ

Проповідь під час Літургії з нагоди успішного завершення

Собору Української Греко-Католицької Церкви

виголосив **Владика Софрон Мудрий:**

Дорогий і возлюблений у Господі український віруючий народе! Блаженніший, хоча відсутній, наш Первоієрарше, Преосвященніші Митрополити, Архиєпископи та Єпископи Української Католицької Церкви, як рівно ж представники ієрархії інших братніх Церков, Високоповажані й Дорогі Делегати другої Сесії Собору нашої воскреслої із катакомб Української Греко-Католицької Церкви, які прибули у цей собор Св. Юра з усіх закутин світу, щоби засвідчити свою вірність Триєдиному Богові, вірність Володимировому хрещенню, вірність єдиній святій соборній і апостольській Церкві й Верховному Престолові св. апостола Петра та кожночасним його наслідникам, вірність нашій дорогій Батьківщині - Україні.

Дорогі Брати і Сестри! Божа благодать зібрала нині нас в оновленому храмі Св. Юра, над гробами великих провідників нашої Церкви, щоб занесли ми перед Престіл Всевишнього вселюдну молитву подяки за відбутий Собор нашої Церкви та молитву щирого перепрошення за всі збезчещення і богохульства, які відбувалися у цьому храмі насильницькими руками комуністичної влади та не без участі деяких духовних й мирян нашої Церкви. Нехай Господь буде милостивим для них усіх, а нас помилує і спасе своїм чоловіколюб'ям.

З поміччю Божою і святих мучеників, ісповідників нашої мно-гостраждальної Церкви, ми мали змогу впродовж тижня розважати дуже важливу, під цю пору, тему - «Роль і місце мирян в Церкві». Кожного дня всі учасники Собору брали під увагу один аспект загальної теми, який підготовила почергово котрась із наших митрополій і єпархій. У першому аспекті - "Церква одна, і в ній є ми", який опрацювала Перемишльська митрополія, розглянуто поняття, природу і роль мирян у первісній Церкві, а також в Церкві нашої Київської України-Русі. Другий аспект - "Церква і світ. Апос-толят і служіння мирян" - опрацювала Вінніпезька митрополія. Третій аспект - "Організація життя мирянських спільнот і рухів" - підготувала Філадельфійська митрополія. У ньому розглянули основи духовності мирян та їхнє покликання до святості, представили засади вишколу мирян, як віруючих Католицької Церкви, заторкну-ли канонічні підстави діяльності мирянських інституцій та організацій у нашій Католицькій Церкві. Четвертий аспект - "Сім'я та її завдання в ділянці християнізації народу" - підготувала митрополія України. І п'ятий, останній аспект - "Співпраця та співвідношення між ієрархією та мирянами" - спільно і грунтовно опрацювали єпархії

Бразилії, Австралії та Аргентини. У ньому розглянули природу ієрархічного устрою Церкви з волі й установи самого Ісуса Христа, ж Засновника Церкви, а також другу й необхідну умову для взаємного служіння - співпрацю мирян та ієрархії.

Ось, дорогі Брати і Сестри, ми згадали коротко про те, над чим застановлявся, під дією Святого Духа, і напрацьовував відповідні постанови наш цьогорічний Собор.

Але це ще не все. Це тільки початок справи. Бо - "на Бога уповай, але рук до праці прикладай", каже наше прислів'я. Проблему «Роль і місце мирян в Церкві» ми розглянули і усвідомили. На папері написано гарні резолюції та постанови. Їх передано до розгляду і схвалення Синоду Єпископів УГКЦ. А далі потрібно нам спільно - ієрархії і мирянам, з усім запалом та ревністю перших християн-героїв братися до реалізації наших постанов. Їх багато, але між шми мусимо вибрати найосновніші, найбільш конечні й пріоритетні, щоб не запізнитися в реалізації цієї життєво важливої мети для Христової Церкви і нашого народу, бо тільки Церква має покликання від Бога для здійснення такої місії.

Будуть вони іншими для нашої Церкви за кордоном, на поселеннях, а ще інші - у нашій знедоленій, обкраденій, економічно й духовно зруйнованій та релігійне поділеній Україні. Якщо нині ми, як Церква Христова, маємо що-небудь рятувати в першу чергу, то, передусім, треба рятувати основну клітину народу і Церкви, якою є сім'я. Нині в Україні родина і Свята Тайна Подружжя є найбільше зневажені, здесакровані атеїстичним матеріалізмом, знекровлені цивільними розлученнями, які благословляла та благословляє цивільна влада і, дуже часто, Православна Церква та різні секти. Сучасні родини в Україні, на загал, руйнує економічна нужда, алкоголь, брак християнських засад і справжньої любові, легкодоступність державних розлучень. Тому стан народжуваності в Україні нижчий нуля, а населення України зменшується кожного року на 400,000 осіб. Отже, якщо хочемо рятувати і Церкву, і народ України, в першу чергу рятуймо українську родину. Подаймо їй основи християнської науки про закон Божий, про Божу установу сім'ї, про її призначення та мету, про одноцілісність і нерозривність християнського подружжя, про обов'язок народження й виховання здорового потомства.

На яких основах це зробимо? За якою мораллю і взором рятувати нам нині християнське подружжя та родину в Україні й на поселеннях, щоби і народ наш, і Церкву захистити від знищення, від сатанинської руїни.

Кожний з нас свідомий того, що майбутнє нації залежить від сім'ї. Вона є першою розвитку народу. Сім'я є носієм успадкованих традицій, моральної сили і надії, якою вона живе та себе підтримує і відновляє. Тому народ, який дозволяє занепадати своїм сім'ям, кидає на поталу й руїну джерело власної сили та свого майбуття. А тому усій нації та її Церкві так дуже залежить на здоровому житті, на розквіті їхніх сімей.

Незаперечний факт, що в нинішній Україні родина знаходиться в небезпеці, яку становить, у великій мірі, матеріалізм, А це значить, що все стремління більшості сімей звернене лише до земних речей і зиску. Саме безбожний, атеїстичний матеріалізм спричинив деградацію вартостей та ідеалу родинного

життя. Але весь корінь лиха не знаходиться тільки у соціально-матеріальних потребах людини. Що ж потрібно кожній людині, щоб захистити її перед впливами крайнього матеріалізму? Треба їй дати міцний фундамент животворної віри і основні знання про Божу установу Тайни Подружжя: про його біблійний, богословський, моральний та душ-пастирський аспект; про його апостолят та євангелізацію серед ще так безбожного світу.

І тільки релігійна основа, тільки сильний авторитет батьків та правдиво родинний клімат, зроблять наші сім'ї міцними, а тоді здоровим і сильним буде наш український народ та його Христова Церква, для якої ми живемо і трудимося. Наша католицька віра є несхитним фундаментом християнської родини. Чому? Бо лише вона, як Боже Слово і Боже Діло, є незмінна і вічно триваюча.

Вселенський II Ватиканський Собор особливо опрацював проблематику подружжя і родини в Душпастирській Конституції про Церкву в сучасному світі «Радість і надія» *(ч. 48).* Він ставить її на першому місці серед найбільш нагальних проблем нашої доби. Вселенський Собор поширив перспективи християнського погляду на подружжя, а особливо зосередив свою увагу на питаннях реляції осіб, спільноти життя та подружньої любові. Собор окреслив подружжя як, передовсім, найбільш глибоку, інтимну спільноту життя та любові, яку встановив Творець людини і внормував Своїми правами, що постають із створенням сім'ї. Подружній зв'язок виникає зі свідомого факту і добровільного акту двох осіб - чоловіка і жінки, як це встановив сам Господь. Собор прийняв чотири категорії для оцінки вартості подружжя, наче чотири наріжні камені, на яких основується сім'я: святість, любов, плідність і повага до життя.

Саме на ці головні елементи сімейного життя, ми - ієрархія, душпастирі та правдиво віруючі християни, повинні звернути пильну увагу, повинні виробити спеціальний план систематичної душпас-тирської праці, спеціальну катехизацію для всіх верств населення України, зокрема для знівечених розлученням сімей. Саме під цю пору, попри всі інші негаразди, це - найбільш болюча і роз'ятрена рана нашого народу в Україні.

Ось такі, чи подібні роздуми, дорогі Брати і Сестри, у 1010-ту річницю Хрещення України-Русі, у 1100-ту річницю заснування нашого славного княжого Галича, напередодні 2000-ої річниці величного Ювілею народження Ісуса Христа - Спасителя світу, несімо зі собою з цього пропам'ятного Собору 1998 року, застановляючись постійно над питанням про «Роль і місце мирян у Церкві». Тепер щоденно молімось, щоб нашу працю і постанови Господь поблагословив, щоби чимшвидше вони дали цінний плід та допомогли в освяченні нашої української родини й народу.

Дорогі Брати і Сестри! Друга подія, яку нині переживаємо, - це торжественний літургійний початок Синоду Єпископів Української Католицької Церкви, що його

розпочнемо завтра у Крехівській василіянській обителі. Ми розглянемо історичні, літургійні, канонічні та екуменічні джерела ідентичності Київської Церкви з метою напрацювати конкретні рішення і напрями для подальших заходів, розвитку і росту нашої Католицької Церкви в Україні.

У нинішній посткомуністичній Україні нам потрібно, в першу чергу, організованими силами ієрархії та вірних рішуче вимагати ЮРИДИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ нашої Церкви, яку насильно ліквідувала совєтська влада. Теперішня демократична влада Української держави має правовий обов'язок сказати своє слово про цей насильницький акт несправедливості, заслань, каторг, мучеництва за віру і вірність Католицькій Церкві всієї ієрархії, майже всього духовенства, також сотень тисяч мирян. Ми, як Католицька Церква і віруючі демократичної вільної України, маємо право вимагати від Парламенту та Президента України нового Закону, який визнає нашу Церкву як таку, що має право церковної власності, зокрема на свої храми, культові споруди та інше майно, яке нині використовує держава або приватні особи.

Дорогі у Христі, молімось щиро до Господа, щоб наші постуляти справедливості чимшвидше здійснилися. Щоб Господь просвітив уми і пом'якшив серця відповідальних Провідників нашого народу, а також зкоротив терпіння мільйонів віруючих УГКЦ, які й досі, впродовж 7-ми років вільної України, відправляють Богослуження під церквами, недоступними для них у містах та селах. Молімось, щоб зростала толеранція і братня любов. А понад усе молімось, щоб Господь зберіг нас від релігійного фанатизму, міжконфесійної боротьби, яка найбільше загрожує стабільності держави, як це відбувається вже десятками років в Ірландії. Наші спільні молитви до Всемогутнього Бога і Пречистої Богородиці - це запорука нашої духовної сили і перемоги правди тут, на землі.

Так нехай станеться! Так нехай буде! А ім'я Господнє нехай буде благословенне тепер і на віки! Амінь!

ПРОЕКТ ДОКУМЕНТУ ПАТРІАРШОГО СОБОРУ «МІСЦЕ І РОЛЬ МИРЯН У ЖИТТІ УГКЦ»

ВСТУПНЕ СЛОВО

З турботою про нові завдання

На порозі третього тисячоліття християнства бажаємо представити делегатам ІІ-ої сесії Патріаршого Собору УГКЦ та всім віруючим головніші думки стосовно завдань українського мирянства. Цей матеріал має вказувати на позицію українського мирянства щодо важливих культурних і суспільних змін у Вселенській Церкві, в цілому світі та в нашій державі. У представленому Проекті взято за основу енцикліку Папи Івана Павла ІІ «Покликання і місія мирян» «Chrіstifideles laici»), матеріали ІІ-го Ватиканського Собору, а також такі документи: «Світло народів» («Lumen gentium»), «Радість і надія» («Gaudium et spes») і «Бажаючи поширити апостольську діяльність» («Apostolicam actuositatem»). Цей Проект не потрібно сприймати як бездискусійну істину; це радше спроба прочитати зазначені документи у світлі реалій і можливостей діяльності Церкви в Україні.

Поряд із цінними аналізами й оцінками, які містяться у вищезгаданих документах, чимало висловлених тут, на Соборі, думок, повинні стати для мирян поштовхом при вирішенні нових важливих проблем. Будучи згуртованими в місійні братства, різноманітні товариства й католицькі мирянські рухи, сьогодні миряни дуже сильно відчувають, що й вони, у великій мірі, відповідальні за Церкву.

Апостольський Престіл послідовно наголошує на потребі пошуку нових форм діяльності мирян у житті Церкви. У своїх документах він постійно підкреслює, що багатство форм мирянського апостоляту неможливо звести до рівня одного типу організованої структури, з огляду на те, що різноманітність апостольської діяльності завжди буде виходити поза межі створеної організації чи товариства. Тут ми знаходимо підставу для великої кількості різних католицьких братств, товариств і рухів. У своєму навчанні Папа Іван Павло ІІ звернув увагу на те, що миряни "здійснюють це завдання у таких різних галузях як богослов'я (у вузькому значенні цього слова), філософія, мистецтво, історія, література, суспільні науки. Вражає їхня широта поглядів, багатство тем, різнорідність інтелектуальних пропозицій, вагомість відповідей на питання сучасності. Бачу в цьому притаманний вияв для апостольства мирян, які вміють поєднати покору в пошуках із непохитністю у вірі" *(«Про апостольство мирян»,* Промова від 19. VI. 1986р. Варшава, 1993. С. 239).

Ці слова Святійшого Отця мають особливо важливе значення, бо вони виразно

вказують на те, що в мирянському русі покликані відігравати важливу роль і представники інтелігенції, зокрема люди творчі, які завжди можуть знайти своє місце в сучасному житті Церкви.

Завдання, визначені в папській промові, становлять особливий предмет зацікавлень серед мирянських рухів. Треба таки погодитися з тим, що змагання до істини, відповідальність за християнську культуру і формування етичних основ, натхнених Євангелієм, становить спільний предмет турботи як духовенства, так і мирян.

Говорячи про майбутні завдання мирян, Святіший Отець сказав: "Як Папа, я тепер розраховую на вашу допомогу в розпізнаванні, підтримці й узгодженні динамічної діяльності мирян у цілому світі, як також - у наданні мені, особисто, і Апостольському Престолові інформацію та висновки, особливо за посередництвом ваших зборів" (Іван Павло II, «До учасників *третіх пленарних зборів Папської Ради Мирян»,* Від 10. X. 1979р.). В усіх цих висловах ми добачаємо важливість значення ролі мирян, на яку вказав II Ватиканський собор. Миряни, "втілені через хрещення у Христа, встановлені як Божий народ, ставши на свій спосіб учасниками свяще-ничого, пророчого й царського Христового служіння, зі свого боку здійснюють притаманне всьому християнському народові післанництво в Церкві і в світі" («*Світло Народів»,* 31.). Ця думка знаходить послідовний розвиток у богослов'ї мирянства. Автори найно-віших праць з цього питання підкреслюють, що участь мирян у священичій, пророчій і царській функції Христа не може вести до збільшення числа автономних посередників, бо ж визначений є тільки один посередник між Богом і людьми. Участь мирян у Христовій місії вимагає врахування багатьох елементів еклезіології, в якій єдність вірних у Христі виявляється в багатстві різноманітних впливів, дозволяючи відкривати самого Христа у навчанні ієрархії і свідченні мирян. (Fernando Ocariz, La participacion del laico en la mision de la Iglesia, y: Iglesia y laicado: balance sinodal del postconcilio, Madrid 1987, 134).

I. ЦЕРКВА — ОДНА, А МИ ЇЇ ЧЛЕНИ

Наше посланництво

1. Стоїмо на порозі третього тисячоліття Християнства і віримо, що Церква, яка проповідує Євангеліє людям, навчає їх і веде до спасіння через Святі Тайни, буде і далі виконувати ту саму роль, яку вона виконувала від початку. Нові часи вимагають, щоб Церква ставала щораз більше тим, чим має бути за своєю суттю, тобто **живим Христом.** Нове обличчя Церкви — це обличчя щораз більшої святості, яка виявляється в любові та єдності, несе ознаки спокою і пробачення, а все це разом становить дивне свідоцтво Божого Милосердя. Церква, яка провадить до спасіння

щораз нові покоління, яка оберігає скарб віри, проповідує цю віру, дає свідоцтво Євангелія і є берегинею Святих Тайн, — така Церква є дійсно присутня у світі через людей і відповідає їхнім справжнім потребам, хоч іноді прихованим чи приспаним. Іншими словами, Вселенська Церква турбується всіма проблемами людства, як духовними, так і матеріальними. Вона дійово піклується хворими, вбогими та тими, кого відкидає сучасне суспільство.

2. Щоб Церква ставала такою, якою вона має бути за своєю суттю, їй потрібно постійно оновлюватися. На думку багатьох Кардиналів і Єпископів, сучасна Церква повинна б зробити докладний іспит сумління *(«Наближення третього тисячоліття»*, 36). Заклик Святішого Отця до покаяння і навернення, є також зверненням і до українських католиків, в тому числі і до мирян. Очевидно, що сьогодні мирян не можна відокремлювати від всієї церковної спільноти, бо Церкву творить не ієрархія, духовенство й богопосвячені особи, але весь народ Божий.

На шляху до навернення

3. (Шлях Церкви до третього тисячоліття веде через особисте навернення. Якщо ми направду є учасниками церковної спільноти, то мусимо працювати над власним наверненням, відновлюючи розірвані зв'язки з Богом і людьми. Ми повинні знаходити спільну мову з тими, кого зустрічаємо на життєвому шляху. Нам треба визнати власну гріховність і прийняти Господа нашого Ісуса Христа як свого Спасителя. Тому кожен з нас повинен намагатися наслідувати Христа і допомагати іншим зрозуміти, що суть християнства власне в цьому й полягає, щоб прийняти Христа, як свого Господа *і* Спасителя, та увійти з Ним в особисті, дружні відносини.

4. Скільки разів справжній образ діяльності Церкви співставляємо з вимогами Євангелія, стільки разів доводиться нам говорити не лише про очевидні досягнення, але і про недоліки та занедбання. Але до такого співставляння вдаємося не часто і, переважно, фрагментарне. Нам постійно бракує повного щирого очищаючого іспиту сумління, який охопив би всю Церкву. Нам не вистачає сміливості визнати свої помилки, а це тому, що ми ще не прийняли в повноті Христове Євангеліє і не збагнули науки, яку подає нам II Ватиканський Собор. А може не хочемо чи не вміємо стати Церквою справді смиренною та убогою? Всім нам потрібно себе обновити в дусі «Нової Євангелізації», збагнути глибину повчань Вселенського Архиєрея Івана Павла II, особливо його вчення про суспільне життя, і застосувати його до нашої дійсності.

5. Про навернення свідчать не тільки слова, але й діла. Насамперед це стосується тих, хто взяв на себе відповідальність проповідувати Євангеліє. А для цього потрібний приклад добрих ієрархів, духовенства, монахів, монахинь і добрих мирян. І тільки тоді Церква стане спільнотою покаяння і навернення.

Наші духовні проблеми

6. Добре знаємо, що основний моральний принцип Євангеліє — це любов до Бога і до ближнього. Читали ми не раз притчу про милосердного самарянина і пам'ятаємо наказ Господа Ісуса "щоб ви любили один одного" (Ів. 15, 17), але нам, як церковній спільноті, завжди не вистачає справжньої братньої любові. А це тому, що ми забуваємо про Бога милосердного, який спасає кожну людину і страждає за братів і серед братів. Часто буває, що душпастирі у своєму служінні більше звертають увагу на накази й заборони, а менше — на усвідомлення того, що Євангеліє — це послання Бога, який є самою Любов'ю.

7. Не вистачає нам євангельської дієвості. Христос критикував непостійність, а тим часом серед нас поширюється звичка висловлювати оправдання, що "це так, але...". Такий нещирий підхід до Євангелії найбільше нищить справжню віру. Повчання і життя Церкви часто обмежуються поверховим розважанням і недотриманням Десяти Божих заповідей. Нам бракує принципу радісного проповідування правди про Бога, який з любові до свого створіння став людиною. Нам бракує ентузіазму в служінні Богові і ближньому. Ми боїмося великодушно любити (також і ворогів), боїмося — як духовенство, так і миряни — брати на себе співвідповідальність за Церкву. Чекаємо, що хтось це зробить за нас і, таким чином, поступово стаємо "звітрілою сіллю" (пор. Мт. 5, 13). І в такому *очікуванні — як* духовні, так і миряни — споглядаємо одне на одного.

Церква на служінні Слову і Євхаристії

8. Віра народжується зі слухання Слова (пор. Рим. 10, 17). Великими є зусилля Церкви у проповідуванні Євангелії та великою є її турбота про справжність передання. Однак, виявляється, що ця робота в нашому душпастирстві не завжди є досконалою. Священики нерідко вдаються до моралізаторства, не показуючи при цьому зв'язку моралі з вірою. Трапляється поверховий переказ євангельської події, а разом і з ним - низький рівень проповіді. У проповідях не завжди показується вірним, що Боже Слово безпосередньо стосується життя кожного з них. Не завжди відповідає вимогам часу і тематика проповідей. Проповідники часто засуджують ворогів Церкви і рідко виявляють турботу про формування християнського світогляду у слухачів.

9. Засоби для спасіння, що їх Церква подає своїм вірним — це Літургія, Боже слово, молитва, піст, милостиня. Ці та інші "убогі засоби" є тим більше потрібні, чим більше світ засліплює людину і блиском багатства, оманою можливостей, які дає це багатство. Сьогодні ми повинні впорядкувати своє внутрішнє життя, зосереджуючись на молитві, яка відкриває серце людини на слухання, щоб |разом з пророком Самуїлом промовити: "Говори, Господи, бо слуга твій слухає" (1 Сам. 3, 10). А промовляє до нас Господь через Святе (Письмо, яке є фундаментом нашої віри. Тому таким важливим є читання і розуміння Святого Письма, яке входить у життя

через (молитву, покору і взаємну любов. Плодом зустрічі зі Словом Божим мусить бути подяка, якою є Божественна Літургія. Це не лише І плід, але і джерело сили на щодень.

10. Церква повинна приділяти особливу увагу Літургії, цьому таїнству таїнств" (Католицький Катехизм, ч. 1330). Бо "Літургія є (тією вершиною, до якої прямує діяльність Церкви, і одночасно є тим джерелом, звідкіля випливає вся її сила. Бо апостольська праця до того спрямована, щоб усі, що вірою та хрещенням стали дітьми Божими, разом збиралися, серед церкви прославляли Бога, брали і участь у жертвоприношенні та й споживали Господню вечерю" (II Ват. Собор, «Про святу Літургію», 10). Більше того, Літургія спонукає вірних, щоб вони були "однозгідні в побожності"; молилися і (зберігали те, що "вірою прийняли" та запалювались палкою любов'ю до Христа. "Отже, з Літургії, зокрема з Євхаристії, виливається на нас благодать та з найбільшою успішністю осягається освячення людей у Христі, і прославлення Бога, до якого, немов до мети, прямують усі інші діла Церкви" (там само).

11. Вірність традиції не може обмежувати діяльність Церкви тільки до виконування святих Тайн, бо вони доступні, по суті, тільки практикуючим християнам. Потрібна також євангелізація, тобто проповідування Воскреслого Христа, бо тільки він може змінити життя людини і дійти до людей, далеких від Церкви, як і до тих, які хоч мають сумніви щодо Євангелія, але не є байдужими до релігійних проблем. Спілкуючись з ними, слід обирати форму запрошення і діалогу; у такій самій формі слід відповідати на запитання, долати сумніви, вирішувати їхні життєві проблеми. Така відкритість мусить іти в парі з використанням досвіду Церков в інших країнах, а також з перенесенням на український орунт форм душ-пастирської праці, випробуваних вже деінде. іТакож мусить бути присутній екуменізм — як, принаймні, толерантність до інших конфесій і навіть до інших релігій. Позиція відкритості та ініціатива діалогу щодо тих, які досі стоять далеко від Церкви, не звільняє мирян від завдання старанно розпізнавати мотиви, якими керуються противники Церкви. Це важливо, якщо хочемо, щоб бажання перемагати ворогів Церкви, перемінилось у бажання їхнього навернення.

Церква розраховує на мирян

12. Важкий період переслідування Церкви на рідних землях, впродовж усіх років виявив велике число жінок і мужчин, які дали свідчення глибокої вірності і любові Бога та церковної єдності, Чимало з них своїм життям зміцнювали цю єдність, а терпінням, будучи ув'язненими і запритореними в лагерах, освятили її і зберегли для наступних поколінь. Багато матерів і батьків були справжніми свідками Христа, виконуючи ревно завдання вчителя Божої правди і зберігаючи та плекаючи традицію своєї Церкви. Завдяки їхній палкій і жертовній посваті, Церква змогла пройти важкий

шлях переслідування і зберегти свою тотожність. Вони саме, були цими мирянами, які "...займали місце у передових рядах Церкви; для яких Церква становила життєвий принцип людського суспільства" («Покликання і місія мирян», ч. 9). Саме тепер настав вже той час, коли можна широким зором поглянути на минулий період і віднайти в ньому приклад досконалого християнства, взірець мирянина, який "... в окремий спосіб здійснював у Церкві та у світі властиву всьому християнському народові місію" (тамже, ч. 9). Також тепер, збагнувши і усвідомивши до кінця усе минуле Церкви, не можливо забути про тих мирян, які для сучасних поколінь стали батьками віри. Їм потрібно з боку Церкви скласти щиру подяку і велике признання за таке живе свідоцтво християнства.

13. Говорячи про Церкву в її земному вимірі як об'єднання конкретних людей в конкретному часі і просторі, не можемо оминути проблеми питомої ідентичності Української Церкви. Повертаючись до праджерел нашої християнської традиції, до чого, зрештою, закликає нас сам Святійший Отець Їван Павло II, ми повинні визначати їх не лише з точки зору місця, звідки вони до нас прийшли, але й з погляду шляхів їх розвитку на українському грунті. Інакше кажучи, повернення до праджерел не повинно бути механічним відтворенням первісних, запозичених форм християнського культу, а відродженням усього багатства літургічних і обрядових практик, які протягом століть нагромадила наша Церква, вбираючи в себе духовні надбання християнського Сходу і Заходу.

II. ЦЕРКВА І СВІТ

Церква в новій політичній ситуації

14. Переломним в історії нашої Батьківщини був 1990 рік. З відновленням суверенітету (16. 07. 1990 р.), а згодом і державної незалежності України (24. 08. 1991 р.), наша Церква, як і все українське суспільство, опинилася в новій історичній ситуації. Упродовж століть Церква була духовною й моральною опорою національно-визвольних змагань, а в останні, повоєнні десятиліття большевицького режиму, незважаючи на те, що перебувала під забороною, залишалася символом незламності національно-релігійного духа українського нороду. Діючи в підпіллі, вона постійно боролася за такі умови існування, які б відкрили реальні можливості для відбудови релігійного й суспільного життя. Тому, коли ці умови настали, Церква їх з радістю сприйняла, і в нових політичних реаліях активно включилася в духовне відродження народу. Однак занепад комунізму, відсутність розвинених структур демократичного суспільства, і, нарешті, особлива позиція авторитету Церкви в Україні, постійно створюють спокусу залучення її до політики. Церква болісно відчуває відхід від неї багатьох осіб, які через кон'юнктуру або через вимоги часу віддалися під її опіку під час переслідування, проте згодом навіть стали критиками Церкви. У свою чергу, після

1990 року, під покровом Церкви опинилися люди, які намагалися нею маніпулювати для досягнення тимчасової мети (наприклад, у передвиборній кампанії). Трапляється, що своєю позицією, мовою і стилем діяльності, такі люди компроментують і католицизм, і Церкву. Не без цього, що такий рід діяльності негативно позначився і на душпастирській місії Церкви.

15. За часів підпілля, Церква фактично була єдиною опорою свободи і правди, справжнім знаком опору. Сьогодні ця її роль вже втратила своє значення. Тепер тільки творча діяльність і справжні цінності можуть будувати авторитетне і справжнє обличчя Церкви, а саме: знання, компетентність, чітка душпастирська мета, відчуття потреб суспільства, навики громадської діяльності. Ці нові завдання багатьом із нас виявилися не під силу. Бракує чіткої оцінки, з боку Церкви, морального аспекту нової політичної ситуації. Наприклад, Церква ще не задекларувала своєї позиції щодо конфіскованого комуністичною владою церковного майна як тут, на Батьківщині, так і на тих територіях, що залишилися після Другої світової війни поза кордонами України. Залишається й далі актуальною проблема юридичної та моральної реабілітації нашої Церкви з боку нової влади. У вирішенні цих проблем можуть і повинні взяти активну участь і наші миряни. Тут є широке поле діяльності для юристів, істориків, народних депутатів, активістів мирянського руху. Поки що Церква не зуміла використати у всій повноті цей величезний інтелектуальний і суспільно-громадський потенціал своїх вірних. Водночас Церква недооцінила величезних труднощів суспільно-економічної перебудови і пов'язаних з нею душпастирських обов'язків.

16. Крім того, треба постійно розпізнавати знаки часу, і аналізувати конкретну ситуацію. Замало укладати цілий ряд постанов, а й треба пильнувати, щоб вони виконувались. У наших теперішніх обставинах надзвичайно важливо поширювати, на всіх рівнях, відповідальність за долю Церкви. Властиве Церкві зацікавлення політикою, що походить з розсудливої турботи про спільне добро, не може втягувати її в політичні ігри, а, перш за все, повинно нагадувати присутність Бога серед свого Народу. **У кожній політичній ситуації Церква повинна на перший план ставити духовні цінності і, таким чином, допомагати вірним зробити правильний вибір у їхньому суспільному житті.** В контексті нової політичної ситуації Церква має чіткіше, ніж досі, наголошувати на роль моральної опозиції. Особливі завдання в цій галузі покладені на мирян.

Церква в новій культурній ситуації

17. Після 1990 року через наші відкриті кордони "влився" сучасний світ, приносячи разом з позитивними змінами і все те, що є в ньому злого й відразливого: атмосферу боротьби і маніпуляції, багатство одних і злидні інших, страх і насильство, антицерковні настрої і антикультуру, занепад моральних основ. Потрібно признати,

що ми не були готові своєчасно розпізнати загрозу, що випливає з тих культурних явищ, і компетентне приступити до виховування і захищання суспільства. Хоч маємо деякий досвід, все ж недостатньо усвідомлюємо небезпеку, пов'язану із споживацьким стилем життя, і не надто рішуче протистоїмо цій небезпеці. Мало уваги приділяємо нашій власній сутності, системі християнських вартостей, завдяки яким Церква пережила комунізм, а тепер ніби опинилась в порожнечі і над якою починають насміхатися. **Церква, що завжди була берегинею здорового й розумного патріотизму, — тепер, на порозі нового тисячоліття, не лише ставить перед собою завдання захищати *нашу* національну й культурну ідентичність, але й бере на себе відповідальність за формування християнського сумління і розвиток національної культури.**

18. Сьогодні нова культурна ситуація відзначається убогістю і безідейністю масової культури, яка скеровується в першу чергу на прибуток і є адресована споживачам з невибагливим смаком та низькими інтелектуальними й духовними запитами. Культ мистецтва - розваги і потреби постійного нагромадження вражень, провокують формування "нарцистичної" культури, яка скеровує не на розвиток людини, як особистості і її зв'язків з іншими людьми, але на кількість та інтенсивність переживань.1 Масова культура стала засобом впливу, який використовується в політиці і маркетингу. Вона проповідує споживацькі принципи і стимулює пасивність. У зв'язку з тим, перед душпастирями постає ще одне серйозне завдання: треба вчити способів формування інтелектуально зрілих особистих умінь і правильного вибору життєвої позиції. Значною мірою з подачі комерційної культури серед молоді культивується грубість, нетактовність, примітивізм у суспільному житті. Комерційна культура є джерелом плюгаво-жаргонної мови серед дорослих і молодих. Маємо тут справу з відвертою зневагою ідеалів християнської любові до ближнього.

Церква і плюралізм

19. В умовах суспільного плюралізму і демократії виявляються різного роду відмінності — у політичних поглядах, віруваннях, національних особливостях. До такого рівня плюралізму і демократії наше суспільство ще не підготовлене. Щораз частіше сучасний плюралізм викликає у багатьох скептичні думки про те, що правда в класичному її розумінні є неможливою, а навіть "неморальною бо призводить до нав'язування її іншим людям, а звідси, до порушення їх прав, зокрема свободи, яку сприймають як абсолютну свободу "від". Серед конкретних випадків трапляється зневага до іноземців (особливо тих, яких вважають винуватцями певних негативних подій), інколи примітивний націоналізм, ворожість щодо політичного супротивника. Поняття "ближній" знівелювалося — ми забули основну моральну заповідь Євангелія. Можна сподіватися, що Церква — навчаючи християнського життя в умовах плюра-

лістичного суспільства — покаже, яким чином Християнин може в дусі любові виразити своє несхвалення щодо когось чи чогось.

20. Дуже небезпечною є поляризація поглядів всередині церковної спільноти, при одночасній відсутності відповідного форуму для внутрішньої церковної критики. Під час вирішення внутрішніх церковних проблем, нерідко застосовуються засоби, якими користуються на політичній арені. Це, зокрема, думки про те, що бажаною метою є політичне подолання супротивника. Поділи і суперечності на полі релігійних відмінностей (міжконфесійність), у спільноті Церкви надмірно почали виділятися позацерковні структури. Єдність різноманітностей поступається місцем поділові на різні групи, які щораз більше відходять одна від одної і щораз частіше конфліктують між собою. Непорозуміння всередині Церкви йдуть у парі з відсутністю порозуміння з людьми, що фактично живуть поза нею. Деякі священики ніби образилися на ту частину суспільства, яка послабила свій зв'язок з Церквою; інші зачинилися в ізольованій фортеці, забуваючи, що священик повинен бути "людиною місії і діалогу" («Пастирів дам вам» — «Pastores dabo vobis», ч. 18). Багато з нас — як духовних, так і мирян — сьогодні більше уваги звертає на захист Церкви від нападів недоброзичливців, аніж на осмислення причин цих нападів. Більше уваги вимагають ті позиції, які передбачають початок діалогу і мета яких — навернення (особисте і опонента) шляхом спільного пошуку правди і добра.

21. Завдання, які постають перед Церквою на порозі третього тисячоліття, численні і, на загал, важливі для виконання. Деякі з цих завдань відомі нам віддавна, деякі є ознакою часу, коли знецінюється духовність, занепадають моральні устої окремих осіб і громади. Чим більше нівелюються моральні вартості і норми у світі, тим важливішим стає голос Церкви, а проповідування дієвості Євангелія більш необхідним. Треба не тільки роз'яснювати небезпеку різноманітних спокус, але, передусім, треба бути зразком вірності щінностям, дотримуючись принципу "зло добром перемагай" (Рим. 12, 21). Треба пропонувати конкретні й переконливі альтернативи.

22. При такому швидкому темпі змін, як сьогодні, розуміння знаків часу є важким, але необхідним завданням і його треба вирішити. Ми повинні враховувати нові сприймання дійсності, уміти використовувати нові форми навчання правд віри. Ми повинні відповідати на інтелектуальний виклик розвитку науки й техніки, доповнювати його духовно, вести компетентні дискусії, особливо в галузі проблем стику цих двох сфер. Переказуючи християнські послання, треба пам'ятати про завдання побудови "Цивілізації Любові". Мусимо будувати також "Вселенську цивілізацію", тобто таку цивілізацію, в якій принцип солідарності, а також пошук шляхом діалогу спільних вартостей повинні відігравати набагато важливішу роль, ніж дотепер.

23. У новій зовнішньополітичній ситуації — коли змінюються політичні

обставини, розпалася комуністична диктатура, але, натомість появилося багато інших противників, — наша Церква не увійшла ще в новий стиль душпастирської праці, який був би пристосованим до способу мислення і проблем сучасних людей. **Сьогодні, як ніколи досі, душпастирству потрібні безкорисливість і посвята, самовідданість і жертовність.** Тим часом, як у минулі часи, наголошується ще на кількості, а не на якості вірних. Душпастирство спрямоване, в основному, на маси, а не на особи, — на прибутки з великого числа вірних, а не на духовне добро найбіднішої і найнещасливішої людини.

24. Безперервно, від двох тисяч років, Церква прагне застерегти суспільство від аморальності. Однак, здається, що вона при цьому не використовує всіх своїх можливостей. Більше того, часто її дії фрагментарні й короткочасні, не зовсім вдалі, поверхові, недостатньо спрямовані на глибинне формування сумлінь. Деколи її дії мають пропагандистський, а не душпастирський характер. Така форма повідомлення про небезпеки, що їх несе сучасна цивілізація, важко сприймається освіченою частиною суспільства, якій потрібні не влучні лозунги, а інтелектуально глибокі аргументи. Адже добре відомо, що на багатьох католиків, які зараховують себе до інтелігенції, пропагандистські аргументи не впливають.

Церква - дороговказ і знак опору

25. Виконуючи роль учителя і свідка Євангелії, Церква стає записником морального ладу в житті осіб, родин, громад, виробничих колективів, громадських організацій, народу і держави. Роль морального авторитету, вихователя, сумління народу, завжди є для Церкви найважливішою. Постійна увага Церкви до актуальних людських потреб не може поступатися перед забаганками, чи тимчасовою модою. Навпаки, даючи чітке визначення добра і зла, Церква повинна поштовхувати на вибір конкретних і послідовних позицій, моральних засад, на подолання мнимих моральних поглядів, що набувають все більшого поширення.

26. Зокрема миряни, вивчаючи суспільну науку Церкви, повинні пропонувати такі рішення економічних і суспільних проблем, які можуть зменшити безробіття і запобігти екологічній деградації. З мирянського оточення повинні вийти концепції справедливого і реального майбутнього для села і землеробства. Зважаючи на те, що успіхи господарювання вимірюються тільки за принципом максимального прибутку і на те, що невідновлювані ресурси планети безвідповідально знищуються, необхідно шукати шляхів, які ведуть до зростання рівня життя, без збільшення обсягів шкоди довкіллю, а також постійно пам'ятаючи про країни, де панують злидні та голод.

ІІІ. ОРГАНІЗАЦІЯ МИРЯНСЬКИХ СПІЛЬНОТ 1 РУХІВ

Католицькі рухи і товариства

27. Поглибленню духовного життя мирян сприяє організація різного роду груп молитви і духовних формувань. Існують вже молитовні, молитовно-паломничі, марійські рухи, спільноти і групи, але все ж необхідно створювати нові спільноти — на зразок перших християнських спільнот, життя яких будувалось на єдності і науці Апостолів, ламанні хліба і молитві. Треба творити і розвивати спільноти, які сприяють поєднанню особи з Церквою, які б спонукали до відповідальності за Церкву. Тільки таким чином підготовані спільноти зможуть продовжити свою Євангелізацію. Надто мало є ще груп приготованих і тих, що готуються до євангелізації чи таких, які мають вже свій шлях у суспільному житті.

28. Мирянам треба нагадувати про важливість їхнього християнського покликання, яке за своєю природою виходить за рамки парохії і мало б реалізуватися також в родині і за місцем праці. Треба будити у вірних суспільний інстинкт, тобто усвідомлення свого покликання у спільноті Церкви. Разом з тим треба поглиблювати співвідповідальність за євангелізацію усього суспільства, використовуючи всі дарування вірних, щоб "не гасити Духа" (пор. 1 Єф. 5, 19). Тому так важливо, щоб християнин "дозрівав" у спільнотах, рухах, товариствах. Це "дозрівання" повинно іти поруч із усвідомленням, що приналежність до Церкви не дає жодних привілеїв (напр., привілею вищості над невіруючими чи привілею непомильності), а навпаки, зобов'язує до більшої відповідальності і важчих завдань.

29. Церква, як спільнота, — це спільнота спільнот. Це стосується як Церкви взагалі, так і помісних Церков і парохіяльних громад. Справжнім виміром життя Церкви, як спільноти, також будуть ці рухи й молитовні та євангелізаційні спілки, організації і товариства, які складаються, в основному, з вірних, хоч їх звичайно підтримують чи керують ними священики. Поряд з монашими згромадженнями і світськими інститутами вони сьогодні можуть стати однією з підвалин Церкви в Україні, які необхідні для її подальшої євангелізаційної і душпастирської послуг. Завдяки праці у малих релігійних групах люди будуть вчитися діяти спільно і жити у спільноті. Так вони здобудуть навики, потрібні для організації спільної діяльності у інших спільнотах і місцевих структурах — або виробничих, або політичних.

30. Завдяки політичним змінам виникли умови для створення і розвитку цілого "сектору" католицьких інститутів: медіа, шкіл, видавництв, товариств тощо. Але у зв'язку з браком компетентних осіб для керівництва цими інститутами і об'єднаннями, вони працюють ще не на повну потужність. Тим не менше, цей "католицький сектор" поволі зміцнюється, набирає досвід і навики роботи, і є для Церкви й суспільства справжньою надією. Він сприятиме підвищенню авторитету мирян і поза церковними структурами як такими, дозволить переносити вимоги католицької суспільної науки в реальне суспільне життя в країні; заопікується моральним рівнем громадського життя, а також політики, в якій

беруть участь в основному світські люди. Щоб досягнути всю цю мету, треба швидко й самовіддано творити структуру католицьких організацій і товариств — і тих, які були створені компетентними церковними властями, і тих, які, хоч виникли з особистої ініціативи окремих вірних, були визнані Церквою. Останні, створивши свій статут, грунтуючись на демократичних засадах, опираючись на демократичну владу, не підлягають безпосередньо ієрархії, хоч можуть підтримувати з нею зв'язок. Вони повинні діяти у світі від власного імені.

Потреба залучення мирян до вирішення важливих завдань Церкви

31. Настав час, щоб мирян вводити до вирішування важливих церковних завдань. Частина вірних вже готова до цього. Інших, особливо тих, хто в цьому зацікавлений, необхідно скеровувати на навчання, курси, стажування; слід всіляко підтримувати людей, які мають бажання працювати в Церкві; формувати еліту, залучаючи молодих людей, які мають вплив в тій чи іншій ділянці, і заохочувати їх, щоб своїм прикладом спонукали до діяльності інших. Слід залучати до співпраці мирян і разом з ними пропонувати "католикам на неділю" участь у парохіяльному житті. Не слід втрачати з поля зору діяльність світських католиків поза церковними структурами. Тому варто прилюдно відзначати лідерів рухів і товариств, які своєю працею і позицією дали свідоцтво вірності Євангелію, і довели свою здатність компетентної участі в суспільному житті. Такі лідери в деяких ситуаціях могли б заступити ієрархію чи принаймні полегшити її працю.

32. Католицька інтелігенція не завжди виправдовує покладені на неї надії. Не всі її представники впродовж останніх років витримали іспит як справжні і безкомпромісні захисники християнських вартостей. Однак є серед них відважні й компетентні люди, Тому варто задуматись, наприклад, над участю світських викладачів у діяльності семінарій, якщо вони матимуть, очевидно, належну підготовку. Треба створити такі умови для світських людей, щоб вони могли, згідно зі своєю кваліфікацією, займати керівні посади в церковних організаціях та інститутах, наприклад, посаду головного редактора видання, ректора католицького навчального закладу, або декана того чи іншого факультету. Зв'язок з католицькою інтелігенцією необхідно постійно підтримувати. Потрібно також вдосконалювати багаторівневий діалог з науковцями, та представниками владних державних структур, які вважають себе атеїстами або "віруючими, що конфліктують з Церквою". Змістовність, братерська лагідність такого діалогу, чіткість і недвозначність повинні з часом принести плоди. Однак, найважливіше — підтримувати цей діалог з надією, що "Бог бачить серця".

Недостатня активність мирян у місії Церкви

33. Через святі Тайни Хрещення і Миропомазання вірні стають співучасниками

священичої, пророчої і царської місії Христа, Однак щоденне життя не зовсім відповідає цій основній тезі богослов'я мирянства. У сфері життя Церкви, як спільноти та ієрархічної структури, в сфері її зовнішнього впливу через заклади і осередки, що безпосередньо залежать від ієрархії, у сфері самоорганізації католиків у спілки і товариства з різним рівнем зв'язку з ієрархією, врешті, в сфері індивідуальної участі світських католиків в різних напрямках діяльності — суспільній, господарській, політичній і культурній, роль мирян є надто скромною в порівнянні з теоретично існуючими можливостями. Напевне, найслабше виглядають миряни в першій сфері, тій, що стосується відповідальності усіх вірних за душпастирство і за життя парохії загалом.

34. У багатьох парохіях миряни є фактичними співпрацівниками душпастирів, але, разом з тим у багатьох парохіях їх не допускають до функцій, передбачених для них, а лише до дяківства чи паламарів ства. У багатьох парохіях немає парохіяльних рад (у т.ч. і душпас-' тирських парохіяльних рад), або не відновлюється діяльність раніше створених рад, а якщо ради є, то їхні права обмежуються. Звичайно, священики запрошують світських осіб виконувати певні чинності й послуги, але найчастіше ці чинності й послуги не мають душпастир-ського значення; це переважно робота технічного характеру. Таким чином священики ставляться до мирян, як підлеглих, а не як співпрацівників.

IV. АПОСТОЛЯТ МИРЯН У ПАРОХІЇ 1 В СІМ'Ї

Парохія - як спільнота спільнот

35. Основним простором для проповідування Божого Слова і священицьких послуг є парохія. Чим швидше запровадимо там форми праці, які утвердять Церкву як спільноту, чим швидше парохія стане спільнотою спільноти, тим швидше душпастирська послуга для парохії стане більш ефективною. Не завадить нагадати, наскільки важливим є піднесення життя парохії як спільноти. Через структури малих спільнот у парохіях, можливо, і веде дорога до поєднання масового душпастирства з постійною турботою про зрілу віру в активних католиків, які дають приклад християнського життя і апостольства. Трапляється, що через надмірну активність у різних елітарних спільнотах і релігійних рухах католик втрачає свій зв'язок з Церквою. Парохія відновлює цей зв'язок природним шляхом. Бажано, щоб різноманітні ортанізйції, рухи, спільноти були внутрішньо доступними для всіх. Треба дати їм можливість служити усій парафії, особливо, тим, хто почуває себе чужим.

36. Душпастирство в різних місцевостях відрізняється одне від одного. Це залежить від різноманітності культурних традицій і різного досвіду церковних служителів. Однак, скрізь треба прямувати до того, щоб парафія як спільнота спільнот

стала місцем зустрічей, місцем випробування віри, взаємної молитви. Парохія повинна стати осередком, у якому всі вірні між собою знаються, турбуються про кожного і вчаться співпраці. Заохочення до такої участі в житті парохії повинно вестись індивідуально, щоб людина почувала себе запрошеною до співвідповідальності за життя парохії і Церкви. Такою нагодою до зближення з парохіянами є час коляди, контакт з батьками дітей, які готуються до торжественного Святого Причастя. В анонімній масі великих парохій важко досягти активності мирян. Шляхом до цього може бути створення в лоні парохії малих груп. Впродовж деякого часу парохія стане спільнотою спільнот, які будуть притягати до неї і людей далеких від Церкви.

37. Організація парохіяльного життя у малих спільнотах знайомих між собою людей не тільки творитиме парохіяльну структуру, але, насамперед, дасть мирянам можливість виявити свою активність, яка відповідає їхнім потребам.

Окрім того, через малі спільноти, легше встановлюватимуться контакти мирян з душпастирями, швидше формуватимуться навики суспільного життя і утверджуватимуться громадянські позиції. Тут буде навчатися еліта, здатна виходити за межі парохії і вести дискусії, що стосуються суспільних справ. При моделі "парохія — спільнота" швидше, ніж досі, організовуватимуться парохіяльні душпастирські ради, до діяльності яких входитимуть і миряни.

38. Парохія як спільнота служитиме позитивним зразком на користь того спільного блага, яким є навколишнє середовище. Тому парохія повинна нести відповідальність за свою територію, за її чистоту, безпеку для здоров'я, красу краєвиду, суспільний порядок. Така позиція в результаті призводить до навернення, бо залучає не тільки всіх, хто проживає на території парафії, але й тих, які в структурах місцевої влади відповідають за навколишнє середовище. Ця діяльність матиме особливий вплив на молодь, яка сама по собі цікавиться екологічними проблемами.

У розбудові сучасного парохіяльного життя значною мірою можуть прислужитися матеріали і рішення Собору Львівської Архиєпархії, який відбувався в днях 22-27 лютого 1998 року і опрацьовував тему «Наша парохія».

Потреба постійності, вірності та дієвості в душпастирській праці

39. Постійність вчення Христа, учителем і свідком якого є Церква, і уділювання Святих Тайн, сторожем яких є Церква, вимагають від неї постійності в праці й вірності. Основним завданням як сьогодні, так і майбутньому є впровадження у життя УГКЦ доробку II Ватиканського Собору, і роз'яснення матеріалів цього Собору. У своїй діяльності Церква повинна використовувати, в першу чергу, перевірені методи, особливо ті, які справді наближають нас до Христа. Поряд і в поєднанні з ними слід розвивати нові форми місійної праці, але не шукати чогось надзвичайного, що вражає новизною і своєрідністю.

40. На жаль, душпастирська праця надто часто має ознаки тимчасової акції,

викликаної поточними подіями загальноцерковного чи суспільного життя. Не вироблено — принаймні в практиці парафіяльного життя — далекосяглої стратегії і способів впровадження її в життя. Бракує добре опрацьованої програми, яка б спрямовувала апостольську діяльність Церкви.

41. Священики іноді не вважають за потрібне нагадувати вірним про обов'язок виховувати власне сумління так, щоб воно було здатне до морального самоосуду. Душпастирі надалі не використовують можливостей наблизити людину до Бога через святу тайну Покаяння. Не до кінця ще проведено реформу обрядових дій цієї тайни. До сповіді в багатьох церквах можна приступити лише під час Служби Божої. Не проводяться покаянні Богослужіння, приготування, під час яких вірні мали б можливість більше усвідомити, що Тайна Покаяння стосується не тільки окремої особи, але й усієї спільноти.

42. Церква наблизиться до євангельського ідеалу, якщо наше душпастирство стане безкомпромісним, тобто переказуватиме Євангеліє в повному обсязі, без замовчування важкодоступних тем і оминання слушних вимог. У час, коли зростає кількість мирян, глід шукати нових засобів душпастирської діяльності. Треба зробити рішучий крок — вийти до невіруючих і непрактикуючих, потрібно і бути там, де є люди, що потребують допомоги Церкви, і робити це без пихи і чванливості, без "красномовства", бо сьогодні слова — особливо надто піднесені — переконують щораз менше. Це найважливіші завдання на сьогодні — не тільки для священиків, але, особливо, для мирян.

Недостатність сформованості та апостольської ревності серед мирян

43. Серйозніше і безпосередніше залучення віруючих до послуги Церкви, хоч проповідуване і очікуване, фактично не завжди є можливим. Це насамперед залежить від релігійної необізнаності - значної частини мирян: незнання Святого Письма, символів віри, повчань II Ватиканського Собору, неглибока віра в Бога, трактування її як чогось тільки приватного. Бракує особистого спілкування з Богом, що врешті призводить до закостенілості віри і нездатності бачити в Євангелії дороговказу в щоденному особистому житті. Для багатьох громад є характерна примітивізація християнського життя, незважаючи на поверхове прив'язання до традиційних релігійних практик. Культивується усталений образ католика, який обмежує свою релігійну активність виконанням основних, обов'язкових практик. Інколи це перемінюється в крайній фанатизм. Зрозуміло, що немає в такому випадку захоплення Євангелієм, єдності з Христом, а тим більше, великодушного віддання себе служінню Євангелію.

44. Непокоїть те, що одним з проявів ігнорування релігії є нерозуміння Церкви, Надто багато людей ототожнює Церкву з духовенством, трактує її як установу, в якій

священики і монахи є лише працівниками і як такі надають — за певну оплату — релігійні послуги. Світським залишається роль клієнтів, які, чим більше заплатять, тим краще будуть обслужені. При такому розумінні сутті Церкви, немає найменшого шансу для сприймання її як Христового Тіла і як Божого Люду. Отже, можна зробити висновок, що рівень мирянства далекий від того, який передбачений Собором. Якщо ми сприймаємо Церкву більше як установу, аніж як спільноту, і якщо не усвідомлюємо, що як члени Церкви ми перебуваємо в її середині, а не назовні, то стає очевидним, що нам бракує почуття Церковної спільноти, а також відповідальності за її існування і розвиток.

45. Нерозуміння соборної і післясоборної еклезіології, низький рівень активності в житті і послузі Церкви, часто пов'язані з небажанням брати участь у церковному житті, що, в свою чергу, випливає з байдужості до будь — якої суспільної діяльності, нехіть до будь-якої активної праці. Така пасивність є наслідком впливу тоталітарної системи, в якій ми донедавна жили і яка вщент знищила суспільну активність і навчила нас тікати в своє лише життя. На жаль, багато людей заражені духовною нехіттю, перед новими важкими і відповідальними завданнями. Багатьом бракує віри в те, що вони потрібні і що можуть зробити справді щось вартісне. Є такі, що не вірять у можливість змін у Церкві. Дехто не може знайти для себе відповідного місця в житті і відповідно до своїх уподобань та форм діяльності.

46. Багатьом віруючим, які збагнули соборну суть Церкви і знайшли у ній своє місце, бракує необхідної підготовки до активної участі в житті спільноти, знання механізмів громадської діяльності і вміння співвідносити громадську активність з реалізацією особистих потреб; бракує традицій громадянського співжиття, вміння організовуватись у групи цільової діяльності, а також готовності до співдіяльності з єпископами і священиками. До цього ще треба додати брак відповідних прикладів, бо в парохіях ще так мало компетентних і гідних загальної довіри ентузіастів, апостолів, євангеліза-торів. Бракує досвідченої мирянської еліти, яка могла б запропонувати стиль діяльності, вартий наслідування, особливо молодими, — стиль, який не утотожнювали б з духовентвом і який поєднував би релігійне формування з громадською активністю в особистому оточенні. А трапляється, що брак духовних основ гра в громадянську активність деяких вірних просто відштовхує оточуючих.

Потреба виховання мирян

47. Мирянам, насамперед, потрібне повне навернення — як щодо віри, так і щодо моральності. У цьому велику роль повинні відіграти душпастирі, які допомагатимуть мирянам поглиблювати їхню віру, спонукатимуть до відповідальності за особисті рішення і позиції, а також за родину, сусідів, колег по роботі, Державу і Церкву. Треба допомогти людям утверджувати віру в своєму щоденному житті. Церква не може стати осторонь щоденних людських проблем. Навпаки — саме

щоденні проблеми, сприйняті в світлі віри, повинні створити канву діяльності Церкви. Потрібні такі душпастирі, які переконали б вірних у важливості їх ролі в Церкві. Особливу увагу слід приділити духовному вихованню мирян, які належать до церковних структур, — катехитів, викладачів католицьких навчальних закладів, журналістів католицьких видань.

48. Серйозна праця над формуванням світогляду віруючих необхідна, якщо хочемо, щоб вони могли знайти відповідне місце в Церкві і мали бажання зайняти його. Належна оцінка ролі молитви, розважання і чистота у вихованні молоді потрібна не тільки для утвердження у священичому чи монашому покликанні, але насамперед для формування такої спільноти віруючих, яка повністю відповідатиме Євангельським ідеалам. Одним із закликів Собору, а відтак особисто Івана Павла II є заклик до мирян, який насамперед спонукає до праці над поглибленням внутрішнього їх життя.

Треба створювати й організовувати осередки закритих реколекцій — місця тиші і молитви. Необхідно, щоб для вірних стали доступнішими різні форми індивідуальних реколекцій, а також практика духовного керівництва. Треба вчити віруючих справжнього духовного життя на прикладах життя і діяльності великих мужів молитви. Потрібно організовувати школи молитви, біблійні гуртки тощо. Тільки розвиваючи такі й подібні форми роботи, можна буде виховати мирянську еліту, здатну до співвідповідальносгі за діяльність Церкви.

Парохія - осередок виховання і діяльності мирян

49. Парохія — основне (але не єдине) місце формування світогляду мирян. Тут може й повинна проводитися катехизація дорослих — найкраще невеликими групами, де легше виявити ініціативу. Нашим мирянам треба більше інтелектуалізму, а менше сентименталізму. У таких групах треба популяризувати доробок II-го Ватиканського Собору, розповсюджувати вчення Церкви про мирян, наближати до вірних науку Церкви про суспільство. Ці завдання повинні покладатися не тільки на священиків, але і на компетентних мирян. Дбаючи про раціональний розвиток структур мирянства, варто проводити навчання організаційної роботи, управління і спілкування. Для тих вірних, які мають бажання взяти більш активну участь у діяльності Церкви і в зацікавленні в удосконаленні свого християнського світогляду, треба створювати різноманітні "школи", наприклад, школу молитви і внутрішнього життя, школу євангелізації, готувати лідерів активного апостольства. Це сприятиме удосконаленню духовного життя і, — що сьогодні дуже важливе, — підготовці до участі в суспільному житті.

50. Як підтверджують результати соціологічних досліджень, невігластво значної частини католиків в справах віри, а також часта констатація основних норм християнської моралі спонукають до душпастирської праці для дорослих, загрузлих у виробничих чи родинних проблемах, але бажаючих бути чимось більше, ніж като-

ликами на неділю. Тому, завдання парохії — навчання, яке здійснювалося б у формі зустрічей і лекцій, в яких слухачі знайомились би з проблемами християнської філософії і теології, а також наукою Церкви про працю, суспільство, подружжя, родину тощо. Зокрема, слухачі повинні грунтовно вивчити Катехизм Католицької Церкви. Проте катехизація дорослих не може бути звичайним продовженням катехизації дітей чи молоді. Більше того, вона повинна уникати шкільних схем. Її завдання — доповнити, удосконалити релігійні знання, сприяти глибшому осмисленню проблем середовища, в якому живе і працює людина, формулювати пропозиції і спонукати до вияву ініціативи. Організаційну роль могла б зіграти тут робота в багатьох малих групах, які об'єднані спільною програмою і які діляться одна з одною набутим досвідом. Можна було б також організувати парафіяльні курси теологічних знань на яких би оцінювали діяльність курсантів, нагороджували дипломами та іншими відзнаками. Проте організація такого типу роботи з віруючими може бути пов'язана з певними труднощами.

51. Завдяки пожвавленню парафіяльного життя миряни почуватимуться в парафії, як у себе вдома. Вони відчують, що на них розраховують, що їхня робота потрібна і що вони можуть зробити щось істотне. Але про це вони повинні довідатися безпосередньо від душпастирів. Тому варто було б оновити кадри парохів. Зрозуміло, що тут йдеться не про їхню кардинальну заміну, а, швидше, про те, щоб під час призначень на цю посаду бралися до уваги не лише стаж праці і заслуги, але практичні душпастирські навики, зокрема навики праці з колективом і чуйність до суспільних проблем. Працюючи з мирянами, варто насамперед, орієнтуватися на молодих людей і залучати їх до життя парохії, бо літні люди, які звикли до пасивної участі в житті Церкви, такими, в основному, і залишаться. Слід також серйозно поставитись до заснування і діяльності парохіяльних душпастирських рад, які не тільки займатимуться фінансами і розпоряджатимуться маєтком парохії (як це є в традиційних радах), але й матимуть голос у душпастирських справах.

Апостолят у сім'ї, апостолят через сім'ю

52. Родина — в широкому розумінні, — незважаючи на величезні зусилля духовних осіб, залишається сьогодні тим простором, де ще не замешкала правда Євангелія. Постійної уваги душпастирів зокрема, і Церкви в загальному, вимагають проблеми подружньої вірності, поваги до життя від моменту зачаття до природної смерті; а також проблеми ненависті між членами родини і між цілими родинами, проблеми порнографії, яка нищить подружню любов, врешті, актуальна сьогодні проблема статевого виховання молоді, виховання почуттів.

53. Родина як спільнота любові повинна стати основним об'єктом турботи іншої спільноти любові, тобто парохії. Родина є першим виховним "закладом", але, як така, сама потребує виховання.

Зважаючи на численні небезпеки, які чигають на українську родину, кожна парафія повинна дбати про душпастирство родин. Потрібне душпастирство молодих подруж, бо багато з них переживають сьогодні серйозні труднощі. Цю роботу слід розпочинати на дошлюбних курсах, які не мають обмежуватися бесідами на різні теми, що стосуються подружнього життя, але повинні стати вихідним пунктом для дальших зустрічей, самодопомоги родин, їх духовного розвитку. Черговою нагодою може стати підготовка сім'ї до урочистого прийняття Святого Причастя дітей. До організації і духовної підготовки цієї урочистості слід залучати батьків, а відтак підтримувати з ними контакт (через молитовні групи, спільні релігійні і товариські заходи), Таким чином створяться умови для постійної формації родин. Щораз більш нагальною стає сьогодні потреба душпастирського піклування про родини, які розпалися, а також про тих осіб, які живуть у нешлюбному зв'язку; відтак осіб, які несправедливо вважають, що спільнота Церкви їх не прийме.

Звичайно, в праці з родинами більшість організаційних завдань мусять взяти на себе миряни.

54. Спільною турботою душпастирів і мирян хай буде заснування і керівництво в парафіях груп рухів і родинних товариств, які організовуватимуть самодопомогу родин в ділянці виховання молодого покоління, організації літнього і зимового відпочинку дітей і молоді, поєднаного з євангелізацією, молитвою, наданням взаємних послуг. Діяльність цих рухів повинна бути відкритою для проблем неповних родин, багатодітних і таких, яких від парохіяльного життя віддаляють проблеми, пов'язані зі злиднями, алкоголізмом, деморалізацією.

Тому в багатьох школах рівень катехизації є серйозною проблемою. Відірвана від парохіяльного життя катехизація часто зводиться до формального викладу, який не опирається на релігійний досвід. Необхідно, щоб деякі катехити переглянули свої методи праці з дітьми і молоддю. Парохії повинні заохочувати батьків до зацікавлення катехизацією дітей і молоді. Обов'язок батьків — допомагати катехитам у їхній праці, доповнювати знання дітей з кате-хизму домашніми розмовами про Бога, Біблію і Літургію.

55. Повернення катехизації до школи може дати Церкві нові шанси, але може і призвести до непередбачених труднощів. Адресати сьогоднішньої катехизації важче піддаються християнському вихованню, ніж їх ровесники кілька років тому. Тому в катехизації потрібно вдосконалювати осягнутий рівень. Необхідно опрацювати нові програми катехизації, які відповідали б не тільки вимогам Католицької Церкви, але й викладу на вищому рівні релігії в школі. Багатьом учням, крім катехизації, потрібна Євангелізація. Показуючи шлях до Спасіння, треба краще, ніж досі, дбати про формування сумлінь.

56. Завдяки новій суспільній ситуації Церква має можливість відвідувати дитячі садки, школи, дитячі будинки, інші навчально-виховні заклади. Та все ж

невелика кількість дітей та молоді відвідує недільні Служби Божі. Юне покоління слабо пов'язане з літургійним життям. У парафіяльні групи і релігійні об'єднання входить мала кількість дітей і молоді. Тому необхідно впроваджувати поряд з шкільною катехизацією систематичні зустрічі душпастирів з молоддю в парафіях. Найкраще було б пов'язувати ці зустрічі з катехизацією, яка готує до участі у Святих Тайнах. Незважаючи на брак кадрів, варто було б підготовку до участі у Святих Тайнах вести індивідуально. Треба з великою турботою ставитись до молодіжних молитовних груп, вести душпастирство (а не тільки навчання) хлопчиків-вівтарників, які прислужують під час Служби Божої, працювати з дітьми і під час канікул. Турбота парохії сьогодні потрібна дітям та підліткам з бідних родин, з сімей, що розпалися, а також наркоманам. Нові форми душпастирської діяльності мусять бути добре відпрацьовані. Не тільки катехити повинні займатися молоддю. І не тільки священики повинні її виховувати. Катехизація буде ефективнішою, якщо зусилля катехитів у школі і священиків у парафії будуть доповнені діями світських вихователів та опікунів. До праці з молодим поколінням у рамках парохіяльної структури слід передусім залучати компетентних і досвідчених віруючих учителів, вихователів, батьків,

57. З душпастирською турботою про молодь треба сьогодні аналізувати поширення і діяльність сект, які на сьогодні активізували свою діяльність, працюють динамічно, деякі опираються на солідну фінансову підтримку. Їх аналіз світу однобічний, вони дають прості відповіді на найскладніші людські проблеми і, врешті, пропонують подобу безкорисливої любові без будь-яких умов, чим і приваблюють до себе людей, особливо молодь. Ці осередки несуть з собою певну загрозу, але, насамперед, їхня діяльність є істотним викликом душпастирству. Тому священики повинні бути відкритими для молоді, не повинні легковажити її фактичними проблемами і труднощами. Клімат у спільноті повинен бути таким, щоб кожен її член був впевненим у тому, що його вислухають і зрозуміють. Тут повинна панувати атмосфера чуйності і сердечності, духовності й віри в надприродне. Крім сект, не треба забувати і про нові напрямки в філософії, зокрема, філософію Сходу, про пов'язані з ними методи нетрадиційної медицини, які теж несуть у собі небезпеку. Негативно впливає на молодь і література, пов'язана з магією, окультизмом, парапсихологією.

58. Іншою серйозною загрозою для нашої молоді є наркоманія. Вдаються до наркотиків молоді люди, занедбані у виховному плані, від яких відвернулося суспільство чи які опинилися за межами родини. Причинами наркотичної залежності для багатьох молодих людей стає розрив зв'язків з сім'єю, шкільним колективом, почуття непотрібності, самотності. Початком реабілітації для цієї частини молоді може стати відновлення зв'язків на рівні особи. У цьому процесі нічим і ніким не можна замінити Церкву, яка представляє як одну особу так і спільноту осіб. У зв'язку з цим перед Церквою постають завдання щораз жертовнішої душпастирської праці з

молоддю, над якою нависла загроза наркоманії і від якої відвернулося суспільство. Крім того, Церква повинна готувати для боротьби з наркоманією власних спеціалістів, а також організовувати місця реабілітації наркоманів.

Апостолят для хворих

59. Парохія, як спільнота любові, своєю турботою оточує насамперед хворих людей. Діяльність «Карітасу» на державному і єпархіяльному рівні не звільняє ні парохіяльних структур, ні окремих католиків. Маючи обов'язок бути насправді християнами, — не можемо заплющувати очі на проблеми бездомних, голодних, старих, хворих, самітніх. Парохія повинна постійно бути відкритою для усіх немічних, потребуючих, відкинутих. Мусимо розвивати душпастирство хворих — за місцем їх проживання і в лікарнях. Мусимо доходити і до людей, хворих особливо небезпечною патологією і відкинутих оточуючими. У цьому особливу участь повинні взяти миряни, які міцно з'єднані з парафіяльною спільнотою і які черпають силу для такого важкого апостольства з її священних послуг.

60. Парохія як спільнота, повинна виявляти живу турботу про безробітних, а також про людей, які опинилися (часто несподівано і тому більш болюче) у важкому становищі: бідних, нездатних утримувати родину, психічно зламаних. Сьогодні ще не розвинене душпастирство безробітних. Тимчасом треба пам'ятати, що безробіття несе не тільки матеріальні збитки, але й небезпечне для життя сім'ї явище деградації авторитету непрацюючого батька, послаблення відповідальності за родинні справи, а також негативно позначається на вихованні та навчанні дітей. Складною є проблема безробіття молоді — випускників середніх та вищих шкіл. Довготриваюче безробіття стає джерелом непевності, депресії, безвідповідальності і недовіри до суспільства, як і до себе самого. Воно на-рушує належну ієрархію цінностей і як симптом пануючого в суспільстві непорядку, стає ще однією проблемою, над вирішенням якої повинна працювати Церква. Новим завданням для багатьох парафій буде не тільки душпастирство безробітних, але також залежно від потреб — стимулювання посередництва у працевлаштуванні **та, в міру можливості, організацію таких господарських структур, завдяки яким будуть утворені нові місця праці.**

61. Територія, охоплена злиденною ситуацією, особливо у великому місті, стає територією деморалізації й агресії, "нічиїм суспільством", байдужим до справ спільного добра, загрозою демократії через свою беззахисність перед будь-якою популістською маніпуляцією — лівою, антиклерикальною, націоналістичною, релігійно-ксенофобічною. У зв'язку з тим, заклик Святішого Отця до праці з бідним населенням у наших умовах дуже актуальний. Звідси випливає чергове завдання для мирян, зокрема для діючих у них різних рухів.

Апостолят допомоги професійним і політичним центрам

62. У зв'язку з характерною для урбанізованого суспільства професійною

спеціалізацією і різним рівнем інтересів та стилів життя виникла необхідність апостольства професійних груп та осередків. У сьогоднішніх умовах ця послуга Церкви стає все більш актуальною. Адресатами такого душпастирства стають нові суспільні групи людей, які займаються економікою, суспільною діяльністю, політикою. Це бізнесмени, менеджери, профспілкові діячі, працівники органів самоврядування, вищі державні урядовці, парламентарі і т.п,, тобто люди, які, відповідно до своєї діяльності, користуються авторитетом і можуть впливати на інших, але, разом з тим, їх моральність постійно перебуває під загрозою. Хоча б лише з цього приводу їм необхідна душпастирська опіка. В організації такої душпастирської праці, яка поєднує духовні, етичні і навіть товариські функції, вагому участь повинні брати самі зацікавлені, відтак — миряни.

63. На тлі трансформації економічної системи в Україні появився прошарок багатих людей, стиль життя яких можна назвати чванливим споживацтвом, і — набагато численніша верства бідних людей. Поклоніння божкам споживацтва, в результаті зросту життєвого рівня, багатьом людям здається, що Бог перестав вже їм бути потрібним. У погоні за грішми вони не мають часу для ближчих. Матеріальні нестатки, які погіршують психічний і суспільний стан родини, породжують нервове напруження, погіршують взаємовідносини в родині, є сьогодні (і залишатимуться у майбутньому) серйозною причиною душпастирської турботи Церкви. Економічні зміни ставлять Церкву перед необхідністю ретельно зайнятися проблемами праці й оплати за неї, професійної етики (етики підприємців й етики купців), а також етичним рівнем діяльності професійних спілок і етичним рівнем споживання.

64. Поняття "ближній" у спільнотному житті сьогодні звелося до поняття "свій", В основному (якщо не завжди) саме цим поняттям і обмежується застосування моральних норм. Загальновідомими є зловживання в суспільно-політичній і господарській сферах. Тому необхідним є наголошувати на моральний вимір суспільного життя. Обов'язковим є виховання людей в дусі патріотизму і відповідальності за Батьківщину. Слід відмежуватися від спроб використання Церкви — її традицій і організації — в політичних цілях. Для цього апостольська діяльність повинна бути спрямована до всіх людей, що працюють у сфері суспільного життя, — не тільки до політиків, але й до працівників адміністрації, самоуправління, судочинства і діячів невладних організацій. Це завдання дуже важко виконати за короткий термін, тому що бракує відповідно підготовлених душпастирів і світських людей. Однак, цю роботу необхідно розпочати хоча б від невеликих груп священиків і мирян.

Місія мирян у ділянці культури

65. Ділянками, в яких і через які служіння Церкви світові повинно виявитися в конкретних справах, це є наука і культура. Саме тут відбуваються процеси, від яких,

значною мірою залежить майбутнє народу. Ситуація політичної свободи створила можливість для значно помітнішої, ніж досі, присутності Церкви в медіах. Євангелізація і духовне формування особи за допомогою засобів масової інформації є нагальною справою. Особливо треба старатись про якнайширший доступ Євангелія до найпопулярніших ЗМІ, зокрема електронних.

Необхідним, хоч, як показала практика, нелегким для виконання, є створення Церквою власних медіа, преси, радіомовлення, телебачення. Дуже потрібні католицькі радіо і телепередачі. Євангелізація за допомогою цих засобів масової інформації вимагає великих зусиль. Ця ділянка апостоляту ще не використовується сьогодні належним чином. Рівень деяких передач низький, а взагалі, багато ще споперед духовенства недооцінюють важливості засобів масової інформації і нарікають, що католицька преса у парохії — зайвий клопіт. Від цього страждають католицькі видання,

66. Оскільки єпархії на загал не можуть забезпечити високого рівня діяльності власних видавництв, друкарень, радіостанцій і телепередач, тому варто розвивати їхню співпрацю у цій ділянці. Це дасть можливість Церкві зберегти як людські душпастирські сили, так організаційні і фінансові. Також потрібно створити на високому професійному рівні загальноукраїнський католицький часопис, який виходив би під опікою Церкви. Потрібно організувати дійову систему розповсюдження католицьких книжок і преси. Уся ця ділянка роботи вимагає особливої турботи мирян.

67. Церква повинна мати у своєму розпорядженні інформацію про апостолят — на рівні парохії, єпархії, держави про створення і діяльність рухів і католицьких товариств, тому що часто позитивний досвід і цікаві ініціативи відомі лише невеликій частині суспільства. Масс-медіа розповідають про них епізодично. Подібну інформацію треба систематично збирати і оприлюднювати. З цією метою доцільно створити Центр «Нової Євангелізації», який при наявності відповідних фондів зможе розгорнути широку діяльність. Треба забезпечити швидкий розвиток цього центру, щоб можна було вирішувати проблеми, пов'язані зі створенням і функціонуванням парохіяльних спільнот, залучати до діяльності в парохії мирян, скеровуючи їх на досвід інших спільнот, оприлюднювати добрі ініціативи і заохочувати до активності, працювати над виникаючими дрібними чи великими проблемами, врешті — розповсюджувати власні здобутки.

V. СПІВПРАЦЯ І СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ ІЄРАРХІЄЮ ТА МИРЯНАМИ

Повага мирян до священиків

68. Миряни хочуть бачити в особі священика досконалий приклад для

наслідування, їм потрібна його віра, знання і свідчення. Тому вони шукають глибоко віруючих, довіряючих Богові, з добрими богословськими знаннями, священиків, які повністю віддають себе Христові, який їх послав. Віруючі радіють, зустрічаючи священиків, які живуть молитвою і завжди дбають про достойне виконання своєї місії в Церкві, які живуть справді за Євангелієм. Миряни очікують від священика його особистого свідчення приязні з Христом і вдячні долі, якщо такі свідчення знаходять.

69. Найлегше і найефективніше віруючі можуть випробувати віру священика через душпастирські контакти у межах парохії. Миряни цінують відповідальність священика за його покликання, сумлінне виконання священицьких обов'язків, а також його безкорисливість, бо за відмовою від матеріальних речей стоїть любов до Того, хто "вгорі". Вірні хотіли б бачити в священиках євангельську вбогість, суть якої не стільки в тому, що той чи інший душпастир живе в злиднях, але в тому, що він байдужий до матеріальних речей. Добре, що вірні таки знаходять таких убогих духом священиків. Вірні прагнуть слухати добре підготовлені проповіді, які побудовані не тільки на Божому Слові, але й на особистому досвіді священика, на його пізнанні життя і проблем середовища. Ціниться вміння передачі теологічних знань, сумлінне служіння при уділю-ванні святих Тайн, особливе ставлення до людей, які сповідаються, конкретні поради під час сповіді, уміння працювати у молитовних групах, знаходити нестандартні рішення і, поруч з тим, постійна, палка, запалююча інших ревність у душпастирських діяннях.

70. Бути відданим апостольській праці — це не значить лише старанно служити Богові біля престола чи у сповідальниці. Це також означає могти і вміти бути слугою, присвячувати себе іншим, бути готовим допомагати вірним у будь-який час, надавати дійову допомогу не лише в духовному плані, але насправді служити, а не просто виконувати свої обов'язки. Справжній священик повинен керуватися принципом: "Я мушу бути малим, щоб у Церкві і завдяки Церкві зростало Боже Царство" (пор. Ів. 3, 30).

71. Про віру священика і достовірність його душпастирських послуг, свідчить також його ставлення до мирян. Вірні цінують душ-пастирів, у яких живе діяльна любов до ближнього, повага до кожної людини, зокрема зичливість до всіх, вміння слухати іншого, щиро розділяти його радощі й горе, відкритість до людей, терпеливість, сердечність і доброта, ставлення до людей як до близьких осіб, а не як до підлеглих, вміння зрозуміти іншого, але не бути поблажливим. Цінують також священиків, які не ототожнюють грішника з гріхом, суворих і одночасно великодушних, а також таких, які хочуть і можуть не тільки розмовляти, але і співпрацювати, які довіряють мирянам, прислуховуються до їхньої думки, прагнуть чогось від них навчитися. Цінують священиків, чутливих на біду інших; тих, яким близькі проблеми вбогих; тих, що завжди готові прийти на допомогу. Врешті, цінують священиків, які усвідомлюють, що вони повинні служити не лише католикам, але й тим душам, які стають осторонь Церкви.

72. Священики насамперед люди, відтак християни, а відтак духовні особи. Тому, щоб священик став священиком з його місією, яка випливає з місії Христа, він насамперед повинен бути насправді людиною. Тому віруючі завжди шукають у священикові — і часто знаходять — прикмети доброї людини: лагідність, чесність, скромність, покору, розсудливість, серйозність і життєрадісність. Священик не може мати поганих звичок, йому повинна бути притаманна не тільки богословська, але й життєва мудрість, він повинен бути людиною освіченою і культурною, щоб розуміти світ, у який його послано, вміти в ньому жити і діяти.

Закиди вірних проти своїх душпастирів

73. Недоліки людського характеру можуть відбитися на душпас-тирському служінні священика. Хоч на священиках лежить обов'язок виробляти в собі кращі прикмети характеру і якості, та все ж вони вийшли з суспільства. Це родина, школа, друзі, медіа, які їх виховували й формували їхній рівень мислення. Отже, так чи інакше в них віддзеркалюється світ, тобто вони сприйняли і те, що добре, і те, що погане. Джерелом багатьох прикмет священиків, які викликають незадоволення серед мирян, є недоліки самої свяще-ницької формації — духовної, також і суспільної, а не погана воля. Тому дуже прикро, що деколи трапляються несправедливі обвинувачування з боку вірних духовенства і навіть ієрархії. Боляче, що для такої, часто безпідставної критики, іноді використовуються навіть засоби масової інформації.

74. Під час підготовки майбутніх священиків в духовних закладах особливу увагу звертається на покликання, відтак на особливий вибір Богом і призначення людини до великих завдань, які недоступні поодиноким мирянам. Бути вибраним призводить до того, що деякі вихованці цих семінарій, а пізніше священики, неправильно розуміють священицьку елітарність, пояснюючи її як буття "понад", а не — разом з мирянами — "в" Божому Народі. У таких священиків може появитися невиправдане почуття вищості і розуміння своєї суспільної позиції як особливої позиції, що виражається у гордовитому ставленні до інших, вимаганні поваги до себе виключно з приводу ношення ряси, а також поведінці володаря, якого відносини з суспільством будуються лише на розпорядженнях та приказах. Такий священик твердо переконаний у своїй вищості і непомильності та справах, які не входять у його компетенцію. Такий душпастир діє як диктатор, тому що переконаний в абсолютній непогрішності власної думки; вважає себе найвищою інстанцією, єдиним авторитетом і суддею.

75. Миряни болісно реагують на поширене серед деяких священиків невміння вислуховувати парохіян. Трапляються навіть випадки недоброзичливості, зневаги до простих чи перестарілих людей, погорда до тих, які, — як загублені овечки, — очікують на особливу турботу й опіку душпастиря. Таке ставлення до людей часто пов'язане з нерозумінням свого післанництва. Душпастир виступає як службовець,

формаліст, розподілювач релігійних послуг. Тут ідеться не тільки про бюрократію в парохіяльній канцелярії, але про бюрократизацію усього парохіяльного життя, про юридичне трактування справ релігії.

76. Навіть ті парохіяни, які зі зрозумінням ставляться до людських слабостей своїх душпастирів, дуже суворо засуджують священиків, що надто цікавляться земними дочасними справами, надмірно прив'язуються до грошей і оточують себе предметами розкоші. Негативно сприймається парохіянами встановлення священиками надто високої платні за душпастирські послуги. Таким чином, на думку мирян, священики дуже легко отримують прибутки і тому не розуміють фінансових проблем більшості членів суспільства. Надто високий, особливо в порівнянні з середнім рівнем життя парафіян, рівень життя священиків вірні сприймають як суперечність Євангелії, яка проповідує вищість духа над матерією. Парохіяни нарікають, що деякі душпастирі більше дбають про матеріальний добробут, ніж про безкорисливу душпастирську працю. Миряни помічають хитрість, захланність, ненажерливість, егоїзм деяких священиків; підкреслюють, що сьогодні є немало багатих священиків у парохіях, де парохіяни живуть у злиднях і не вистачає засобів на підтримку євангельських ініціатив мирянства.

77. Негативно сприймають парохіяни і те, що деякі священики обмежують свої душпастирські послуги лише до служіння Св. Літургії. Звичайно, це свята ділянка праці, але все ж це надто мало в порівнянні з дійсними потребами, на які очікує у більшості частина віруючих. Тим більше, якщо священики ще й несумлінно ставляться до своїх обов'язків: постійно, недбало і байдуже служать цю Літургію, стандартно ставляться до тих, що сповідаються; з поспіхом відвідують хворих. Тому вірні переконані, що саме таке недбале ставлення священиків до своїх душпастирських обов'язків негативно впливає на духовне життя парохії. Вірні з зрозумінням ставляться до того, що священик має право на відпочинок, але вважають, що він не повинен зловживати цим правом, коли потрібна його допомога у надзвичайних випадках. У зв'язку з тим непокоїть практикування вільного дня для священика. Вірні невдоволені, коли священик у цей день покидає парохію, мотивуючи це тим, що вони самі навіть у вільні від праці дні, не залишають своїх дітей.

78. Постійно зростає кількість мирян, які прагнуть знайти собі відповідне місце в Церкві і разом з Нею служити світові. Таких вірних особливо вражають байдужість, а іноді навіть нехіть священиків до ініціативності мирян; нетерпимість до людей, які пропонують щось нове; ігнорування думки світських з приводу тієї чи іншої проблеми, яка базується на засаді: "Ніхто не буде керувати Церквою, крім священика". Вірних обурює, коли священики поділяють парохіян за їхніми політичними спрямуваннями і підтримують тільки деяких з них; коли священики спілкуються з деякими мирянами тільки заради створення доброго враження чи, досягнення певної мети, наприклад покращання фінансового становища - а навіть співпрацюють з нечесними людьми,

79. Іноді чуємо нарікання вірних на те, що священикам не вистачає

богословських знань. Такі душпастирі не можуть вести розмови на важливі релігійні теми з інтелектуально просвіченими парохіянами, що очевидно знеохочує цих останніх. Часто духовенство не цікавиться, або мало цікавиться проблемами й подіями сучасного культурного життя. Викликає незадоволення мирян і рівень особистої культури деяких священиків. Викликає недовір'я надмірна прив'язаність деяких священиків до певної політичної орієнтації чи політична однобокість. Такі позиції часто поєднуються з нерозумінням складних суспільних проблем і політичної ситуації в державі та світі і, що ще гірше, з неусвідомленням того, що вони можуть стати причиною роз'єднання парохіян.

80. Сучасне становище апостольської праці Церкви і її майбутнє, вимагає ґрунтовної духовної, інтелектуальної і душпастирської підготовки священиків. Починати треба від пробудження і плекання покликань — у параохіяльному житті, в діяльності рухів і товариств. Надалі потрібна належна формація в духовних семінаріях, а також самоосвіта, на що особливо наполегливо наголошує II Ватиканський Собор і, зокрема, Папа Іван Павло II. Слушною, на наш погляд, є вимога "інтелектуальної селекції" семінаристів, навіть якщо їх небагато. Відтак, поруч з філософською і богословською освітою, також необхідна соціальна освіта, яка готуватиме душпастирів до діяльності в різних суспільних умовах і до співпраці з різним людьми.

81. Причини того, що миряни все ще не беруть активної участі в житті і служінні Церкви, закорінені і в середовищі вірних, і в середовищі духовенства. Більше того, це одні і ті ж самі причини. Частина священиків слабо ознайомлена з матеріалами II Ватиканського Собору і післясоборового навчання Церкви. Звідси традиційне сприймання Церкви як фортеці або такої вівчарні, де пастирем є священик, а не Христос. Таке розуміння Церкви не передбачає моделі парохії як спільноти спільнот, нема тут також розуміння ролі мирян у Церкві. Деякі священики незнайомі з сучасною наукою Церкви про мирянство, працюють за схемою: священик навчає, вірний слухає. Таким чином ставлять розмежування між одними і другими. Такі священики не допускають автономності світських справ, не створюють умов для участі мирян у парохіяль-ному житті, не розуміють, яку вони, миряни, можуть принести користь.

82. Ті ж священики, які обізнані з сучасною наукою Церкви про мирянство, можуть невміло застосовувати це вчення у парохіяльній практиці або — що трапляється значно рідше — не виявити бажання взяти з цього вчення щось для себе і своєї діяльності. У духовних семінаріях і надалі готують майбутніх священиків більше до керівної ролі, аніж до служіння людям і праці в спільноті і зі спільнотою. Такі випускники слабо приготовлені до справді партнерської співпраці з мирянами, до встановлення з вірними тісних і плідних взаємовідносин. Часто священикові важко налагодити контакт з вірними через те, що він погано знає проблеми своїх парохіян. Деякі душпастирі слабо орієнтуються у змінах, які відбуваються в сучасному

суспільстві, а тому не розуміють процесів трансформації людської свідомості і пов'язаного з нею бажання мирян до співучасті у діяльності Церкви. Як бачимо, тут накладаються основні вимоги післясоборового вчення про суспільство і зміни, які відбуваються в суспільному житті, на демократичні форми функціонування суспільних систем. Загалом кажучи, брак досвіду в сфері функціонування демократичної системи, а також непідготовленість до вирішення суспільних проблем притаманні не лише духовним, але і світським.

83. Ключем до правильного виховання вірних є, зрозуміло, добре виховання духовенства. Саме тому миряни очікують від священиків, що вони будуть постійно поглиблювати свою віру і більш свідомо вливатимуться у спільноту Церкви, переживатимуть свою участь у Церкві з більшим ентузіазмом і вірогідністю справжнього свідка. Священики повинні самі жити в переконанні і переконувати інших в тому, що Церква - прекрасна і єдина в своєму роді, що варто бути живою підвалиною цієї будівлі. Отже, вже сама система семінарійної освіти вимагає оновлення: духовенство не повинно бути ізольованим від мирян; необхідно викладати їм основи психології спілкування з мирянами тощо. Ще під час навчання потрібно надати їм можливість безпосереднього контакту з рухами за віднову християнського життя, католицькими товариствами, тому що колись, — вже як священики, — вони будуть з ними співпрацювати.

Недоліки в контактах між вірними і духовенством

84. Однією з перепон на шляху включення вірних до життя і послуг Церкви є негативний досвід співпраці мирян з духовенством. Вірнопідданський характер контактів часто містить у собі недовір'я і нехіть до церковної ієрархії. Попередній негативний досвід стає причиною страху, що духовенство знехтує мирянами, їхньою ініціативою. Вірні побоюються брати на себе нові обов'язки всупереч волі священиків. Оскільки бракує заохоти з боку духовенства до співпраці і роз'яснення, чого від них очікується, то думка мирян складається: "Чого буду пхатися, це їхня справа". Негативно впливає на активність вірних у співпраці з духовенством і те, що деякі церковні інститути, як і самі священики, лише символічно винагороджують світських людей за фахове виконання роботи, яка вимагає високої кваліфікації, або й зовсім цього не роблять (що трапляється найчастіше). Це стосується різноманітних видів роботи: для видавництв, засобів інформації, викладацької в католицьких навчальних закладах тощо.

85. Як спосіб виховання в духовній семінарії, так і спосіб життя в парохії нерідко призводять до того, що деякі священики фактично живуть в ізоляції. Вони не мають іншого, крім душпастирського контакту з парохіянами, не знають їхніх щоденних турбот. Відчуваючи, що проблеми вірних можуть бути серйозними, вважають за краще не цікавитися ними взагалі. Така пасивна поведінка священика, у

свою чергу, викликає байдужість мирян до потреб духовних осіб. Тут відсутня увага до недолі ближнього, брак зацікавлення проблемами людей, які опинилися на краю суспільного життя. Трапляються також священики, які прагнуть уподібнитися світові, - іноді бажаючи отримати кращі результати в євангелізації, іноді ж, — щоб сподобатись світському оточенню, а часом для власної вигоди. Звідси випливає світська поведінка, безпідставна відмова від священичого одягу, навіть погані звички.

86. Проблема відносин між священиками і мирянами є проблемою не тільки окремих парохій, але і непарохіяльних церковних структур. Вірні, беручи участь у побудові демократичного суспільства, прагнуть саме демократичних, щоб не сказати партнерських, взаємовідносин між людьми. Тим часом багато священиків ставляться до мирян авторитарне, а часом і високомірно. Дехто зі священиків ставиться до простих парохіян гордо, і таким чином нищить в уяві вірних образ Церкви як такої, що служить людям і є віддана для них. Такий стан речей не може не позначитися на співпраці духовенства і мирян. Багато священиків, які недовіряють вірним, залишаються глухими до їхньої ініціативи. Такі священики тримаються осторонь від католицьких рухів і товариств. Якщо ж ці групи виявляють у своїй роботі певну самостійність, тим самим обмежуючи контроль над собою, деякі священики схильні трактувати їх як сектанські. На жаль, втрачається багато нагод для зміцнення зв'язків між духовенством і мирянами, починаючи від традиційного відвідування вірних під час йорданських свят, і закінчуючи єпархіальними чи пленарним синодами. Ці недоліки є серйозними перепонами у творенні в парохії справжніх зв'язків, у формуванні парохії як спільноти любові.

Недовіра священиків до мирян

87. Окрім того, священики звикли говорити, а не слухати, що випливає з їх переконання необхідності проповідування Євангелія. Але внаслідок менш розвиненого нахилу до слухання, багато священиків не зацікавлені вислуховувати зауваження на тему форм парохіяльної душпастирської праці. Трапляється, що впевнені у власній монополії на знання і компетентність у справах релігії і Церкви, побоюються, що вірні прагнутимуть керувати парохією, і таким чином вони втратять привілейовану позицію в Церкві, позицію "сильнішого", а при цьому втратять владу.

88. Поруч, з великою прив'язаністю деяких священиків до ієрархічно-ритуального порядку, іноді виступає вже згадувана нами їхня недовіра до мирян, зокрема до жінок. Такі священики не вірять в знання, ретельність і стійкість вірних, що їхня діяльність може принести якісь результати, а також в те, що Святий Дух може діяти і через мирян. Така позиція священиків часом випливає з почуття надмірної відповідальності за Церкву чи парохію. Залучення мирян до співпраці означало б, що і вони розділяють цю співвід-повідальність. Деяким священикам важко собі це уявити. Тому витримують дистанцію: "ми" (священики) і "вони" (миряни). Тримаються

відчужено, цураються нормального людського контакту з мирянами, що гнітюче впливає на мирян.

89. Не всі священики спонукують вірних до глибшого зацікавлення релігійними проблемами, не всі прагнуть заохотити мирян до діяльності. Іноді священики просто не вміють знаходити кандидатів на відповідніх діячів, часом бояться труднощів, пов'язаних з цими пошуками. Проте слід зауважити, що в дуже великих парохіях, зокрема міських, справді важко знайти в анонімному натовпі майбутніх співробітників, а серйозні клопоти, пов'язані з організацією вірних можуть викликати небажання працювати з мирянами. Іноді священики, — про це вже говорилося, — стримують ініціативу вірних, і не беруть до уваги їхніх думок, які стосуються, наприклад, нововведень у душпастирській роботі. Трапляються випадки повного нехтування вірними, активність яких саме примушує священика до додаткової праці.

Необхідність нових форм співпраці між вірними і духовенством

90. Основним місцем зустрічей і співпраці духовенства і мирян є парохія. Зустрічаючись і співпрацюючи, одні і другі наближають Церкву до Євангельського ідеалу. Проте до таких зустрічей і одні, і другі повинні грунтовно підготуватися. Від священиків очікується, щоб вони впроваджували в життя вчення II Ватиканського Собору та всю науку Вселенської Церкви. Очевидним є те, що цю обнову треба починати саме з духовенства, бо для багатьох мирян брак євангельських чеснот у священиків стає причиною життя, яке суперечить Євангелію. Треба скеровувати священиків на діалог з мирянами, а вірним треба створити більше можливостей перебування зі священиками, щоб у житті такого душпастиря вони могли справді бачити діючого Христа, який до них простягає руку допомоги. Священикам ближчий контакт з вірними допоможе краще пізнати життя і проблеми мирян, а також допомогти їм в їхньому християнському житті,

91. Прикладом співпраці в апостоляції є взаємодія поміж парохіяльним духовенством. Якщо ж бракує співпраці поміж священиками, якщо поміж ними немає взаєморозуміння і співдіяння, то все це відштовхує вірних. Священики повинні більше уваги звертати на своє життя, щоб не розчаровувати мирян. Багато священиків перевантажені обов'язками, що викликає нервове напруження, яке не може не відбитись на спілкуванні з оточенням. Справжнє релігійне життя священиків, їхня глибока богословська підготовка, завжди буде прикладом для мирян. Ї навпаки, вірні не підуть за священиком, у якого немає цих прикмет. Відштовхує мирян і низький рівень особистої культури священиків. Отже повинні вони виховувати в собі високі моральні якості, бути зразком справжньої святості.

92. Священики повинні створити всі умови для більш тісного контакту з мирянами. Вони повинні прислухатися до мирян, ставитись до них з довірою,

розмовляти з ними і спільно молитися. Не треба боятися спільних зустрічей в дискусіях на різні, навіть складні теми. Завдяки їм миряни краще пізнають і полюблять Церкву. Духовенство повинно більш відкрито ставитись до активності мирян, вважати їх своїми серйозними співробітниками. Ієрархія повинна, виконуючи постанови II Ватиканського Собору і допустити мирян до праці в Церкві. Слід виготовити добру програму такої співпраці, чітко визначивши обов'язки й права мирян. Потрібно розширювати і втілювати в життя вже існуючі форми співпраці мирян і духовенста.

Закінчення

93. Миряни — де б вони не були, чи в рамках церковних структур, чи поза ними, — повинні відважно говорити про свою віру, ламаючи в цей спосіб своєрідне табу. Важливо, щоб в Церкві кожен залишався на своєму місці, бо сьогодні спостерігається схильність до заміни ролей: духовенство дуже часто піддається сильній дії світу і зводиться до ролі мирян, а миряни — якщо їм це вдається — переймають завдання священиків. Не менш важливим є і те, щоб Церква зуміла вчасно реагувати на радикальні зміни суспільно-політичних реальностей. І щоб, враховуючи в своїй праці реалії, не втратила нічого зі своїх принципів. У душпастирській праці ніколи не можна використовувати загального рецепту. Кожне середовище вимагає іншої поведінки.

94. Церква повинна терпеливо і вміло прислуховуватись та намагатись зрозуміти також тих людей, які стоять поза нею, і які переконані, що Церква є не для них. Саме Церква, терпелива і відкрита для всіх, буде здатна допомагати світові і сама при цьому буде оновлюватися. Якщо усвідомимо помилки і недоліки, то в ієрархії необхідних діянь на перше місце ми повинні ставити поглиблення й оживлення літургійного та глибоко-молитовного життя. І то в однаковій мірі, як серед духовних, так і мирян, очевидно згідно своїх можливостей і обов'язків свого стану.

95. Звертаємось знову до Апостольського листа Івана Павла II «Наближення третього тисячоліття» («Tertio millennio adveniente»). Церква не може "переступити порогу нового тисячоліття, не спонукаючи своїх синів до очищення через покаяння з помилок, невірності, непослідовності і занедбань. Визнання слабкості вчорашнього дня — це акт лояльності і відваги, який допомагає нам зміцнити нашу віру, збуджує чутливість і готовність протистояти сьогоднішнім спокусам і труднощам" — сказав Святіший Отець (ч. 33). Тільки у такий спосіб, очищені через покаяння, можемо, — як спільнота Церкви, — йти до народу зі зброєю Доброї Надії, із почуттям співвідповідальності за долю Церкви і Держави. На порозі нового тисячоліття наші християни повинні стати в покорі перед Господом, щоб задуматись над відповідальністю, яку і вони несуть за різні прояви зла в теперішній дійсності. Бо в нашу епоху поряд зі світлими моментами не бракує також і тіні. Але віримо, що ми -

- сини і дочки УГКЦ – можемо нести своїй державі і своєму народові світло Доброї Новини й освітлювати також тих, які ще перебувають у темряві.

Текст підготував

о. Теодозій Янків ЧСВВ,

Секретар ІІ-ої сесії Собору УГКЦ